REUS, G.C. KLERK.

DE VERMEESTERING VAN CHINSURA IN 1781 EN 1795

XXII:-
273

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXII
272

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XX.IV
272

DE

VERMEESTERING

VAN

CHINSURA

in 1781 en 1795.

HISTORISCHE STUDIE VAN

G. C. KLERK DE REUS.

BAT. GENOOTSCHAP

Item 13 - 0010 223371

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 5 Maret 2012
No. Induk : 19808/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID : 0010 - 43700160
Beli / Hadiah : Ex. Museum

VERMEES

De volgende bladz
waarover, zoover den
werd gerept. De stukk
enboven te veel belan
Wel deelen zij geen s
rakters van den eerste
landgenoten gedaan he
redden, toen zij, van
werden overmand. De
vinde dan, omdat zij e

Wij volgen de ve
gedaan en spreken eers

DE VERM

Chinsura, eigenlijk
rutiy of Hoogly, in
der Hollandsche factor
van de eerste loges der
oud eerste secretaris e
voor den aankomenden

„De tijd van ons

(1) Deze stukken zijn
den Regeeringsraad te *Calcut*
, en aangehouden. De gebeu
den Bestuursraad te *Chinsura*.
der 18de eeuw, geeft de mee

XXII 27

DE
VERMEESTERING VAN CHINSURA
IN 1781 EN 1795.

De volgende bladzijden hebben de mededeeling ten doel van een feit, waarover, zoover den schrijver althans bekend is, tot nog toe door niemand werd gerept. De stukken (1) omtrent het verlies van *Chinsura* bevatten daarenboven te veel belangrijks, als dat zij in vergetelheid zouden blijven rusten. Wel deelen zij geen schitterende krijgsbedrijven mede, noch wijzen zij op karakters van den eersten rang, maar zij spreken van hetgeen kloeke en trouwe landgenoten gedaan hebben om de eer van hun land en van hun naam te redden, toen zij, van alle hulp verstoken, door een onweerstaanbaren vijand werden overmand. Deze bladzijde uit de geschiedenis der Nederlanders in Azië, vinde dan, omdat zij een bladzijde uit die geschiedenis is, een welwillend onthaal.

Wij volgen de verdeeling door den loop der gebeurtenissen aan de hand gedaan en spreken eerst over:

DE VERMEESTERING VAN CHINSURA IN 1781.

Chinsura, eigenlijk Tjoentjoera, aan den westelijken oever van den Bhagarutty of Hoogly, in Bengalen gelegen, was sinds langen tijd de hoofdplaats der Hollandsche factorijen in dat gewest. Omtrent de vestiging en den aard van de eerste loges der H. Compagnie in Bengalen wordt door *Louis de Taillefert*, oud eerste secretaris en waarnemend directeur te *Chinsura*, in zijne memorie voor den aankomenden Directeur *Adriaan Bisdom*, het volgende meegedeeld:

„De tijd van ons eerste etablissement is, voor zoover ik heb kunnen na-

---

(1) Deze stukken zijn: voor de vermeestering in 1781, het origineel extract notulenboek van den Regeeringsraad te *Calcutta*, om het belang en de uitgebreidheid der zaak afzonderlijk aangelegd en aangehouden. De gebeurtenissen van 1795 worden vermeld, o. a. in de originele notulen van den Bestuursraad te *Chinsura*. Omtrent de huishoudelijke aangelegenheden der Kolonie in het midden der 18de eeuw, geeft de memorie van den Directeur *de Taillefert* voldoende inlichtingen.

„gaan, geweest omtrent Anno 1627, wanneer wij ons eerst hebben nedergeset
„op *Pipelie*, gelegen onder *Oriza*, dog al doenmaals van die provintie afgeschei-
„den en onder het bestier van den *Nawab van Bengalen* gesteld. De nabuurschap
„van *Cormandel*, is waarschijnlijk oorsaak geweest, dat dese Directie, eenige
„weinige jaren, onder dat Gouvernement is gesubordineert geweest, of heeft
„daartoe ten minste aanleiding gegeven. Dog de Heer Directeur *Sterthenius*, stelde
„in zo een klaar ligt d'onmogelijkheid om van zo een ver afgelegen comptoir,
„als *Palliacate*, de doenmalige residentie des Cormandelschen Gouverneur, op
„den handel in *Bengale* in tijds orde te stellen, dat die nutteloose subordinatie
„heel schielijk wierd afgeschaft en *Bengale* direct onder India's hoofdplaats ge-
„steld. Althans ik vinde daarvan geene voetstappen meer bij de papieren van
„A° 1655, wanneer ZijnEdele zig naar *Hougly* begaf, daar w' een schoone steene
„woning aan de *Ganges* hadden, vermits de loge te *Pipelie*, die maar twee jaar
„bevorens, door ordre van den fausdaar *Aliebeek* in brand gestoken en weder
„herbouwd was, gevaar liep door d'afwatering van de rivier weg te spoelen,
„zo als verscheidene jaren daaraan ten deele geschied is, waardoor de koopliе-
„den zig gedeeltelijk naar *Hougly* en gedeeltelijk naar het digt bij gelegene *Bel-
„lasoor* begaven en *Pipelie* geheel is vervallen, mitsgaders *Bellasoor* de grootste
„handelsplaats van geheel *Bengalen* en *Oriza* wierd, weshalve het Houglysche
„ministerie A° 1675, op bekomene qualificatie van de hoge Regering van *India*,
„om niet alleen de loge te *Pipelie* te herbouwen, maar ook 's Comp's huijs te
„*Bellasoor* te repareren, beter oordeelde *Pipelie* gantsch te verlaten en haren
„handel op *Bellasoor* overtebrengen, welke plaats tot den insaam der lijnwaten
„van *Mohonpour* en *Oolmara* etc., die bevoorens op *Pipelie* wierden geleverd heel
„wel gelegen en te dier tijd ook tot den verkoop beter was, 't welk dan is ge-
„schied, dog naderhand heeft men, mits den niet noemenswaardigen debiet van
„handelswaren aldaar en ook dat het aan geene kooplieden ontbrak om de
„lijnwaten in de arrengs (weeverijen) van *Oriza* vallende, op *Hougly* te leveren
„die residentie voor een onnutte lastpost aangesien en aldaar buijten oorlogstij-
„den, maar een Chirurgijn gehouden, zo om 's Comp's brieven, die van de cust
„over land die weg over komen en gaan, voort te senden, als om de zeilvaar-
„tuigen op de *Bellasoorse* Rhede van water te voorzien, de sieken van deselve
„over te nemen en cureeren, kostgeld aan de daarop zijnde lootsen en mindere
„te verstrecken &a; maar in oorlogstijden ligt er gemeenlijk ook een boekhouder
„als resident, om zig bij de komst van vijandelijke scheepen niet alleen wegens
„derselver ondernemingen en te doene reisen ten nauwkeurigste te informeeren
„en op eenige ingekomene zekere of waarschijnlijke berigten, daarvan ten
„spoedigste en op een secure wijze herwaarts kennisse te geven. In A°. 1711
„was van de logie aldaar niets dan eenige ruines meer over, doch sedert heeft
„men er weder een woonhuijs voor 's Comp's dienaren, omvangen met een
„ringmuur, gemaakt.

„Onse woning te *Hougly* in 8ber A°. 1656 door de vehemente afwatering „eensklaps geruineert, en, om mij van een expressie van dien tijd te bedienen, „als in een grondelose kolk weggesonken zijnde, en dat zo schielijk en onverwagts „dat men maar even tijd hadde de daarin geborgene koopmanschappen te sal- „veeren, zo heeft men nog in hetzelve jaar een begin gemaakt met den aan- „bouw van een nieuwe loge of woning, die zo verre ik nagaan kan, een ge- „deelte van de tegenwoordige is, alhoewel men toenmaals van gedagten was, „het hoofdcomptoir te *Cassimbazaar* op te regten, als niet alleen van wegens „de doenmalige voortreffelijken zijdehandel, het importantste, maar ook midden „in het land en digt bij *Ragiemahol*, de doenmalige residentieplaats van het „Hof, mitsgaders ook heel wel gelegen zijnde, om naar alle Comptoiren ordres „te zenden, daar en tegen *Hougly* maar diende tot een versamelplaats van alle „'s Comp^s. aan- en afgebragt werdende waren. Dog de pakhuijsen en de land- „poort, item de steene ringsmuur die 's Comp^s. tuijn omvat, zijn er eerst „A°. 1687 of wat later op ordre van den Commissaris Generaal den Hoog Edelen „Heere *van Rheden van Meijdregt* (Gl. Ged^e) bijgebouwt, de poort die in de tuijn „uijtkomt is eerst A°. 1697 g'exstrueert, die, welke onder des Directeurs wo- „ning doorloopt A°. 1702, en de fortificatie werken, waar door de loge de „gedaante van een fortresse gekregen heeft, zijn er buijten de punt aan de „noordwestzijde, die lang bevorens en zo ik het wel heb meede van den jare 1697 „afgestaan heeft, bij onsen tijd ofte in A°. 174$^{2}/_{3}$ aangemaakt, wanneer het „oude bastion *Amsterdam*, het NOster *Zeeland*, het ZOster *De Maas*, en het „ZWster *het Noorderquartier* genaamt zijn. De *situatie* van dien aan de West- „zijde van de Ganges in 's Comp^s. dorp *Tjoentjoera* of *Chensura*, zoals de Heeren „Franschen, en wij in imitatie van deselve, het noemen, genoeg bekent zijnde, „heb ik dezen aangaande nog maar te noteeren, dat dit fortje *Gustavus* defensief „genoeg schijnt voor een inlandsche vijand, die van geen geschut voorsien is, „dog ook niet meer, want is genoegsaam aan alle zijden zoodanig omringt „met huijsen en grafsteden, waaruijt een vijand die geschut had, die sterkte „heel schielijk uit zoude kunnen platschieten, en dat de dorpen *Tjoentjoera* en „*Baranegger*, bij ons hernoemt *Bernagoor*, met de bazar of marktplaats *Merzapoor*, „niet heel oneigen door den heer *Sichterman* genoemt werden een verkregen „onstervelijke leen, alleen onder reserve van de jurisdictie over halszaken voor „zo verre d'inboorlingen van *Bengale*, *Behaar* en *Orixa* betreft, want met d'an- „dere bemoeijt zich de regeering ook in 't Criminele selden of nooijt, latende „d'*Europeesen* daar mede naar welgevallen omspringen. De *Djiemiedary* of het „erfschoutschap van *Baranegger* heeft eerst toegehoort aan 's Comp^s. tolk *Ram-* „*misser*, die geen kans ziende zig selfs en dies inwoonders voor de vexatien en „geweldenarijen der *Mooren* te decken, Ao. 1681 hetselve met uijtdruckelijke „ratificatie van de Moorse regeering aan de Comp. heeft afgestaan, mits de „grondpagt ook aan de Mooren te betalen, maar of wij *Tjoentjoera* en Mirzapoer

„ook van hem of van een ander bekomen hebben is mij niet gebleeken. Alleen „weet ik dat de *Nawab Cha-Estachan* de Comp. voor de wettige besitter van die „twee dorpen en bazaar erkent en daaraan eene *perwanna* g'expedieert heeft, „werdende voor *Tjoentjoera f* 1652, 1, 12; voor *Bernagoer f* 903, 8, en voor de „bazaar *Mirzapoer f* 440, 4 jaarlijks aan de *Mooren* betaald, ook heb ik nergens „kunnen vinden, hoe en wanneer de Comp. aan het gehugtje *Calcapoer*, daar „'s Comp^{s}. zogenaamde *Cassembazaarse loge*, een roijaal en superbe geboüw, dat „Ao. 1739 voltooijd is en de Comp. ruijm hondert drie en vijftig duijsend Ro„pias gekost heeft, in legt, gekomen zij, dog hetselve is ook van zo weinig „omtrek en belang dat haast geene aanhaling meriteerd."

Een vrij volkrijke en bedrijvige plaats, was *Chinsura* der Comp^{ie} vooral voordeelig door den handel in opium, salpeter, zijde en lijnwaden. Op het tijdstip waarvan ons verhaal spreekt stond de plaats onder de directie van *Johannes Matthias Ross*, aan wiens bestuur tevens de factorijen te *Cossimbazar*, *Dacca* en *Patna* waren toevertrouwd, terwijl *Mirzapoor* en het district *Baranagoor* onmiddellijk tot de jurisdictie van *Chinsura* behoorden. Verscheidene dezer plaatsen mogten hoogst belangrijk heeten. Te *Dacca* werd in 1753 voor 356,250 ℔ aan katoenen goederen geproduceerd, terwijl in 1787 die productie tot een waarde van 625,000 ℔ was geklommen. *Patna*, op inscriptie's *Srinagara* d. i. heilige stad, vroeger ook *Padmavati* geheeten, was beroemd door de vervaardiging van een zeer fijne soort welriekend vaatwerk, en vooral gezocht door den rijkdom van zijn bodem aan salpeter. Doch hoeveel waarde deze verschillende factorijen voor de Holl. Comp^{ie} ook bezaten, alle middelen ontbraken om het blijvend bezit er van aan het groote handelsligchaam te waarborgen. Toch waren verdedigingsmiddelen allernoodzakelijkst, te *Chinsura* allereerst. Het zwakke fort *Gustavus* kon daarvoor niet gelden. Naauwelijks tegen een inlandschen vijand bestand, was het onverdedigbaar tegen Europeesche troepen. *Calcutta* de zetel van de steeds verder om zich grijpende Engelsche Comp^{ie}, was slechts 24 mijlen van *Chinsura* verwijderd. De weg naar de Hollandsche kolonie liep over de residentie van den Engelschen Gouverneur-Generaal en indien *Calcutta* de poorten sloot, was *Chinsura* van alle gemeenschap met de buitenwereld verstoken.

Doch voor die magteloosheid was een reden. De Comp^{ie} werd daartoe gedwongen en aan zichzelve had zij dien dwang te wijten. Toen *Mir Jaffir* na den veldslag bij *Plassy*, in de plaats van *Surajah Dowlah* tot Nabob van *Bengalen* was verheven, verdroot hem spoedig het schijngezag en zocht hij middelen ten einde zich van de voogdijschap der Engelschen te ontslaan. Onderhandelingen werden aangeknoopt tusschen het hof van *Moorshedabad* en de factorij te *Chinsura*. Onverwacht daagden in 1759 zeven zware schepen op, met een leger van 1500 man, voor de helft uit Europeanen bestaande en bedreigden de monden van den Hoogly. Deze oorlogsflotilje was een Hollandsche, gezonden uit *Batavia* en

onder commando van
den *Hoogly* was toever
zocht te forceren, vie
genomen en het landi
overwinning tegen *Ch*
de vestingwerken niet
ter aantal soldaten zo
noodig was. Bij ontro
straf zijn.

Tot verdere vijande
de vriendschappelijke v
nen uitgeleverd en de
Jaren lang bleef v
tiën bewaard. Nog de
van een beleefdheidsbe
Sir Warren Hastings g
sprek geloopen, doch
het scheiden gaf *Hasti*
tusschen *Engeland* en d
Doch op den volg
oorzaak dier veranderi
ments bureaux te *Cal*
uit twee personen, *H*
Fyre Coote bevindt zich
voorzien. De gewone
brengt de Gouv^{r}. Genl.

A/b van Z. M. ko
Sir!
„Ik neem de eerst
„gaan der vorige ma
onder bevel van kapi
een storm, des avon
aden valschen hoek v
vernomen."
„Het is mij beke
en ik ben er zeker
met de staten van
eerig afbreuk te d
genomen en Uw hu
bootslieden en bema

onder commando van *Rousel*. Doch het verging haar slecht. De wacht aan den *Hoogly* was toevertrouwd aan kolonel *Forde*. Toen de vijand den doortogt zocht te forceren, viel hij hem aan, met het gevolg, dat alle schepen werden genomen en het landingsleger geheel verslagen werd. *Clive* zelf rukte na deze overwinning tegen *Chinsura* op. Hij sloot vrede, maar onder voorwaarde, dat de vestingwerken niet versterkt zouden worden en het garnizoen uit geen groter aantal soldaten zou bestaan dan voor de handhaving der plaatselijke orde noodig was. Bij ontrouw aan deze bepalingen zou verdrijving uit *Bengalen* de straf zijn.

Tot verdere vijandelijkheden leidde deze treurige onderneming niet. Zelfs werd de vriendschappelijke verstandhouding spoedig hersteld, de schepen en de gevangenen uitgeleverd en de Hollandsche factorij had van *Clive* verder niets te verduren.

Jaren lang bleef vrede en vriendschap tusschen de factorijen der twee natiën bewaard. Nog den 2den Julij 1781. keerde de Directeur van *Chinsura* terug van een beleefdheidsbezoek door hem aan den Gouvr. Genl. der E. O. I. Cie *Sir Warren Hastings* gebragt. Ook over politieke aangelegenheden had het gesprek geloopen, doch niets verontrustends had het gehad. Integendeel, nog bij het scheiden gaf *Hastings* aan *Ross* als zijn meening te kennen dat een vredebreuk tusschen *Engeland* en de *Staten* een onmogelijkheid was.

Doch op den volgenden dag, den 3den Julij, veranderde de toestand. Om de oorzaak dier verandering te leeren kennen, treden wij eenvoudig de Gouvernements bureaux te *Calcutta* binnen. De raad is vergaderd. Hij bestaat slechts uit twee personen, *Warren Hastings* en *Edward Wheler*. Het derde raadslid *Sir Eyre Coote* bevindt zich te *Madras* en in de twee bestaande vacatures is nog niet voorzien. De gewone acte van de voorlezing der notulen heeft plaats en daarna brengt de Gouvr. Genl. den volgenden brief ter tafel:

A/b van Z. M. korvet *Chaser* nabij Culpee, 2 Julij 1781.

Sir!

„Ik neem de eerste gelegenheid te baat om U mede te deelen, dat ik op den „24sten der vorige maand *Sir Edward Hughes* heb verlaten, in gezelschap en „onder bevel van kapitein *Mitchell* van het fregat *Coventry*, van welk schip ik in „een storm, des avonds van den 28sten, ben afgeraakt, een weinig benoorden „den valschen hoek van *Palmijra*, sedert welk tijdstip ik niets van dat schip heb „vernomen."

„Het is mij bekend, dat daar aan boord gewigtige depêches voor U zijn, „en ik ben er zeker van, dat zij berigten moeten behelzen van een oorlog „met de staten van Holland, daar ik zelf orders heb om de Hollanders weder„keerig afbreuk te doen, ten gevolge waarvan ik vier hunner loodsbooten heb „genomen en Uw hulp inroep om te beschikken over de loodsen, stuur„bootslieden en bemanning, in het geheel 30 koppen sterk."

„Ik zend U dezen met de post van Culpee, en een duplicaat met den be-
„taalmeester van dit schip; die zal U het een en ander mededeelen dat beter
„is niet aan het papier toe te vertrouwen. Hij zal bijkans even spoedig bij
„U zijn. Ik hoop binnen korten tijd te Calcutta te wezen, en zal dan de
„eerste gelegenheid waarnemen om mijne opwachting bij U te maken:

„Ik ben enz.
(wg.) Thos. Parr."

Deze brief ging vergezeld van het volgend afschrift der instructiën van Sir Edward Hughes aan kapitein Parr.

„Van Sir Edward Hughes, Ridder van de Bathorde, schoutbijnacht van
„de roode vlag enz. enz.

„Alzoo het Zijne Majesteit in rade behaagd heeft, te bevelen dat algemeene
„repressaile zal genomen worden, tegen de schepen, goederen en onderdanen
„van de Staten-Generaal der Vereenigde Provinciën, zoodat Zijner Majesteits
„schepen, wettiglijk zullen behooren en vermogen te nemen, alle schepen, vaar-
„tuigen en goederen, behoorende aan de Staten-Generaal der Vereenigde Pro-
„vinciën, hunne onderdanen, of andere ingezetenen der landen van genoemde
„Staten-Generaal, en die op te brengen, ter vonnissing voor elk admiraliteits-
„gerigt in zijner Majesteits gebied;

„Zoo wordt Gij hierbij uitgenoodigd en gelast om dit bevel van Z. M. met
„al uw magt ten uitvoer te leggen, door te nemen of te vernielen de schepen,
„vaartuigen, forten, steden, goederen en zaken van de Staten-Generaal der Ver-
„eenigde Provinciën, hunne onderdanen of andere ingezetenen van het gebied
„der genoemde Staten-Generaal, en dezelve ter vonnissing te brengen voor een
„admiraliteitsgerigt van Zijner Majesteits gebied.

„Gedagteekend a/b van Z. M. schip *Superb* in zee, den 22sten Junij 1781"
(wg.) Edward Hughes.

„Aan kapitein Thomas Parr. van Z. M. Korvet Chaser.
Op last van den Admiraal,
(wg.) Mth. Cuthbert."

Was de Eng. O. I. Compagnie ook lang niet altijd de gehoorzame dienares van het Engelsch Gouvernement, hetgeen den bewindhebbers van dit handelsligchaam thans ter oore kwam, strookte juist met hetgeen zij verlangden. Het was slechts zaak zóó te handelen dat de voordeelen der Compagnie en niet der Regering te beurt vielen en zij nam aanstonds hase maatregelen daartoe.

Wat men ook Hastings ten laste moge leggen, zeer zeker niet, dat hij ooit een geschikte gelegenheid om in het belang der Compagnie te werken, ongebruikt voorbij liet gaan. Ook nu werd geen oogenblik verloren. Wist men

alleen van hooren zeggen, dat de oorlog tusschen Groot Brittanië en de Ver. Provinciën was uitgebroken; kon van een oorlogsverklaring nog niets bekend zijn aan de tegenpartij, dit alles was niet alleen geen hinderpaal voor de bewindhebbers der Eng. O. I. Compagnie, maar een reden te meer om spoedig hun slag te slaan. Aanstonds werd den secretaris van den raad gelast den bevelvoerenden officier te Chandernagoor (tusschen Calcutta en Chinsura gelegen) aan te schrijven om, zonder verwijl, met de onder hem staande magt tegen Chinsura op te rukken. Daar aangekomen moest hij alle toegangen tot de stad bezetten, en niemand der inwoners toestaan de plaats te verlaten, opdat toch vooral, en hierop wordt telkens en overal gedrukt, „geen geld, baar goud, zilver of ander goed" zou worden uitgevoerd. Na dit volbragt te hebben moest hij met een detachement marcheren naar het fort Gustavus en van den Gouverneur Ross de onmiddellijke overgaaf eischen van stad en fort. Vier commissarissen (de HH. *Charles Purling*, *Suetonius Grant Heatly*, *Robert Adair* en *Henrij Ramus*) waren hem toegevoegd ter vertegenwoordiging van het bestuur der Compagnie, en deze moesten onmiddellijk in het bezit van stad en fort worden gesteld.

Eigenaardig is de vermelding in de notulen, dat de Raad rekende op het gezond verstand van den heer Ross, en het daarom onwaarschijnlijk achtte, dat hij, zonder middel tot verdediging, eenigen weerstand bieden zou. Had hij echter de stoutheid om den last van den Gouverneur Hastings te weerstaan, dan moest de man, die het hem toevertrouwde eigendom tegen een aanval in vollen vrede zocht te verdedigen, verantwoordelijk worden gesteld voor het bloed, dat ten gevolge van zijn weigering vergoten worden zou. Daar de verantwoordelijkheid dan toch op een ander rustte, kon de Eng. commandant des te gemakkelijker het bevel uitvoeren om, met de onder hem staande magt, alle pogingen in het werk te stellen ten einde bezit te nemen van fort en stad, alsmede van de algemeene zoowel als *particuliere* eigendommen. Was dit geschied, dan moesten de bewoners met alle mogelijke zachtheid (!) worden behandeld, en de Commissarissen in het bezit der genomen plaatsen en goederen worden gesteld.

Hoe kort de tijd tusschen het oogenblik, waarop Parr's brief ontvangen werd, en het uur der raadsvergadering ook was, Hastings had in dien tijd niet alleen de instructieën voor den bevelvoerenden officier te Chandernagoor, maar ook voor de op zijn voorstel te benoemen Commissarissen vastgesteld. Zijn voorstel werd natuurlijk aangenomen en de 4 heeren ontvingen hun credentialen en voorschriften, opdat het gelukkig begonnen werk aanstonds volvooid worden kon. De inhoud der uitvoerige memorie voor de vertegenwoordigers van het bewind is kortelijk de volgende:

1°. De Commissarissen zouden een naauwkeurige rekening opmaken van het gemunt en baar geld, voorhanden in de schatkist der Hollandsche Compagnie. Zij zouden zich daarna begeven naar de verschillende pakhuizen en al de goederen, welke zich daar bevonden, inventariseren. Ten dien einde

zouden zij van den Gouverneur Ross naauwkeurige opgaaf eischen van het gemunt en baar geld, van de goederen enz., welke aan de Hollandsche Compagnie behooren, zoomede de hulp van hare dienaren en hunne verschillende departementen.

2°. Zij zouden van Ross vragen een opgaaf der door de Hollanders, op levering aan de Compagnie, verleende voorschotten; welke goederen ontvangen waren en wat nog moest worden afgeleverd.

3°. Zij zouden in vereeniging met kapt. Chatfield (deze was de bevelvoerende officier te Chandernagoor, en dus de overwinnaar in spe van Chinsura) alle pogingen aanwenden om meester te worden van al de voornaamste inlandsche dienaren der Hollanders en van hunne rekeningen.

4°. Zij zouden het eerewoord volgens eene vastgestelde formule (1) aan al de Europeesche ingezetenen van hoogeren rang afnemen en de overigen onder streng toezigt houden; terwijl het in de magt van Commissarissen zou staan zoovele assistenten te benoemen, als zij noodig zouden oordeelen om hen in staat te stellen den hun toevertrouwden last ten uitvoer te leggen.

Was door deze maatregelen de gedragslijn tegenover *Chinsura* getrokken, het lag voor de hand, dat wat de hoofdfactorij wedervoer, ook het lot der andere kantoren zou zijn. Onmiddellijk werd dan ook tot de verovering van alle factorijen der Nederlanders in *Bengalen* besloten. Circulaires werden daartoe uitgevaardigd aan de commanderende officieren in de buurt van de te veroveren plaatsen, circulaires welke overigens letterlijk niets anders behelzen als het streng bevel om toch vooral te zorgen, dat geen baar geld of gedswaardig goed geborgen werd.

---

(1) De formule van het eerewoord was de volgende:

De Hollandsche factorij te . . . . . ., met alle goederen en koopmanschappen, zoo publiek als particulier, welke daartoe behooren of daarin aanwezig zijn, zich overgegeven hebbende aan de Edele Engelsche O. I. Compie., ten gevolge van de opeisching daartoe door . . . . . onder de bevelen staande van . . . . . en toegestaan zijnde, dat zoodanige ingezetenen der Vereenigde Provincien, als hun woord van eer zullen geven, om zich te zullen gedragen naar zoodanige orders als zij zullen ontvangen, tot nader order in het bezit kunnen blijven van hunne huizen zoo geef ik . . . . . van de genoemde factorij, mijn woord van eer van middellijk noch onmiddellijk iets te zullen doen, dat de Ede. Compie. of het Britsche volk zou kunnen schaden of beleedigen. Ik beloof op geenerlei wijs te zullen zijn betrokken in of toestemming te zullen geven tot het openbaar of geheim wegvoeren, verminderen of bederven van eenige der genoemde goederen of koopwaren, maar daarvan onmiddellijk kennis te zullen geven aan . . . . . .

Voorts beloof ik mij zelven te zullen overgeven als krijgsgevangene te . . . . . wanneer ik daartoe zal worden opgeroepen en tot dat tijdstip te zullen volgen deze en al de overige orders, welke mij door den Ed. Gouvr.-Genl. en den Raad te *Calcutta* zullen worden gegeven, waartoe ik mij door dit mijn woord van eer verbind.

In tegenwoordigheid van . . . . . .

Deze formule en deze beperkingen zijn voorgeschreven door den Ed. Gouv.-Genl. en den Raad van *Calcutta* en zullen van kracht zijn tot nader order.

Het doel was dus volkomen de wijze van uitvoering waardig. En op welke wijze heeft de Engelsche krijgsmagt haar heldenfeit tegenover *Chinsura* volbragt? Op die vraag kunnen wij met zekerheid antwoorden. Verschillende berigten worden omtrent dit feit medegedeeld en allen zijn eenstemmig. De uitvoerigste bron levert een beëdigde verklaring van den Directeur *Ross*, vervat in een brief van den Advocaat-Generaal bij het geregtshof te *Chinsura* *John Day* en aan den Raad te *Calcutta* gerigt. Die verklaring behelst hoofdzakelijk het volgende:

In den nacht van den 3^{den} Julij, ongeveer 10 uren, kreeg Ross, terwijl hij rustig het souper in zijn Gouvernementswoning verorberde, berigt, dat twee Engelschen hem verzochten hun te woord te staan. Ross, gelijk uit alles blijkt, zelf gentleman, informeerde bij zijn bediende naar het uiterlijk voorkomen dier ontijdige bezoekers, en vernemende, dat zij een weinig gunstig voorkomen hadden, stond hij van tafel op en ging naar hen toe. Hij vond daar twee personen, als zeelieden gekleed, waarvan de een hem verhaalde door zijn commandant gezonden te zijn om de overgaaf van stad en fort te eischen en daarvan bezit te nemen in naam van Zijne Britsche Majesteit.

Natuurlijk vroeg de Gouverneur, niet wetende of het hier ernst of kortswijl gold, wie zijt gij? Het antwoord luidde: officier in dienst des konings op den oorlogsschoener de *Nymph*, kommandant kapitein *Stevens*. In 't kort, deze had zijn luitenant met 40 man in compagnie's sloepen de Hoogly opgezonden, en nu was hier de afgezant door den luitenant afgevaardigd naar den Directeur Ross. „Hebt gij uw last niet op schrift; want zulk een buitengewone eisch, vordert authorisatie van hooger hand", ging de bedaarde Hollandsche Directeur voort, waarop de Engelschman ontkennend antwoordde. Nu raadde Ross hem aan zich onmiddellijk te verwijderen; „te Calcutta", sprak hij, „is een Engelsch bestuur, en zoo er oorlog tusschen onze natiën ware uitgebroken, men zou het van daar mij op waardiger wijze berigt hebben". Onze Engelschman werd kregelig en vroeg of de Gouverneur dan meer eerbied had voor een Compagnie's Gouverneur, dan voor den Koning van Groot Brittanië. Met echt hollandsch geduld, door een verblijf van dertig jaren onder de keerkring's zon niet uitgeput, luidde het antwoord van Ross, dat hij op het oogenblik geene verklaring had af te leggen van zijne persoonlijke gevoelens, dat hij aan zijne Britsche Majesteit al den eerbied toedroeg, welke hij aan een gekroond hoofd schuldig was; en met dit antwoord verdween de zonderlinge gezant benevens zijn makker in het donker.

Maar ruim een uur na dit voorval naderde een corps van 45 of 48 oorlogsmatrozen, onder bevel van een officier, de poorten van het fort. De officier gaf zijn begeerte te kennen om den Directeur te spreken. Hij werd toegelaten, doch slechts hij alleen. In tegenwoordigheid van Ross gekomen vroeg hij dezen hetzelfde, als reeds een uur vroeger gevraagd was, en bekwam hetzelfde ant-

woord. Daarop reikte de Engelschman een papier over, dat hij beweerde zijn lastbrief te zijn, doch welk stuk niets anders mededeelde, als dat *Samuel Eyre* op den 22sten Maart 1781 tot luitenant was benoemd door Sir Edward Hughes. Den luitenant werd daarop aangeraden, om met zijn manschappen eenvoudig af te marscheren.

Doch nu begon deze hoog op te geven van zijne oorlogszuchtige voornemens. Ross werd dan ook inderdaad bezorgd voor de rust der hulpelooze stad, te meer daar de luitenant en de grootste helft van zijne volgers, in staat van dronkenschap verkeerden. Daarenboven werd den Directeur op dat oogenblik berigt, dat twee bataljons Sepoij's uit Chandernagoor tegen Chinsura opruktten. Hij riep daarom, in het besef van zijn onvermogen, zijn slimheid te hulp, en verzocht den zeeofficier om wegens het late uur niet op eene verdere beslissing aan te dringen, nu rustig heen te gaan, en den volgenden morgen, tegen 6 uur, terug te komen. De Directeur zou alsdan den Raad beleggen en hem definitief antwoorden. De luitenant kon hiertoe slechts besluiten onder voorwaarde, dat de Directeur hem plegtig beloofde in den nacht geene nieuwe verdedigingwerken te zullen opwerpen, wat, om dit individu los te worden, hem werd toegestaan, terwijl de Engelschman van zijn kant zich verbond zijne manschappen in toom te zullen houden.

Hoe was nu de Engelsche marine er bijkans in geslaagd om den snel handelenden Hastings den loef af te winnen? Op den 3den Julij had ook kapitien Stevens, van de *Nijmph*, voor anker liggende te Calcutta, tijding ontvangen van kapitein Parr, dat de oorlog tusschen Engeland en de Vereenigde Provinciën was uitgebroken. Parr had eveneens berigt, hoe er reeds 4 hollandsche loodsbooten door hem genomen waren, en nog een andere zeilklaar te Chinsura lag. Kapitein Stevens verzocht daarop den Gouverneur-Generaal vergunning om een der loodsbooten van de Engelsche Compagnie te mogen bemannen en dan de rivier op te zeilen, ten einde de hollandsche vaartuigen te nemen. Het verzoek werd toegestaan, en des morgens van den 3den Julij, ten 10 ure, ligtte de loodsboot *Narbudda* het anker en zeilde met de gewapende bemanning de rivier op tot Chinsura, waar, maar te vergeefs, een coup de main werd beproefd.

Na het vertrek van den boven genoemden luitenant, keerde de Directeur Ross huiswaarts. Nog eenmaal kwam de Engelsche officier terug en begeerde den Directeur te zien. Wederom bij dezen toegelaten, deelde hij den Hollandschen gezaghebber thans mede, dat de Compagnies troepen uit Chandernagoor in aantogt waren en stellig Chinsura zouden plunderen. Maar deze bedreiging ververschrikte Ross niet. „Ik ken de strenge tucht, welke onder de sepoij's heerscht" luidde het antwoord en ten male ging de tweede luitenant onverrigter zake heen. Blijkbaar was diens pogen geen ander als om, met de verovering der plaats, de troepen der Compagnie voor te zijn, ten einde voor zich en de zijnen het aandeel in den buit te bekomen, hetwelk volgens Engelsche krijgsusantiën, na

behaalde overwinningen, aan de overwinnaars werd uitbetaald. Met genoegen zien wij, hoe deze lieden in hun streven werden teleurgesteld. Wel kwam kapitein Stevens, in een brief dd. 10 Julij aan den Gouverneur-Generaal en den Raad te Calcutta gerigt, voor de belangen zijner manschap op, doch het antwoord luidde: de troepen der Compagnie hebben op zich zelven geageerd; zij hebben de hulp der uwen noch gevraagd noch genoten; daarom gijlieden moogt toezien. Dit laatste wilde Stevens echter niet, en wierp de zaak in proces, waar van de uitslag niet bekend is.

Omstreeks half drie in den morgen werd Ross weder gestoord, thans door een druk gesprek tusschen den schildwacht en een persoon buiten de poort gevoerd. Een kwartier uurs luisterde Ross en daar telkens het woord „Gouverneur" genoemd werd, stond hij op en ging naar den wal. Het bleek nu, dat een officier van kapitein Chatfield's troepen zich daar buiten vertoonde, gezonden om het uitbarsten van den oorlog aan de Hollanders te berigten en namens den Gouverneur-Generaal en zijnen Raad de overgaaf van stad en fort te eischen. Gevraagd zijnde, waar kapitein Chatfield zich bevond, was het antwoord, dat deze tegenwoordig was, en, mogt de Directeur hem wenschen te spreken, onmiddellijk dan om den kommandant gezonden worden. Dit geschiedde. De tuinpoort werd voor kapitein Chatfield en diens adjudant geopend. Mondeling deelde Chatfield nu aan Ross mede, welke orders hij ontvangen had, toonde den Directeur zijn lastbrief en wees er hem op, hoe Chinsura van alle zijden was bereid, en hoe twee bataljons Sepoijs het fort omsingeld hadden. Ross antwoordde dat hij geen middelen had om zich te verdedigen tegen zulk een magt, en daarom ook niet voornemens was wederstand te bieden. Hij kon echter op zulk een laat en ongeschikt uur de plaats niet behoorlijk overgeven. Hij kon dit ook niet doen op eigen gezag. Daarom stelde hij aan Chatfield voor, dat deze tegen 6 uur in den morgen terug zou keeren. Ross zou alsdan eene raadsvergadering beleggen, zijn besluit aan den raad bekend maken en in behoorlijken vorm de sleutels aan Chatfield ter hand stellen. Deze nam hiermee genoegen en vertrok.

Ross gaf alzoo Chinsura op sommatie over. Wie hem daarover hard valle, bedenke door welke magt die sommatie werd gedaan. Het gezond verstand, de menschelijkheid verbood een onmogelijke verdediging. De Directeur deed wat hij kon. Den marineofficier Eijre zou hij weerstaan hebben. Daartoe had hij zijn maatregelen genomen. Alle soldaten binnen het fort waren onder de wapens. De raadslieden waren om 6 uur in den morgen geconvoceerd. Alle dienaren der Compagnie, de vrije kooplieden en verdere blanke inwoners hadden bevel in het fort zich ter verdediging gereed te houden. Eindelijk, hij was voornemens om den raad voor te stellen ook de Maleische slaven te wapenen. Opdat hij deze maatregelen zou kunnen nemen en ten einde de inwoners voor dadelijk geweld te vrij waren, had hij zijn antwoord aan

den luitenant der marine uitgesteld. Onder de bestaande omstandigheden waren die maatregelen lang niet wanhopig. Er bestond geestdrift te Chinsura ter ure van het gevaar. Schreijend en schreeuwend eischten de Maleische slaven wapenen om den vijand te kunnen aanvallen en verdrijven. Uit eerbied voor zijn aan den luitenant gegeven woord, uit afschuw voor een verraderlijken aanval, had hij voorloopig geweigerd. Eerst wilde hij het oordeel inwinnen van den Raad. Zoo ontbrak het Ross dus niet aan lust zich te verdedigen en van zijn zelfverloochening en moed gaf hij later blijk tegenover Calcutta's hebzucht. Zoo zou hij ter verdediging het mogelijke doen. Doch nu de troepen der Engelsche Compagnie in overstelpenden getale aanrukten, nu het onmogelijk was van eenige zijde de minste hulp te ontvangen, wat bleef hem over, als voor de harde noodzakelijkheid te bukken en zich te schikken in het onvermijdelijke? Hij deed het en bleef ook in de ongunst dier droeve tijden zich wijden aan de belangen van Chinsura's inwoners, zoolang hem zulks vergund zou zijn.

Doch al besloot Ross tot de overgave en putte hij zich daarbij niet in noodelooze protesten uit, hij verzweeg daarom toch zijne meening niet. Ronduit verklaarde hij aan Chatfield dat hij, bij zijne eerste ontmoeting met de Engelschen op den vorigen avond, zich niet had kunnen overtuigen, dat het gedrag van den persoon, die zich zelven „koninklijk officier" noemde, in overeenstemming was met de orders van des konings admiraal, en dat wel om de volgende redenen. De waardigheid en de magt van het Engelsch bestuur in Indië, de hooge reputatie van het Eerste raadslid in aanmerking genomen, kwam het hem ongeloofelijk voor, dat een gebeurtenis zoo gewigtig als het uitbarsten van een oorlog tusschen de twee natiën, hem niet door den Raad te Calcutta zou zijn medegedeeld. Nog kon hij niet begrijpen, dat hem zulk een bericht geworden, op zulk een tijd, en dan nog wel door een officier van lageren rang, die zich in kennelijken staat van dronkenschap bevond. Die officier had door de zonderlingheid van zijn gedrag, den Directeur nog meer aan de waarheid van het feit doen twijfelen, vooral omdat hij den vorigen dag teruggekeerd was van een bezoek bij den Gouverneur-Generaal, wiens laatste woorden hadden gestrekt om Ross gerust te stellen, en te verzekeren dat, in den eersten tijd althans, geen gevaar voor een vredebreuk bestond.

Eigenaardig, vooral met het oog op hetgeen Ross later ondervond, is de verklaring door den Engelschen Advocaat-Generaal John Day omtrent den Hollandschen Directeur afgelegd. Deze gaf aan zijne regering verslag van hetgeen er bij de verovering geschied was, ten einde haar voor te lichten in het antwoord op den eisch van een aandeel in den buit, door de bemanning van de *Nijmuh* bij het hoog bestuur te Calcutta ingesteld. Daartoe leverde hij de beëedigde verklaring van *Ross*, van *Johan Carel Lodewijk Blume*, de eenige Hollander te Chinsura behalve Ross, die Engelsch verstond, van *Charles Chat-*

field en *Samuel Bradshaw* over, en zegt van de verklaring door Chinsura's Directeur afgelegd: „stond dit getuigenis alleen, nog was het aller vertrouwen „waardig, en dat minder om den hoogen rang door den getuige bekleed, „minder omdat het hem onverschillig moet zijn of een deel van den buit al of „niet aan de Engelsche zeelieden ten deel valt, dan wel om 's mans karakter, „door een ervaring van 30 jaren aan alle klassen van bewoners in dit district „als braaf en eerlijk bekend." Schoone verklaring, die zoo wel den regter eert, welke haar aflegt (men herinnere zich hoe jammerlijk weinige jaren te voren, onder Impey, het zedelijk gehalte der regters in Engelsch Indië was), als den man, wien zij geldt. Het hoog bestuur te Calcutta kon alleen tot zijn oneer dit getuigenis omtrent Ross, zooals wij later zien zullen, vergeten.

De verklaring der drie andere getuigen verhaalt ons niets, wat niet reeds uitvoeriger door Ross was medegedeeld. Alleen vinden wij in het getuigenis van Chatfield vermeld, dat hij, gelogeerd zijnde bij den heer van Wijk te Chinsura, daar in den vroegen morgen het bezoek van een heer ontving, die voorgaf een Engelsch marineofficier te zijn, gekomen om over het gebeurde in den laatsten nacht met den kapitein te spreken, maar die wederom spoorloos verdween, terwijl Chatfield zich eenige oogenblikken verwijderde om zijn toilet te voltooijen. Chatfield begaf zich daarop naar den Raad, de stad en het fort Gustavus in behoorlijken vorm overgaf en de sleutels ter hand stelde.

Alzoo was Chinsura, zonder dat er een schot ter verdediging had kunnen vallen, in de magt van een vijand geraakt, wiens bestaan zelfs de meest bezorgde niet vermoedde.

De Commissarissen namen thans aanstonds de vermeesterde stad en het fort over, en begonnen volgens hunne instructieën te handelen. Op alle boeken, papieren en goederen der Compagnie werd beslag gelegd. De burgers moesten gedetailleerd opgeven, welke hunne goederen waren, onder bedreiging van verlies dier goederen indien hun opgaaf onjuist bevonden werd. De ernstige tusschenkomst van Ross was noodig om te beletten, dat er ook beslag gelegd werd op de goederen van particulieren. Deze konden slechts aan dat gevaar ontsnappen door onder eede op te geven, wat hun eigendom was. Daarna zonden de Commissarissen, op last van het bestuur, afgevaardigden naar *Dacca*, dat op 7 Julij genomen werd; naar *Calcapoor*, waar de civiel gezagheber *Herklots* fungeerde en 't welk op den zelfden datum als *Dacca* bezweek; naar *Patna*, waar met inbegrip van den gezagheber en den chirurgijn slechts 12 Europeanen aanwezig waren, en dat, benevens het onderhoorige *Chupprah* en *Linglie* op 10 Julij Engelsch werd. De Commissarissen talmden vervolgens niet met de schatten der Hollandsche Compagnie naar *Calcutta* over te maken. Den 13den Julij zonden zij reeds eenige kisten met staven goud ter waarde van *f* 237,128—18. Dit goud was aangebragt door het Hol-

landsche schip *Bovenkerker Polder*, bestemd voor de kust van *Coromandel*, maar zijn destinatie missende, te *Chinsura* binnengeloopen, meenende daar zijn kostbare lading in veiligheid te brengen. Achtereenvolgens werden nu de verschillende arsenalen en pakhuizen opgenomen en het einde dezer deurwaarders commissie was, dat in de raadsvergadering te *Calcutta* van 12 November 1781 een staat werd overgelegd, ingediend door de Commissarissen en vermeldende het totaal der waarde in de Bengaalsche bezittingen der Hollandsche Compagnie gevonden. De buit bedroeg 2616990—13—9 Siccaropijen (1) of *f* 3035709—6—6 H. Ct. Daarvan moest als schuld der diverse factorijen aan verschillende crediteuren worden afgetrokken *f* 620184—8—3 en bleef alzoo als zuivere winst over de som van *f* 2415524—18—3. Hieronder was echter niet begrepen de waarde der publieke gebouwen, welke, gelijk de gebouwen in kolonien meer plegen, in hechtheid te wenschen overlieten en door de Commissarissen als laag, vochtig en ongezond werden gekwalificeerd.

Het schijnt, dat de Engelschen, terwijl zij het publiek eigendom tot het hunne maakten, over het algemeen dat der particulieren hebben gespaard. Zij lieten de geëmploijeerden in Hollandsche dienst hunne tractementen behouden en bepaalden, dat hierin geen verandering gebragt zou worden, voordat de zaken tusschen de beide natien waren vereffend. De volgende publicatie werd daarom aan Chinsura's inwoners uitgevaardigd.

„Daar het Z. Exc. den Gouverneur-Generaal en den Raad te Calcutta behaagd heeft te bepalen, dat alle inwonners van Chinsura, ten einde zich in het bezit van hunne eigendommen te handhaven, een beëedigde verklaring zullen afleggen van hetgeen zij aan goederen, pakhuizen, magazijnen en woningen bezitten en zulks binnen een zekeren termijn en daarin hun eigendom gespecificeerd zullen hebben op te geven, van welken aard die eigendommen ook zijn, opdat deze eigendomsverklaringen, geviseerd door de Commissarissen, aan Z. Exc. den Gouvr.-Genl. en den Raad te Calcutta zullen kunnen worden overgelegd, zoo wordt een ieder bij dezen uitgenoodigd een juiste opgaaf te doen van zijn eigendom, en die opgaaf onder den aangegeven vorm in te dienen bij de HH. Purling, Adair, Heatly en Ramus, Engelsche Commissarissen te Chinsura en zulks binnen den tijd van één maand, zullende bij gebreke hiervan álle eigendom, dat niet vermeld is als te behooren aan eenig particulier persoon, beschouwd en behandeld worden als een deel uit te maken van de publieke goederen."

Het particulier eigendom werd dus gespaard en het was Ross aan wiens bemoeijngen Chinsura's burgers dit hadden te danken. Maar hierbij liet Ross het niet. Hij behartigde, gelijk dan ook te verwachten was, de publieke be-

(1) De Siccaropij is verdeeld in 16 Annas of 192 pices en ongeveer *f* 1,25 N. Ct.

langen met niet minder trouw, en deed daartoe door tusschenkomst van de Commissarissen de volgende vragen aan den Gouverneur-Generaal te Calcutta:

1°. Zal het vendu-kantoor op den bestaanden voet worden gecontinueerd?

2°. Hoe zal voortaan de regtspraak zijn over de inlandsche bevolking, te Chinsura woonachtig?

3°. Zal het dak van de kerk vernieuwd worden? De materialen zijn daarvoor bijeen gebragt. De onkosten komen ten laste van het armenfonds.

4°. Zullen de vernieuwingen aan den smidswinkel op de werf worden afgewerkt?

5°. Zullen de maandelijksche tractementen aan de dienaren der Holl. O. I. Compagnie worden uitbetaald?

6°. Zullen de schulden van de Compagnie aan diverse dienaren, wegens hun toekomende emolumenten, en aan den havenmeester wegens het repareren van sloepen etc. worden uitbetaald?

7°. Zullen de manddaten tot betaling van voorschotten ten behoeve der Compagnie gedaan, en S. R. 26424: 13: 5 groot, gehonoreerd worden?

8°. Zullen de lijnwaden, bij levering aan de Comp^{ie}, gesorteerd worden door den ambtenaar der Comp^{ie}, die tot nu toe dit werk volbragt, en zulks onder het gewone genot van $1^1/_2\%$?

9°. Zal de ambtenaar, die tot nu toe zorgde voor de aflevering van de door de Comp^{ie} bedongen lijnwaden, zorg blijven dragen, dat de juiste hoeveelheid ontvangen worde?

10°. Zal het den heer Ross geoorloofd zijn geleidebiljetten af te geven voor het transporteren van goederen uit de weeverijen hierheen?

De Commissarissen zonden de vragen van den Hollandschen Gouverneur, vergezeld van hun advies, aan den Engelschen Raad; maar deze, milder dan zijn vertegenwoordigers besliste op de 3de, 4de en 5de vraag in gunstigen zin, verwees voor het sub 2° bedoelde naar de regeling van het regtswezen, zooals die op last van het Eng. bestuur door *Sir Robert Chambers* had plaats gehad, en ontzegde de andere vragen. De opbouw der kerk zou mogen plaats hebben, onder de voorwaarde, dat men de ingediende begrooting niet overschreed. In de zaak van den smidswinkel besloot men aangezien er reeds 20,000 S. R. waren uitgegeven, voor de uitgaafden nog benoodigde 8000 S. R. niet terug te deinzen, want alsdan zoude niet alleen de smederij, maar (zoover strekte deze reparatie zich uit) vier magazijnen, twee kantoren, een raadszaal, en de batterij geheel in orde zijn. Wat eindelijk de tractementen van de dienaren der Hollandsche Comp^{ie} betrof, daaromtrent waren vroeger door de overwinnaars reeds gunstige beschikkingen genomen.

Ross liet zich echter door dit antwoord niet tot zwijgen brengen. Vooral hinderde hem de weigering om de schulden uit te betalen, welke de Comp^{ie}

aan particulieren had. Hij rigtte daarom het volgend schrijven aan de Engelsche Commissarissen te Chinsura:

„Edele Heeren!

„Gisteren werd ik begunstigd met de ontvangst Uwer brieven, beide van „den 6den dezer; ik heb de eer U bij dezen te antwoorden.

„Op Uw verzoek, uitgedrukt in Uw eerste schrijven, zijnde eene informatie „naar de regten, door ons geheven, van alle Hollandsche handelsgoederen, zoowel „publieke als particuliere, kan ik U mededeelen, dat wij krachtens onze ver„ordeningen 2½ % regten hieven op den inkoopsprijs van alle goederen, welke „gelden wij tweemaal 's jaars verrekenden aan het tolkantoor van den Nabob „te Hoogly, hetwelk staat onder den Phousdar van die plaats (1).

„Uit Uwen tweeden brief heb ik bespeurd, dat het den hoogen Raad te „Calcutta behaagd heeft op sommige vragen van mij gunstig te antwoorden. „Ik verzoek U den Raad daarvoor mijnen dank te willen overbrengen. Vergun „mij echter het uit te spreken, dat de weigering om de gelden te betalen, „verschuldigd aan diverse personen wegens gepresteerde diensten, geleverde „goederen, materialen enz. mij ten zeerste teleurstelt. Ik hoop, dat Gij het „niet ongepast zult oordeelen, dat ik deze gelegenheid aangrijp om U een „zuiverder denkbeeld omtrent den aard dezer schulden te geven. Ik vrees toch, „dat ik in mijn vorigen brief, waar ik over dit punt handelde, niet duidelijk „genoeg ben geweest.

„In Uw schrijven deelt Gij mij mede, dat Gij genoodzaakt zijt de betaling „der 38 ordonnantiën, gezamelijk een som bedragende van S. R. 26464: 13: 5 „te weigeren. Deze S. R. 26464: 13: 5 zijn betaald en uitgegeven door ver„schillende administrateuren, voor meer dan 1000 diverse artikelen, alle ten „nutte en ten voordeele der Compie, sedert 1 Sept. 1780 tot den 4den Julij „1781, en voor niets anders, zooals men duidelijk uit de gespecificeerde re„keningen zien kan. Het zijn alle schulden, aangegaan lang voor de ver„meestering van Chinsura, maar het is onze gewoonte, ten einde eene te groote „uitbreiding der administratie te voorkomen, al deze kleine en andere dage„lijksche uitgaven, aan het eind van het jaar te voldoen. Alsdan worden „er naauwkeurige rekeningen ingediend, en onder dagteekening van den laatsten „Augustus uit de Comp. kas betaald. Na de vermeestering van Chinsura „hebben wij de rekeningen opgemaakt van af 4 September tot 14 Julij en „voor deze uitgaven zijn de 38 ordonnanties uitgereikt, welke door den Raad „geweigerd zijn.

„Ik twijfel niet of, indien ik in mijn vorig schrijven zoo uitvoerig over

(1) Deze had nml. de tollen van den Nabob gepacht.

„dit punt had gehandeld, de Hooge Raad zou UEd. gemagtigd hebben de schul-
„den der Compagnie, zoo hier te Chinsura als in de Provinciën, en uit-
„drukkelijk de Rs. 26,464,135 te voldoen aan de particulieren; evenmin of de
„Raad zou UEd. bevolen hebben opgaaf te vragen van alle uitstaande schulden
„door particulieren in de Provinciën nog aan de Hollandsche Compagnie te voldoen.
„Zij bedragen verscheidene Lack's (1) en op deze gelden hebt Gij krachtens Uwe ver-
„overing regt. Maar niemand in de beschaafde wereld zal durven beweren, dat,
„indien een persoon of ligchaam, krachtens zeker vermogen, een regt uitoefent
„op de eene of andere zaak behoorende tot en zijnde het eigendom van een
„ander, dat hij dan ontkennen kan, dat ook voor dien ander datzelfde regt,
„krachtens hetzelfde vermogen bestaat en zoo omgekeerd.

„Ik bid U Ed. Heeren, dat Gij mijn uitvoerig schrijven zult willen ex-
„cuseren, daar mijn verlangen om het goed regt van mijne zaak U duidelijk te
„maken, mij daartoe alleen gedreven heeft. Ik verzoek u dezen over te leggen
„aan den Hoogen Raad te Calcutta en dat het U behagen zal mijn verzoek
„te herhalen om betaling der bovengenoemde som, welke het wel en wettig
„eigendom is van verschillende personen, door wien deze gelden zijn voorgescho-
„ten ten behoeve der Hollandsche Compagnie."

Ik heb de eer te zijn enz.
(w.g.) J. M. Ross.

Dit schrijven vond gehoor en de vergunning tot betalen werd gegeven. Over het algemeen kunnen deze dispositiën niet ongunstig worden genoemd. Evenmin die, welke genomen werd omtrent het armenfonds. Dit fonds was Rs. 8335,109 groot; een zeldzame bezitting voor de diaconie in een kleine plaats. Het werd gevoed uit een jaarlijksche collecte aan de huizen; uit een wekelijksche inzameling in de kerk; uit een belasting op elke begrafenis; uit een dito op elk huwelijk; uit de opbrengst der boeten, waartoe Hollandsche onderdanen door het hoog geregtshof te Batavia en den raad te Chinsura veroordeeld werden; door $1/_{00}$ van alle loterijen en $1/_{000}$ van alle vendutieën. Dit geld, in de Compagnies kas gedeponeerd en onder de administratie van den raad, werd op hypotheek uitgezet. Uit de renten werden de armen, de kerk en het kerkhof onderhouden, als ook de twee paarden van de lijkkoets. Aan twee diakenen was het bestuur over dit alles opgedragen, die daarvan ieder halfjaar rekening en verantwoording deden aan den Raad. Op dit tijdstip fungeerden in de betrekking de heeren van Eijk en Holst, beiden klerk in dienst der Compagnie.

Schoon het niet uitdrukkelijk blijkt, dat dit fonds op den bestaanden voet werd gecontinueerd, doet het stilzwijgen van Ross over deze zaak, die nooit zwijgt als er een onbillijkheid gepleegd wordt, vermoeden, dat in deze geene verandering kwam.

(1) Lack = 100,000 ropijen.

Tegenover deze, in het algemeen gunstige bepalingen, staan echter anderen welke minder eervol voor de veroveraars zijn. Hoe langer zij de stad in hun bezit hebben, des te harder worden zij voor de bewoners en de maatregel waarmede aan den overgangstoestand te Chinsura een eind werd gemaakt, en welke beneden medegedeeld zal worden, doet twijfelen of de humane handelwijze, welke in den eersten tijd na de verovering door de Engelsche gevolgd werd, zonder bijoogwerken werd gekozen.

Zoo bv. was de voorwaarde zeker hard te noemen, waaronder aan sommige Hollanders (allen werden zij als krijgsgevangenen beschouwd) vergunning werd verleend om naar eene andere kolonie te vertrekken. Zij moesten zich niet alleen bij hun woord van eer verbinden geene wapenen tegen de Engelschen te zullen voeren, gedurende den tegenwoordigen oorlog, maar daarenboven nog voor 10,000 ropijen borg stellen. Het is niet te betwijfelen of de klerk van Braam, door wien onder anderen zulk een verzoek werd ingediend, werd door dit besluit, in zijn plan om Chinsura te verlaten, teleurgesteld.

Nog inhumaner was de handelwijze van den schout bij nacht Sir Edward Hughes, kommandant van het eskader der K. Britsche Marine in O. I. Door eenige schepen van zijn eskader waren 9 Europeesche loodsen en stuurlieden van te Chinsura t' huis behoorende vaartuigen gevangen genomen, terwijl zij, even onkundig van den uitgebroken oorlog als het Hollandsch bestuur, voor de monden van de Hougly kruisten. Doch niettegenstaande de tusschenkomst zelfs van den Engelschen Gouverneur-Generaal, weigerde Hughes deze lieden, die allen te Chinsura hunne familiëen hadden, op hun eerewoord te ontslaan. Allen bleven krijgsgevangen en werden naar Madras overgebragt.

Tegenover dergelijke handelingen vol willekeur en geweld, waardoor elke verordening, welke toch niets anders was als een daad van regtvaardigheid, den glans verkrijgt van een gunst, munt het waardig en onbaatzuchtig gedrag van Ross niet weinig uit. Chinsura redden kon hij niet. Doch wat hij doen kon deed hij, zonder te denken aan eigen belang, noch aan persoonlijk gevaar, door warme liefde gedreven voor het belang van de hem toevertrouwde onderdanen. Te meer is dit te waardereu, daar het, bij den grooten afstand tusschen Chinsura en Batavia of het moederland, te wachten was, dat het bestuur der Compagnie, onder den indruk van het verlies, hetwelk zij leed tijdens Ross' directeurschap, weinig acht zou slaan op de, dikwijls met gering gevolg bekroonde, pogingen door dien bewindvoerder ten behoeve van Chinsura's burgers aangewend. Doch Ross maakte dergelijke bespiegelingen niet. Slecht en regt ging hij zijn weg. De geëmployeerden in Hollandsche dienst dankten aan zijn tusschenkomst het behoud hunner bezoldiging en tevens zagen wij hoe door zijn invloed en hulp het particulier eigendom voor een deel werd gered. Als proeve van zijn bescheidenheid en van zijn moed vinde hier het volgend schrijven een plaats.

Aan den heer Wheler, lid van den Ed. Hoogen Raad te Calcutta.

„Sir!

„Daar ik tot nu toe in de hoop verkeerde, dat het bevel, uitgevaardigd door „den Edelen Hoogen Raad te Calcutta, waarbij allen inwoners van Chinsura „gelast wordt aan de Heeren Commissarissen, binnen zekeren termijn, naauwkeu„rige opgaaf te doen van al hunne bezittingen, als geld, juwcelen, meubelen, in „het kort van al hunne bezittingen niets uitgezonderd, zou worden ingetrokken, „heb ik tot nog toe over de bezwaren, welke zich tegen dien last verheffen, ge„zwegen. Maar nu uit eene notificatie, welke hier onlangs is gepubliceerd, mij „het tegendeel blijkt, vraag ik U beleefdelijk vergunning mijn bezwaren in deze „bloot te leggen.

„Welk doel de genoemde Hooge Raad voor oogen had bij de uitvaardiging van „een bevel, hetwelk, zooals ligtelijk te begrijpen is, hard genoemd moet worden, „daar ieder ongeneigd is den staat van zijne particuliere bezittingen openbaar te „maken, verklaar ik niet te begrijpen. De geschiedenis, voor zoo ver ik daarin „geverseerd ben, levert geen voorbeeld van zulk een handelwijs op; nooit is iets „dergelijks gevorderd in eenige veroverde plaats, zelfs niet in plaatsen, welk „met storm waren genomen. In alle beschaafde eeuwen heeft men van de in„woners nooit iets meer gevorderd dan een bepaalde contributie. Waarom dan „een onverdedigbare nederzetting en onschuldige inwoners van een kolonie, on„derworpen en bestuurd, zonder dat er blijk gegeven werd van een zweem van „verzet; waarom zulk een hulpelooze bevolking gedwongen zich te onderwerpen „aan een voorschrift, hetwelk ieder tegen de borst stuit, en waarbij zij bedreigd „worden met verlies van hun goed, indien zij niet binnen den tijd van een maand „gehoorzamen! De Franschen, wien het zelfde lot is overkomen hetwelk deze „kolonie trof, hebben zich nooit over iets dergelijks te beklagen gehad.

„Bij de overgave van het fort heb ik mijn eerewoord verpand, dat niets „hoegenaamd van de goederen, gelden of bezittingen der Compagnie verduisterd „zou worden. Ik heb dit later herhaald aan de Commissarissen, en de verkla„ring daarna bekrachtigd met mijne handteekening, tegelijk met alle andere „dienaren der Compagnie. Indien het inventariseren van de private eigendom„men alleen gelast is, zooals men uit de order mag opmaken, om eenige verduis„tering of vervreemding van Compagnie's eigendommen te voorkomen, dan vraag „ik vrijheid om als mijne meening te verklaren, dat men meer vertrouwen „behoort te stellen in mannen van eer, en dat het gegeven woord dient beschouwd „te worden als genoegzame waarborg; te meer, daar de Engelschen op alle boe„ken der Compagnie beslag hebben gelegd en er dus geen bedrog kan worden „gepleegd zonder ontdekt te worden. Welke ook de beweegredenen mogen zijn, „ik verzoek eerbiedig, dat het boven bedoeld bevel door U in nadere overweging

„worde genomen, en dat het, ten gevolge daarvan, U behage, zoo niet om de „order in te trekken, ten minste de uitvoering te schorsen van een zaak, welke „een bron zal zijn van last voor de Engelschen, en van nadeel voor de bewoners „van deze stad.

„Voor de meerdere zekerheid, dat niet het minste artikel der Compagnie's goe„deren zal verduisterd worden, ben ik genoigd, en met mij alle dienaren der Com„pagnie, plegtig de waarheid der opgaven bij de aflevering te bezweren en, indien „het gevorderd wordt, twijfel ik niet of ieder der inwoners zal gereed zijn om „onder eede te verklaren, dat tot op dien tijd niets van zijn privaat eigendom „daaruit is weggenomen, noch door hem eenige schadeloosstelling daarvoor werd „ontvangen. Ik hoop, dat dit aanbod eene gunstige ontvangst zal vinden, en dat „binnen weinig tijds ik het genoegen zal hebben dit gelukkig nieuws aan de „inwoners te kunnen mededeelen, en hen daardoor in eene zaak gerust te stellen, „welke hen allen zoo zeer bekommert, daar zij hun allen aan het hart gaat."

„Ik heb de eer met den meesten eerbied te zijn

(w.g.) J. M. Ross.

Daar de notulen verder over deze zaak zwijgen en, naast de zeer uitvoerige opgaaf van de eigendommen der Compagnie, niets te vinden is, dat op de particuliere bezittingen wijst, schijnt Ross's degelijk en bescheiden schrijven de gehoopte uitwerking te hebben gehad.

Niet minder verdienstelijk maake Ross zich in de zaak der ongelukkige loodsen. Zijn brieven over deze zaak toonen ons, hoe hij de toevlugt was der verdrukten en deelde in hetgeen anderen overkwam. Aanstonds nadat hij kennis had genomen van het gebeurde, wendt hij zich tot het raadslid Wheler te Calcutta en deelt hem mede, hoe hij door vrouwen en kinderen van het ongelukkig bootsvolk bestormd en om hulp werd gesmeekt voor de gevangen echtgenoten en vaders, te Fort William geinterneerd. Hij geeft te kennen, dat zulk een jammertooneel zich slechts gevoelen, niet beschrijven laat, en roept even kiesch als dringend Wheler's hulp in voor deze ongelukkigen, onder betuiging, dat dezè dienst door hem beschouwd zal worden als een dienst verleend aan zijn persoon. Op gelijke wijze rigtte hij zich tot de Commissarissen te Chinsura. Doch 't was al om niet. De 9 loodsen waren door de Britsche marine gevangen genomen; deze stond niet onder het gezag der Engelsche Compagnie, en, schoon Wheler ernstig bij den schout bij nacht Sir Edw. Hughes voor de belangen der gevangenen opkwam, zij werden allen opgezonden naar het verwijderd Madras.

Doch was het Ross onmogelijk de rampen van den oorlog af te wenden van zijne onderhoorigen, door zijn belangeloos gedrag hield hij met onkreukbare trouw de eer op van zijn naam en van zijn land. De Engelsche regering had hem, gelijk allen Hollandsche gezaghebbers, het vrij bezit aangeboden van al zijn

eigendom, voordat nog omtrent particuliere goederen iets was besloten. Ross wilde geen voorregten boven anderen, en bewerkte, dat wat hem als gunst werd verleend, allen werd toegekend als een regt. Niet minder flink was zijn antwoord op de aanbieding, hem door den Raad te Calcutta gedaan, van een huis in die hoofdstad. Hoe beleefd in den vorm, Ross' bescheid was beslist afwijzend. Hij liep niet in de strik, en gaf te kennen, dat hij zich van Chinsura niet kon verwijderen, voordat alle zaken tusschen de Engelsche en Hollandsche Compagnie geregeld waren.

En het loon voor en einde van dit alles? Hoezeer was het in strijd met het beginsel, dat de Engelsche regering in haar vergadering van 6 Julij, dus bij den aanvang der verwikkelingen, had voorop gesteld! Toen heette het: de hooge regering wenscht aan de onderdanen der Vereenigde Provincieën al die welwillenheid te betoonen, welke door de wetten van den krijg niet wordt uitgesloten; de beginselen van humaniteit zouden worden toegepast, en alles gedaan wat de ramp voor Chinsura's inwoners verzachten kon. De Hollanders, zoo luidde het verder, mogten niet behandeld worden, zoo als men de Franschen behandeld had, daar deze laatsten, door hun ondank en ontrouw zich alle zachtzinnigheid onwaardig hadden gemaakt. Hoe de Franschen werden behandeld staat, in onze bronnen niet vermeld, maar de veronderstelling dat deze te vuur en te zwaard werden verdelgd, is niet gewaagd, wanneer de Engelsche begrippen van humaniteit kunnen afgeleid worden uit de verdere behandeling, Chinsura's ingezetenen aangedaan. Immers, wat gebeurde? De inventarissen waren opgemaakt, de buit was geraapt, de Hollandsche koloniën waren Engelsche geworden. Wat zou men langer met die Hollandsche individuën doen? Zij konden der Regering wellicht lastig worden. Daarom werd in den Raad te Calcutta, op 26 November 1781, gelast, dat alle Hollandsche krijgsgevangenen (en wij zagen reeds, dat alle Hollanders te Chinsura en in de provincieën als krijgsgevangenen werden beschouwd) met de eerst vertrekkende schepen de kolonie voor Holland moesten verlaten. Wederom was het Ross, die zich op waardigen toon verzette tegen dit wreed besluit. Hij gaf aan de Engelsche Commissarissen te Chinsura te kennen, dat in deze kwestie zijn eigen persoon geheel op den achtergrond trad; hij zelf had toch, reeds voor het uitbreken van den oorlog, het plan, zoodra hij daartoe van de regering te Batavia verlof kon bekomen, naar het vaderland terug te keeren. Voor zich zelven vroeg hij daarom slechts vergunning met een neutraal schip naar *Ceylon* of de *Kaap de Goede Hoop* te vertrekken, ten einde daar het antwoord af te wachten op het gevraagd verlof. Maar geheel anders stond het met de andere gevangenen. Vreesselijk had de last om te vertrekken hen getroffen. Eenige officieren en soldaten uitgezonderd, waren alle krijgsgevangenen, rustige burgers, meest koop- en ambachtslieden. Dergelijke personen behandelt men niet op zulk een wijs. Waartoe hun woning en neering ontnomen? Dit strijdt met alle begrippen van

volkenregt. Ross staafde dit gezond beweren met een citaat uit *de Vavel, Droit des gens* Liv 3. ch. 2. Doch, gaat de ex-Directeur voort, de Europesche inwoners van Chinsura verkeeren in een geheel bijzonder geval. Zij staan tegenover de Engelschen niet vijandig. Zij waren feitelijk en noodwendig onder bescherming van het Engelsche Gouvernement, reeds vóór de vermeestering van Chinsura. Deze eigenaardige toestand sproot voort uit een tractaat, hetwelk de Hollandsche Compagnie met den Nabob of Sabandar van Bengalen gesloten had tegen het einde van 1759. Want bij dit tractaat verbonden zich de Hollanders geen oorlog noch oorlogstoeruslingen in Bengalen te maken, en niet meer dan 125 Europeesche soldaten in hunne factorijen daar te land, onder de wapenen te hebben. Het is onnoodig, zegt Ross, te vragen of dit verdrag nog vigeert. Dit is zeker: altijd zijn de Hollanders deze bepalingen getrouw nagekomen. Tijdens de aanvallen van *d'Accoits* en *Robbert* (1) heeft men zelfs het bepaalde aantal soldaten niet overschreden. Want voor de bescherming tegen vreemde vijanden had men altijd het oog op het Engelsche Gouvernement, of, wat inderdaad hetzelfde is, op het Moorsch Gouvernement, staande onder Engelschen invloed.

Doch er was meer, en Ross, hetzij hij twijfelt aan de deugdelijkheid zijner redeneering, hetzij hij den invloed duchtte der onaangename herinneringen, welke een verwijzing door Hollanders naar dit tractaat bij de Engelsche Compagnie moest opwekken, beroept zich verder alleen op het billijkheidsgevoel der overwinnaars. Vele van Chinsura's Europeesche ingezetenen, thans op hun woord krijgsgevangenen, zijn zonder geld, zonder vrienden, zonder eenige hulp in Europa. Waar zullen zij bijstand vinden? In de diepste ellende stort hen uw bevel. Wie iets bezit, (nadat zij zooveel door den oorlog hebben verloren) bezit dat in huizen, land en ander onroerend goed. Moet dit alles thans door de eigenaars verkocht worden? Geen vierde deel der waarde zullen zij dan er voor ontvangen, en volkomen geruïneerd zullen zij zijn. Daarenboven, tal van hen zijn gehuwd, de meeste met inlandsche kinderen. Moeten de echtgenoten vertrekken, zij zullen verpligt zijn vrouwen en kinderen achter te laten, of hen bloot te stellen aan het gevaar van een zeereis in oorlogstijd. En dat alles, terwijl hun de middelen ontbreeken om, in Europa aankomende, zich van het noodige te voorzien. Verder wijst de zorgzame Directeur op de mogelijkheid, dat de gevangenen, ingescheept aan boord van Engelsche vaartuigen, door schepen van een vijandelijke natie (Franschen) gevangen worden genomen, en afgezet op *Mauritius*, op eenige plaats in *Amerika* of elders, en daar, van alle bekenden ver verwijderd, ten prooi zullen vallen aan de diepste ellende. Last, not least, vraagt hij, zal dan de tegenwoordige oorlog eeuwig duren? Weet men reeds op welke voorwaarden er vrede komen zal? Is het niet mogelijk, die profetie lezen wij

(1) Waarschijnlijk in 1769. Deze fransche officieren stonden in dienst van het Moorsch Gouvernement.

tusschen de regels, dat Chinsura terugkomt aan de Hollandsche Compagnie? Zou het dan niet hard zijn, een aantal onschuldige en onschadelijke lieden in ellende te dompelen, terwijl dat alles wellicht voorkomen wordt, door het bevel eenige maanden op te schorten? Daarom, in naam van het Hollandsche volk, op grond, dat de Engelsche Commissarissen zelf bekend zijn met personen en toestanden te Chinsura, bezweert hij die Commissarissen de voorspraak eener vreedzame en onschuldige bevolking te zijn bij den Raad te Calcutta, opdat zij, die reeds zooveel door den wreeden krijg hebben geleden, niet nog ongelukkiger zullen worden.

Op deze wijze kwam Ross den 5den December voor Chinsura's beklagenswaardige ingezetenen op. Het hoog bestuur der Edele Engelsche Compagnie nam in zijn vergadering van den 17den December kennis van dit schrijven. En het antwoord? Het antwoord was eenvoudig dit: de Raad gelast, dat de heer Ross, laatstelijk directeur te Chinsura, worde aangeschreven om onmiddellijk naar Europa te vertrekken, daar de Raad zich met zijn verzoek niet vereenigen kan. Ross ging, doch niet te vergeefs was zijn tusschenkomst geweest. De last aan de overige krijgsgevangenen werd ingetrokken. Hun werd bekend gemaakt, dat, zoo de eerst vertrekkende schepen geen beschikbare ruimte hadden om hen allen over te voeren, de Raad dan het verzoek in overweging zou nemen van hen, die hun vertrek tot eene volgende gelegenheid wenschten uit te stellen. Het schijnt echter, dat de loop der gebeurtenissen gunstig is geweest aan de bedoelingen van den ex-Directeur. De spoedige vrede hief de uitvoering van het wreede bevel op. Had Ross Chinsura niet kunnen behouden, hij had voor het minst Chinsura's inwoners gered.

DE VERMEESTERING VAN CHINSURA IN 1795.

De vermeestering van *Chinsura* in 1781 was de *Nemesis* geweest van den aanval op de Hoogly in 1759. *Warren Hastings* had het tooneel zijner grootheid in den aanvang van 1785 verlaten, nadat hem zeker nog het berigt geworden was, dat de verovering der Hollandsche bezittingen in *Bengalen*, door het tractaat van *Parijs* (20 Mei 1784) was te niet gedaan. Doch won bij dien vrede de de H. O. I. Comp^ie^ hare Bengaalsche factorijen al terug, de winst, aldaar gemaakt, stond in geen verhouding tot de verliezen elders geleden. Voor het vernieuwd bezit der verloren posten in *Bengalen* moest zij, gelijk bekend is, o. a. afstand doen van *Negapatnam*, den sleutel van Ceilon en nu de laatste oorlog den jammerlijken toestand haren verdedigingsmiddelen had blootgelegd, nu haar prestige in Azie gebroken was, liet het zich verwachten, dat zij, alleen zoolang het den sterkeren nabuur goed dacht, zich in het bezit der gewesten zou mogen verheugen, welke zij, als bij gratie, had terugerlangd.

't Was echter niet alleen een verschil in physische krachten, hetwelk de Eng. en de Hollandsche Compagniën in Bengalen onderscheidde; hemelsbreed was ook het verschil in beginselen van bestuur. Dit laatste was waar te nemen van den aanvang der vestigingen af. Behalve Engelschen en Hollanders vond men in Bengalen ook Fransche, Deensche, Portugeesche en Emdbensche factorijen. Maar in tegenstelling van alle anderen werden alleen de Engelschen van den beginne af door de gedachte beheerscht om zich nimmer onder de suprematie der Inlandsche vorsten te buigen. Dit had aanvankelijk hunne verdrijving ten gevolge, doch het deed hen ook later des te krachtiger optreden en reeds in 1755 moest de aftredende Directeur van *Chinsura* verklaren: „de Engelsche natie drijft in „Dhecca, alwaar zij zich sedert A°. 1723 voor de tweede maal heeft nedergezet, „ja zelfs thans in geheel *Bengale* verre de grootste negotie" (1), Dit niet alleen. Dezelfde autoriteit bekent tevens, dat in 1755 de Hollandsche Comp^ie^ vergeleken bij die der Engelschen, zeer weinig in *Bengalen* in te brengen had. Blinde veneratie voor „de jaren lang gevolgde grondbeginsels, waarvan het doodzonde geacht werd te wijken, heet *Taillefert* de oorzaak van dit verschil. En waarin grondde zich die vasthoudenheid bij mannen anders naauwlettend genoeg om, waar het getij verliep, de bakens te verplaatsen?

Ontbrak het der Comp^ie^ aan kennis van land en volk? Was het prestige der Indische regering zoo overweldigend, dat der Hollandsch Comp^ie^ eerbied werd

(1) Taillefert, Memorie pag. 158.

afgedwongen voor haar
wist met wien men te
wij wederom uit *Taille*
monarch het volgende w
„in plaats van een groo
„Hemel bereikt, bedekt
„een geluk van het veld
„alle de dieren, waaron
„de vogelen des Hemels
„vind, te vergelijken i
„boven d'andere siet uijt
„de minste stormvlaag
„de takken door groote
„uijtgegaan en dor zijn,
„uijtmaakt, die weinig sc
„en het verdere gedierte
„dat hij altemets omve

De vergelijking, d
werkt, is zeker breedspr
over gansch Indie niet
bekend en bij de menig
slechts, één staaltje van
gale geleverd en volge
„zeggen, de kinderen lan
„'s lands ongeloovelijk
„den vicerooij, uijt *Dillij*
„van *Bengale*, *Behaar* en
„een *Ijamadaar*, in name
„dert Ruijters was gesc
„weinig lust toe, dog
„Wat doet hij dierhalve
„beloop geheim gehoude
„hoeveel werk ik ook g
„die daarop de reise na
„tot aan de grensen van

(1) Taillefert, bl. 14 v.
(2) l.l. bl. 19.
(3) De wijze der spellin
Taillefert of zijn klerk. Te *Pa*
te verifieren.

afgedwongen voor haar gezag en magt? Noch het een, noch het ander. Men wist met wien men te doen had. Hoe men oordeelde over den *Mogol*, leeren wij wederom uit *Taillefert's* memorie, waar omtrent dien eens zoo magtigen monarch het volgende wordt gezegd: „Zijn gezag is vervallen, invoege dat hij „in plaats van een groote en sterke boom te wezen, waarvan het toppunt den „Hemel bereikt, bedekt met bladeren, en beladen met vrugten, die het cieraad „en geluk van het veld uijtmaakt, die een aangename schaduwe verschaft aan „alle de dieren, waaronder de wilde en tamme huijsvesten, op welker tacken „de vogelen des Hemels rusten en waaraan alles wat leven heeft, zijn voedsel „vind, te vergelijken is bij een boom even zo hoog, dat men desselfs kruijn „boven d'andere siet uijtsteken, die geene diepe wortelen geschoten hebbende met „de minste stormvlaag staat te waggelen, die weinig vruchten geeft, waarvan „de takken door groote droogte ten deele van bladeren ontbloot en ten deele „uijtgegaan en dor zijn, dewelke derhalven slechts van verre een cieraad des velds „uijtmaakt, die weinig schaduwe geeft en waarop en onder het gevogelte des hemels „en het verdere gedierte zig niet dan bij stil weder durven betrouwen, vresende „dat hij altemets omvervallen en haar door zijn gewigt verpletteren zal" (1).

De vergelijking, door den auteur blijkbaar met ingenomenheid uitgewerkt, is zeker breedsprakig, maar is zij niet naar het leven? Hoe de heerscher over gansch Indie niet meer dan een schijngrootheid kon geacht worden, is bekend en bij de menigvuldige proeven daarvan, elders te vinden, voegen wij slechts één staaltje van minachting des *Mogol's*, door den *Nabob* van *Bengalen* geleverd en volgens Taillefert (2) zo „wereldkundig, dat het, om zo te „zeggen, de kinderen langs de straat weeten en egter zo éclatant, dat het buijten„'s lands ongeloovelijk moet voorkomen. Het gebeurde in den jare 1749, dat „den viceroij, uijt *Dillij* sterk aangeperst wierd, om Zijne Majesteits revenuen „van *Bengale*, *Behaar* en *Oriza* op te senden, tot welkers afhaal en begeleiding „een *Djamadaar*, in name *Lahaar Chan Mehowatli* (3) aan het hooft van vijf hon„dert Ruijters was gesonden. Zijn Bengaalsche Excellentie *Aliwirdichan* had er „weinig lust toe, dog vond egter niet geraden in 't geheel niets te senden. „Wat doet hij dierhalvens? Hij liet dezen *Lahaar Chan* de schatkist, welkers „beloop geheim gehouden of ten minste tot mijne kennisse niet gekomen is, „hoeveel werk ik ook gedaan hebbe, om er na te verneemen, ter hand stellen, „die daarop de reise naar *Dhillij* ondernam, dog nauwelijks was hij gevordert „tot aan de grensen van Behaar, bij een dorpje, genaamd *Sasseraun*, omtrend ses

(1) Taillefert, bl. 14 v.

(2) l.l. bl. 19.

(3) De wijze der spelling van plaats- en eigennamen, blijve voor rekening van den Directeur Taillefert of zijn klerk. Te *Padang* bestaat geen gelegenheid om de juistheid der namen in kwestie te verifieren.

„dagen reisens boven de stad *Patna*, of men zag verscheide benden onbekende „ruijterij, waaraan men de naam van struijkrovers gaf, omdat het er in de „bovenlanden van *Hindostan* van krielt, te voorschijn komen, dewelke op het „escorte aanvielen en hetselve na een korte resistentie in de pan hakten, op „eenige weinige manschap na, die met den Hoofdruijter in lijds hun heil in de „vlugt gesogt, en nog twee à driemaal hondert duijsent Roupias van de schat „gesalveerd en in *Patna* gebragt hebben, terwijl ondertusschen de zogenaamde „struijkrovers langs andere wegen den buijt te *Morchid-Abaath* terug bragten, „alles volgens de geheime last welke zij ten dien einde gehad hadden. Dit „voorval is ten eersten zo rugtbaar geworden, dat men niet twijfelen mag, of „hetzelve is voor het hof niet verborgen gebleeven en egter heeft hetselve zig „daarover niet eens gevoelig getoond, ontveinsende zo een groot leed en open„bare hoon, die hare omstandigheden niet permitteerden te wreeken, om niet „voor het toekomende alles te verliezen, maar ten minsten te behouden, het„geen den Heer Nawab haar nog wel zoude willen toevoegen." Zoo was de Mogol een speelbal in de hand van zijn onderkoning, wat moest hij in de hand zijner overwinnaars, de ontembare *Maharatta's*, zijn? Volkomen werd hij door deze gevreesde roovers geregeerd, zonder hen niets durvende en ook niets kunnende uitrigten, en hun meer dan een vierde zijner inkomsten opbrengend. Was het dan uit eerbied voor den *Nabob* van *Bengalen* en diens krijgshafte scharen, dat de Comp^ie^ niet krachtiger optrad? Maar de *definitie van den aard „der Mooren en Heidenen*, door den Directeur *van Rheden van Meijdregt* gegeven en waaraan de Directeur *Sichtermann* zich refereert, wordt ook door *Taillefert* als effectief onverbeterlijk geroemd en toont hoe laag de inboorling werd geschat. Was er dan welligt geen oorzaak tot meerder kragtsontwikkeling? Maar men wist, dat zelfs de binnenlandsche rust bedreigd zou worden, daar na het overlijden van den *Nabob Aliverdij Khan*, *Surajah Dowlah* zou opvolgen, van wien men alles te vreezen en niets te hoopen had. Neen, het zou der Comp^ie^ gemakkelijk zijn gevallen, indien zij er iets van hare schatten voor had overgehad, lang voordat Franschen en Engelschen *Hindostan* deden weerklinken van hun roem, daar te lande een standpunt in te nemen zoo niet even hoog als dat hetwelk vermeldde natiën zich veroverden, dan toch even veilig en vast en onafhankelijk. Maar terwijl het aan een *Dupleix* gelukte, gebruik makende van den innerlijken toestand des lands, om met een handvol volks *Carnatic* te veroveren, terwijl niet meer dan 3000 man onder *Clive* de alles beslissende zegepraal bij *Plassij* behalen zou, kwam het in de Hollandsche Comp^ie^ zelfs niet op om de noodige krachten in Bengalen te verzamelen, ten einde daar eerbied en zelfstandigheid te verwerven. Had zij vroeger de helft van de magt aangewend, welke zij, en 't was verdiend, in 1759 op de *Hooglij* verspeelde, zij zou zich een naam hebben kunnen verwerven in *Hindostan* even groot, als haar naam in den *Indischen Archipel* geworden was. Nu zij in alles toonde daaraan zelfs

niet te denken, durfde men in *Bengalen* hare dienaren en haar zelf aan op eene wijze als men zich nooit vermeette tegen de Engelschen.

Aan wien anders dus de schuld van de zwakheid der kolonie dan aan de Comp^ie^ zelve? Maar wat was ook het beginsel door dit groote handelsligchaam in haar omgang met *Hindostan's* vorsten en grooten gevolgd? Men hield het eenvoudig voor onmogelijk om „de vriendschap van de Inlanders in 't generaal „en inzonderheid van hen, die het roer der regeringe in handen hadden, te cul„tiveren, zonder dezelve door schenkagien te koopen" (1). „Het beste middel van „menagie is", aldus schrijft de Edele heer Raad Extraordinaris van India en Directeur *Huijgens* „dat men in het doen van presenten zig reguleere naar den „smaak van de persoonen die deselve ontvangen, vermits men alsdan somtijds „met een *kleintje* kan volstaan, daar men bij gebrek aan de goederen daar zij „zin in hebben, dezelve altijd met andere van meerder waarde moet suppleeren." Ernstig wordt er daarom aangedrongen, „de geëischte schenkagiegoederen spoe„diger over te senden en wat completer te voldoen aan de petitien van Oostersch „gevogelte, insonderheid van loeries met roode koppen, groene pagegaijen, bonte „perkietjes en rijstdiefjes omdat men die bij het hof des Konings en de Rijksgrooten „in hooge waarde houdt." Zoo ging men te werk om zich invloed en voordeel te verschaffen; wel is een hooge vlugt te wachten, waar men op zulke wieken drijft!

Van zoodanig regeringsbeginsel kan niets anders het gevolg zijn als dat men te *Chinsura* en onderhoorigheden zich moest schikken en plooijen, den *Mogol*, de *Nabobs* en tutti quanti moest vleijen en naar de oogen zien en dat op een wijze, waardoor den Hollandschen naam onherstelbare schade berokkend werd. Het gevolg er van was tevens, dat men, van Inlandsche zijde weinig achting hebbende voor het gegeven woord, de regten en privilegiën bij verschillende firmans verleend, willekeurig schond en de Comp^ie^ noodzaakte telkens op nieuw haar meesters door geschenken te verbidden. Het gevolg er van was eveneens, dat men in de Hollandsche kolonie onder tallooze vexatiën ging gebukt. Doch wat verscheelde dit der Comp^ie^, zoolang de boeken der Bengaalsche Directie batige saldo's bleven aanwijzen?

De Engelschen handelden anders. De minste oppositie tegen de grootste geweldenarijen, werd kwalijk genomen aan de Hollanders terwijl de Britten hun eigen landregt uitoefenden en in hun territoir heerschten als souverein. „Onze Competiteuren", zoo zegt wederom Taillofert, „durven de Bengaalders die het „verdienen, nu en dan wel eens dood te laten sweepen en in de ketting klin„ken, ja hebben zelfs eens moorsche matrozen bij wege van justitie over diefstal „en huijsbraak openlijk ter dood gebragt, zonder dat er iets van gekomen is, „hoewel de Mooren daarover gants niet gestigt zijn en het geensinds bij man„quement van attentie is, dat zij hen daarmede laten begaan, gelijk dagklaar

(1) Taillefert, Memorie bl. 58.

„blijkt bij zekere aanmerkelijke brief door 's Nawabs overleden broeder *Hagie Ahmeth* „in den jare 1736 aan *Chaja Mhameth Fazil* geschreven, waarbij hij zig onder„anderen ten haren opsigte aldus exprimeert: „Z' hebben te *Calcutta* een swaar „gebouw onder den naam van een geregtsplaats der Christenen opgeregt en „aldaar lijsondere bedienden aangesteld, werdende de klagten van een ieder, „uit naam der Comp^ie voorgedragen en volgens de wet der Christenen aldaar „afgedaan, 's weeks over geringe, om de drie maanden over middelmatige en „alle zes maanden over swaare zaken vergadering gehouden, alles naar eigen „wetten, met uijtsluiting van die der ware geloovige en derselver Cagie „(priester) condemneerende in die wijze, Mahometanen en Heidenen, tot dood„en lijfstraffen, ketens, hegtenisse, boetens enz. na ze dunken de misdaad te „zijn, geldende te *Calcutta* geen andere orders nog ontslag als die uijt name van „de Comp^ie voortkomende" (1). Welk een verschil in middel van beheer! Hier de snerpende kat, daar kweelende rijstdiefjes; maar wie naderde het meest tot den juisten toon?

Geschiedenis aanmerkt geen landaard. Niet om den vreemdeling te prijzen noch om een blaam te werpen op het vaak te zeer gesmaad bestuur der Comp^ie is het hier te doen, maar om kennis van toestanden en feiten. Daarom zal het ook vergund zijn een blik te werpen op de inwendige huishouding te *Chinsura*. En om dien inwendigen toestand eenigsinds nader te leeren kennen, vestigen wij het oog op de zaken van justitie, van religie en van oorlog. De toestand is die van 1755, toen *Chinsura* nog met de Engelsche kolonie had kunnen wedijveren. Den staat van zaken in dat jaar kennend, valt elke verwondering over het later gebeurde weg.

Wel wordt in het Aanhangsel de regeling der justitie medegedeeld, maar daarin kan geen sprake zijn van de wijze, waarop die regeling in het dagelijksch leven werd ten uitvoer gelegd. Tot bereiking van ons doel, hebben wij eenvoudig de zaakrijke, zij het dan ook tevens woordenrijke memorie van *Taillefert* op te slaan, en opdat het vermoeden van vooringenomenheid wegvalle, spreke de aftredende Directeur zelf. Wat getuigt hij omtrent het stuk der jurisprudentie? Het volgende: „dat er tot toe dat schier niets gebreeklijker in *Bengale* is behandelt, „als het importante werk van *De Justitie*, schoon het mogelijk op verschei„dene andere comptoiren van *Indiën*, daarmede vrij erger is gegaan, is iets „waarvan de waarheid zo min kan worden tegengesproken als men het zig „tot schande hoeft te reekenen, dewijl d'oorsaken daarvan geheel onschuldig „zijn. Het middel van redres, dat de H. Ed. Heere Generaal Baron *van Imhoff* „(Glor. ged.) bij zijn Excellentie's Consideratiën over den staat van de Maat„schappij in het vierde hoofdstuk onder anderen proponeerd, namentlijk het „senden van Advocaten uijt *Nederland*, om na eenigen tijd voor de Collegiën

(1) Taillefert, Memorie bl. 420.

„van Justitie te *Batavia* gepostuleerd te hebben, als fiscaals op buijten Comptoiren „te werden geemploijeerd, komt seer plausibel voor, en ik zoude daar ook zeer „voor wezen, indien niet selfs aan eenige dergelijke expres uijtgesonden Advo„caten gebleecken was, hoe een diepe ignorantie, beide van de theorie en practijcq „der regten, onder den achtbaren tabbaart van *Juris utriusque doctor* schuijlen „kan, zodat zij zelfs omtrend het werk van hun beroep van ongeletterde per„sonen leeren moeten. Maar zal men zeggen: wat middel dan? Het valt ligter „zwarigheden te moveeren, als deselve op te lossen. Ik stemme dit laatste „gaarne toe maar oordeele, dat de voorgestelde hulpmiddelen bij de memorie „van den heer *Sichtermann* niet verwerpelijk zijn. Het eene namelijk, het doen „copieeren of drucken van een der crimineele en civiele rollen van den achtba„ren Raad des casteels *Batavia*, van een of een half jaar, met uijtlating van de „namen der persoonen, tot een model voor de suppoosten van den geregte al„hier, is, al quamen er nog bij d'exemplaren van alle judiciecle actens, als attes„tatien, examinatien, declaratien, recollementen en wat dies meer zij, so eene „groote zaak, of zulk een volumineus werk niet, of men mag zich vlijen met „de hope, dat daartoe bij de resumtie van dese, wel ordre zal werden gesteld, „indien Haar Hoog Edelens geen beter expedient voorkomt, en wat het andere „betreft, namelijk het stellen van dragelijke boetens voor de leeden van den „Justitiecken Raad, die niet precies op het aangesegde uur in de vergadering „komen, ofte wel buijten wettige redenen absent blijven, om te dienen tot het „opregten van eene Bibliotheecq van Nederduijtsche regtsgeleerde boecken voor „dat collegie en het leggen van een verpligting op de aankomende presidenten „en leeden, voor d'eerste maal in dat collegie sessie neemende, om zeker getal van „diergelijke boecken te fourneren. D'executie van dien is bij resolutie genomen „in Politicquen raade op den 27 April 1744, dog niet gebleecken zijnde, dat „Haar Hoog Edelens preferabel zouden geoordeelt hebben deze Directie, naar „het daarbij aangehaalde voorbeelt van *Souratta*, met eenige boecken ten dienste „van de Justitie te voorsien, waarvan de moeijelijkheid tot een motif, of pre„text van die opschorting gediend heeft, zo heeft men het egter tot deser dagen „buijten executie gelaten, wanneer de Justitiecle Raad, d'invoering van het een „en ander, met mijne voorkennisse, zelfs heeft goedgevonden, dog de boetens „zo laag gesteld, dat er misschien wel een halve eeuw zal verlopen, eer men „een passable versameling gemaakt heeft.

„Voor het overige zoude mij het justitiecle veel werk verschaffen, indien ik „wilde treeden in een omstandig detail van alle d'informaliteiten alhier suc„cessive in de manicre van procedeeren en de instelling der dingtalen ingeslopen „en begaan, die de noodwendigheid van er op deze of gene wijze in te voor„sien, onwedersprekelijk aantoonen. Maar eensdeels zoude zulks van weinig „vrugt, hatelijk en zeer verdrietig wezen, en ten andere resideert daarinne „te minder noodsakelijkheid, vermits de crimineele rollen aantoonen de moeijte,

„die ik mij, schoon ik self geen regtsgeleerde nog pleitkundige ben, ofte im-
„mer sessie gehad hebbe in een collegie, welkers Jurisdictie zig tot het crimineele
„extendeert, gegeven hebbe, om ware het mogelijk daaromtrent een begin van
„reforme in te brengen, gelijk bij de civiele rol te sien is, dat men gedurende
„mijn kort verblijf, meer werk als ooijt gemaakt heeft, om de zaken naar stijl
„en practijcq te behandelen en beschrijven, waartoe ik mij niet ontsien hebbe
„de moeijte van nu en dan als schoolmeester t'ageeren, welke rol een Directeur,
„die alles gaarne in een goede plooij ziet en brengen wil, niet voorbij kan
„meermalen te speelen (1)."

De stiefmoederlijke behandeling, welke de Bengaalsche Kolonie van de zijde der Compie ondervond, blijkt ook ten duidelijkste uit de wijze, waarop door ons kerkminnend voorgeslacht de eeredienst in *Chinsura* werd behartigd. Terwijl in O. Indië kerken en predikanten in vrij aanzienlijken getale waren aan te wijzen, bevond zich te *Chinsura* slechts één krankbezoeker. De openbare eeredienst bestond in het doen van gebeden, het voorlezen van predicatien en het zingen van psalmen. De andere natien, wien het niet aan predikanten en priesters ontbrak, zoowel als de Mooren en Heidenen, „dachten niet alleen maar zeiden zelfs „openlijk genoeg, dat de Nederlanders zeer weijnig werk van de Religie maakten, „dewijl anders ten minsten wel een enkeld *Selvar* in *Bengalen* zou worden „aangehouden (2)." Geensinds had die kwijning der kerk haar oorzaak in den toestand der gemeente. Hoewel die gemeente te Chinsura vermoedelijk, als zoo menige conglomeratie van Europeanen in Indië in vroeger en later tijd, zeer kalm zal geweest zijn voor alles wat geen finantiele belangen raakte, was zeker toen ter tijd, dogmavrees nog niet tot dogma geworden. De kerk stond onaangevochten en was naar aller oordeel in den tijd. De kwijning had een andere oorzaak. Zij was weder gelegen in vrees bij het bestuur der Compie. Men duchtte het misnoegen der Moorsche regenten, die welligt niet gaarne zouden zien, dat de Christelijke religie in die landen progressen maakte. Daarbij kwam nog andere kleingeestigheid, zoodat zelfs, terwijl op dit gebied alle eigen krachten ontbraken, eenen Deenschen missionaris geweigerd werd, op 's Compies gebied te arbeiden. Men meende wellicht den vreemdeling niet genoeg onder controle te kunnen houden. Tot verontschuldiging van het bestaande zou men kunnen aanvoeren zekere vrees voor predikanten. In het tropisch klimaat werd het vuur van hun heersch- en bemoeizucht niet gedoofd. Zoo zij ijverden was het maar al te vaak zonder verstand. Het verleden heeft daarvan talrijke voorbeelden aan te wijzen en dat in dit feit, zeker voor een deel, de verklaring van den toestand te *Chinsura* te zoeken valt, die veronderstelling wordt gewet-

(1) Taillefert, Memorie bl. 150.
(2) Taillefert, Memorie bl. 143.

tigd doordat men aldaar de aanstelling van een predikant wel wenschelijk achtte, maar onder voorwaarde, „dat hij gesubordineerd zou worden aan de wetten en ordres van de locale overigheid en tevens een man ware die reden „verstond en zig niet te ver liet leiden door onberaisoneerde ijver of zugt om „bij de papieren te pronken met een groot getal naam Cristenen, die, schoon in „staat om in goed portugeesch bij weege van het doen van belijdenis op de „nodige vraagstucken t'antwoorden, van het wesentlijke van de godsdienst ge„heel onkundig en niet in staat waren in de vulgaire, bij hen alleen ver„staande taal, de minste rekenschap van hun geloof te geven" (1).

Bij zulk een staat van zaken was weinig te verwachten van het minder personeel. „Groote onkunde, ijverloosheid en onverschilligheid omtrent het werk „van hun departementen werd bij zeer vele gevonden." Een raadsel is het, hoe er nog ordelijk eenig werk gedaan werd, want zelfs een behoorlijk register van de ingekomen brieven uit *Batavia* en de Hooglijsche orders werd gemist. *Taillefert* beklaagt zich dan ook over de moeite, welke het hem kostte deze zaak in orde te brengen. Toch deed hij in deze zijn best en colligeerde, volgens zijne mededeeling, voor ieders speciaal departement, de orders, resolutien en gebruiken, met bijvoeging van hetgeen buitendien volstrekt noodig was, om de dienst der Comp^ie en wat daarop betrekking had, een behoorlijken voortgang te doen hebben. Niet minder leed die dienst schade, door dat bij velen de hebbelijkheid was ingeslopen, om het werk van hun beroep aan anderen over te laten en zich meer te bemoeijen met zaken, opgedragen aan anderen. Het kon niet anders of „het respect en ontzag" voor hoogeren in rang, leed bij zulk een staat van zaken evenveel schade als de dienstijver.

Gemis aan tucht werd vooral gevonden onder het militair element der kolonie. Omtrent den innerlijken toestand van het leger der Comp^ie is, naar wij meenen, nog weinig medegedeeld; dit wettige de vermelding van den toestand te *Chinsura*. Het garnizoen aldaar zal niet bijzonder groot geweest zijn, doch moet met het oog op het gestipuleerde door *Clive* in 1759 na zijne overwinning op de Hoogly, ook niet te klein worden geschut. Onmogelijk valt ook de waarheid te constateren van des Directeurs beweren, „dat niets wat den militair „regtvaardig toekomt en hij met reden verwachten mag, hem werd onthouden." Gaarne hopen wij het beste. Zekerheid echter bestaat omtrent het feit, dat het hoog noodig was, deze dienaren tot hun pligt terug te brengen, want zij kenden regel noch band. Maar men sloeg daartoe een verkeerden weg in. Men meende aan het garnizoen meerder vrijheid te moeten verleenen, opdat door de dienst te veraangenamen, de desertie, welke zoo gemakkelijk was, voorkomen worden zou. Blijkbaar werd deze maatregel niet ontworpen in het brein van een officier die kennis had van soldatenkarakters. Het gaf dan ook niets. Desertie

(1) Taillefert, Memorie bl. 143.

werd niet voorkomen en de soldaat, gehouden om den nacht in het fort door te brengen, schepte uit die vrijgevige bepalingen alleen den moed om „door het „dorp te gaan zwerven en te rinkelroijen naar welgevallen." Zoo werd door hem „de nagt in dronkenschap, dobbelen en ontugtigheden doorgebragt, werd „in die nocturne bijeenkomsten, als de dampen van den drank naar het hoofd „vloogen, het minste ongelijk ten breedste uijtgemeten en 's anderen daags was „men van de debauche gemeenlijk zo gefatigueert, dat de minste oefening in den „wapenhandel als een ondragelijke last werd aangemerkt en ook wesenlijck bij „velen niet uitgestaan kon worden. De order, dientengevolge uijtgegeven, dat alle „uilitairen, zo onderofficieren als manschappen, onverschillig of zij piket hadden „of niet, verplicht zouden zijn in de loge te vernachten, hoe billijk ook, vond „zelfs tegenstand bij hen, van wien men verwachten kon, dat zij den tucht zou„den helpen handhaven (1)." Wat erger was, men gaf aan deze onbillijke klagten toe en de Directeur *Kersseboom* gaf den onderofficieren nog meerdere vrijheid. Doch „toen het nieuwtje van dezen order af was, matigden zich de korporaals „de rechten toe aan de onderofficieren toegekend en was het garnizoen des „nachts overal elders, dan waar het behoorde te zijn." Blijkbaar durfde de Directeur *Taillefert* de zaak niet aan. Toen de ongeregeldheden hem ter oore kwamen, en zij moeten hem op het niet uitgebreid Chinsura wel aanstonds bekend zijn geworden, achtte hij het „de pijne niet waardig, aangezien hij toch „spoedig de plaats verliet, zich de zaak aantetrekken". Hij droeg eenvoudig de moeijelijkheid aan zijn opvolger over. Doch deze was, evenmin als zijn voorganger, de Hercules, magtig om zulk een Augiasstal te reinigen.

Dat bij zulk een verschil tusschen de Hollandsche en Engelsche kolonieën, zoowel wat den inwendigen als wat den uitwendigen toestand betrof, de fabel van den aarden en ijzeren pot, ook aan het zamengaan dezer twee magten zou bewaarheid worden, liet geen twijfel over. Zulks geschiedde dan ook. Al verzet zich het nationaal gevoel tegen de belijdenis, dat uit *Batavia* en *Holland*, tot drie malen toe, de stoot uitging, welke *Chinsura* in gevaar bragt, de waarheid dwingt dit feit te erkennen. Onbegrijpelijk is het, dat niet reeds na den verraderlijken aanval in 1759, te *Batavia* in vollen vredestijd tegen de Engelsche kolonie beraamd, dat toen niet reeds *Clive* een eind maakte aan het zelfstandig bestaan onzer factorijen. Waarschijnlijk had de geniale veldheer grootere dingen te verrigten en begreep hij, dat de vernederde kolonie zijner Compagnie niet zou ontgaan. De aanval in 1781 was het gevolg van den oorlog door de Republiek uitgelokt, een oorlog, zóó ondoordacht en roekeloos dat hij zijn wedergaslechts vindt in dien, welken Frankrijk aanving in 1870. En in 1795, toen *Chinsura* ruim zes weken voor de officiele vredebreuk aangevallen en verovverd werd, was het de onderliggende staatspartij, die den vreemdeling riep,

(1) Taillefert, Memorie p. 198.

om met zijn hulp buiten Europa het aanzien te behouden, dat zij binnen de grenzen van het vaderland verloren had. Inderdaad, in plaats van met Hollandsch Chauvinisme op den vijand dier dagen te smalen, verdient die nabuur hulde, dat van zijn vijandelijke gezindheid, na den vrede in 1784, geen spoor meer zigtbaar bleef. Welwillendheid heerscht er van het zoo even genoemd jaar tot 1795 toe. De hulp tegen de Franschen (sedert 1 Februarij 1793 de vijand der Republiek) wordt ingeroepen en verleend. Als Hollandsch bootsvolk te heeter daad op het smokkelen van zout wordt betrapt, doet de Engelsche magistraat de zaak af op de meest welwillende wijze. Als de redacteur van den *Asiatic Miros* in anonyme brieven het bestuur van *Chinsura* smaadt, roept de Raad van *Calcutta* den journaalschrijver tot de orde, en noopt dezen tot betuiging van „zijn grievendst leedwezen over het door hem gepubliceerd valsch en schandaleus „libel." Zeker, de Nederlandsche vlag zou nog langer op het fort *Gustavus* hebben gewapperd, indien ten gevolge van de beroeringen in het Vaderland niet op nieuw een vredebreuk met *Engeland* had plaats gevonden.

Op den 15den Sept. 1795 brak de oorlog uit, en reeds den 18den Julij werd *Chinsura* opgeëischt. Was het, om in de taal dier dagen te spreken, een nieuwe trouweloosheid van het trouweloos *Albion*? Wij zouden het kunnen wenschen. Maar dat die vermeestering plaats greep, plaats greep niet als een vijandelijke daad, maar als een vriendschapsdienst en bij wijze van bescherming, dat werd te weeg gebragt door niemand anders als door den ex-stadhouder.

Deze Vorst had, zooals ieder weet, op den 18den Januarij 1795 het Vaderland verlaten, en in *Engeland* een toevlugtsoord gezocht. Van alle gezag in de Vereenigde Provinciën beroofd, achtte hij zich echter nog in het bezit van het Opperbewind over de O. I. Kolonien en vaardigde op 7 Februarij van het genoemd jaar van uit *Kew* eene circulaire missive uit, aan alle Goeverneurs en Bevelhebbers der Hollandsch Kolonien. Deze circulaire was met betrekking tot *Chinsura* van den volgenden inhoud:

„Edele, Erentfeste, Vroome,
„Onze Lieve Getrouwe.

„Wij hebben noodig geacht UEd. bij deeze aan te schrijven en te gelasten, „om zo in de Forten als verders in UE. onderhebbende colonie te admitteren „de Troupes, die van wegens zijne Groot Brittannische Majesteit derwaards zul„len worden gezonden en dezelve te considereeren als Troupes van eene Mo„genheid, die in vriendschap en alliantie is met Hunne Hoog Mogenden en die „komen om te beletten dat de Colonie door de Franschen werde geinvadeerd.

„Waarmede,
„Edele, Erentfeste, Vroome,

„Onze Lieve Getrouwe,
„Wij UE. beveelen in Godes heilige protectie.
„UWE. goedwillige vriend.
„(w.g.) W. Pr. V. ORANGE.

„Ter ordonnantie van zijn Hoogheid, bij absentie van den geheimsecretaris.
„(w.g.) J. W. BOEJINK.

„*Kew*, den 7den Febr. 1795.

„Aan
„den Directeur van Bengalen."

De toestand in Europa bleef aan het Bestuur te *Batavia* niet verborgen. Reeds den 10den Oct. 1794 schreef de eerste advocaat der Generale Ned. O. I. Compie *Pieter Jacobus Guepin* aan den Heer Commissaris van *Cabo de Goede Hoop Abraham Josias Sluijsken*, dat „het noodzakelijk (was) en (bleef) om altoos en in „alle gevallen, zoo aan de *Caab* als in *Indien*, zorgvuldig op zijn hoede te zijn, „om door geen Europeesche vijand, wie het ook zoude mogen weezen, te wor„den overvallen." De Raad van Indië, bekend geworden met het schrijven van *Guepin*, behoefde dien vijand niet te zoeken. Toen op 11 Aug. 1795 's lands fregat *Medemblik* de Prinselijke circulaire aanbragt, nam hij aanstonds de resolutie, welke aan alle bewindhebbers werd toegezonden, dat aanschrijvingen van Z. Doorl. Hoogheid, als die uit *Kew* uit *Engeland* gedateerd, niet voldoende waren, om hen van de verpligting tot gehoorzaamheid aan hunne HH. Meesters te ontslaan, er tevens bij verklarend, dat niemand, behoudens eed en pligt, het oor kon leenen aan de propositiën van den Prins, zonder daartoe wettiglijk door een expres bevel van wegen den souverein te zijn geauthoriseerd. Eigenaardig en den tijd kenmerkend is het eind der resolutie van 13 Augustus. Men was overtuigd, dat er „notabele veranderingen in het publiek Bestuur van de Republiek der *Vereenigde Nederlanden* hadden plaats gegrepen. Dien ten gevolge kon de ordre van voorbiddinghe in de kerk niet meer van toepassing zijn. Doch, bij gebrek aan voldoende informatiën, kon voor als nog niet bepaald worden, welke speciale veranderingen in de Voorbidding behoorden gemaakt te worden. Zekerheidshalve werd daarom goedgevonden en verstaan, met alteratie van de bestaande order van Voorbiddinge, den kerkeraad der gereformeerde en luthersche gemeente te *Batavia*, mitsgaders de ministers en bedienders op de respective Buiten-Comptoiren, provisioneel te gelasten en aan te schrijven, dat de predikanten, zoo ter hoofdplaats, als op alle andere Compies bezittingen in *Indie* en aan *Cabo de Goede Hoop*, zich vooreerst bij de publieke gebeden zouden moeten bepalen tot 's lands en Compie's hoge machten en bestuurderen, zoo in *Nederland* als in deze gewesten. Dit was de allereerste maatregel tegen het

dreigend gevaar dier dagen genomen. Natuurlijk was hiermede een groote stap tot de overwinning gedaan!

De resolutie van 11 Aug. bereikte *Chinsura* te laat. Maar zij was daar overbodig. Ook zonder aanschrijving had men aldaar zijn pligt begrepen en betracht. Het bestuur der factorijen was aldaar toenmaals opgedragen aan *Cornelis van Citters Aarn'z.* en bevond zich in goede handen. Was *van Citters'* geslacht den stadhouder nooit vijandig geweest, het was te goed staatsgezind, en *Cornelis* een te scherpzinnig en te kloek dienaar der Compagnie, als dat iemand van dien naam immer eerbied kon hebben voor de Kewsche circulaire. Hadden de middelen tot verdediging slechts zijn moed en ijver geëvenaard. Doch hiertoe ontbrak alles. Over het defensiewezen te *Chinsura* werd reeds boven gehandeld. Sedert 1781 waren in dit opzigt geen verbeteringen aangebragt. *Van Citters* zich dit ten volle bewust en inziende hoe alle verdediging hopeloos was, zag aanstonds naar middelen om, ten einde van de bezittingen der Comp^ie in tijd van nood te redden wat mogelijk was. Reeds op den 1sten Juli deelde hij den Raad zijne bezorgdheid mede, dat het vertrek der afgevaardigden *Brantsen* en *Repelaer* naar *Parijs* om over den vrede met *Frankrijk* te onderhandelen, eene oorlogsverklaring aan *Engeland* zou zijn. Bij tijds, raadde hij daarom aan, behoorde men maatregelen te nemen, ter redding van de schatten der Comp^ie, welke zich op dat tijdstip in de pakhuizen te *Chinsura* bevonden. Wij zullen beneden zien, op welke wijze de grootste schat voor de Engelsche hebzucht bleef bewaard. Slimheid en overleg moest hier alles doen, want, om met *van Citters* te spreken: „men „(moest) zich in een land als Bengalen onderwerpen aan alles, wat de Heeren „Engelschen met ons gelieven uitterigten."

Van Citters had goed gezien. De 18de Juli was de noodlottige dag, waarop het Engelsch bestuur zijn eersten stap deed, om uitvoering te erlangen van des prinsen last. Des morgens ten 10 ure, werd op dien dag de raad in buitengewone vergadering te *Chinsura* bijeen geroepen en daarin werd het volgend schrijven uit *Calcutta* kennis genomen:

„Edele Heeren!

„Wij achten het noodig, UwEd. ter kennisse te brengen, dat wij *Richard* „*Comijn Birch*, schildknaap, gedeputeerd hebben naar *Chinsura* met de commissie, „welke hij de eer zal hebben aan den Directeur, den heer *van Citters*, bij zijn aan„komst in UEd. Colonie te communiceren. Het zal ons de grootste satisfactie „zijn, te vinden, dat een voldoening aan het requisit van den prins stadhouder „eenige verdere mesures aan de zijde van zijn Gr. Brittannische Majesteit on„noodig zal maken en dat hetzelve in onze magt zal stellen die protectie aan „de inwooners van *Chinsura* te verschaffen, welke toegezegd is in de declaratie „waarmede de heer *Birch* is voorzien.

„Wij hebben de eer te zijn, Edele Heeren:

UwEd. zeer ned. get. Dien.

(w.g.) J. Stone.
„ Robt. Abercromby.
„ P. Speke.
„ Wm. Cowper.

Fort William, 16 Julij 1795.

Dit schrijven ging vergezeld van een brief van genoemden *Birch* aan *v. Citters*, waarin hij mededeelde belast te zijn met een particuliere Commissie van den Gouv. Gen. en den Raad te Calcutta aan den Directeur en zulks uit naam van den den Koning van *Engeland*, terwijl hij insgelijks een brief van den Prins Stadhouder aan den Directeur had over te geven.

Hoe welwillend het schrijven van den Engelschen Raad ook luidde, ieder begreep wat zulk een protectie beteekenen zou. Doch men kon niet anders als zich schikken en den heer *Birch* uitnoodigen om zich te vervoegen aan het Gouvernementshuis. Daar aangekomen deelde hij mede, dat zijne Commissie particulier den Directeur betrof. *Van Citters* verliet daarom met den „schildknaap" de vergadering en bekwam van hem eenige stukken ter kennis. Gelijk van zelf sprak, wilde hij niet daarop antwoorden zonder het gevoelen van zijne mede-raadsleden gehoord te hebben, en bragt hij die stukken in de vergadering. Het eerste aldaar voorgelezen was „van de volgende singuliere inhoud":

„De Ondergeteekende heeft de eere UwEd. te notificeeren, dat het de intentie „van den Hoog Edelen Heer Gouverneur-Generaal in raade is possessie te nemen „van, en te houden voor Zijn Brittannische Majesteit het Fort en de Colonie „*Chinsura* onder voorwaarde, dat dezelve aan de republicq zullen worden terug-„gegeeven na het sluijten van een generale vrede, bij welke deszelfs onafhan-„kelijkheid en constitutie zoodanig als dezelve geguarrandeerd is in 1788 zal „zijn gehandhaafd, en verzekerde dat het zijn intentie is de inwoonders op de „Honorabelste wijze te behandelen, voor hun te verzeekeren hunne wetten, „gewoontens en privilegiën zoowel commercieele als civiele, het genot der offi-„ciën en emploijen aan de verschillende bediendens, en vreede en zeekerheid aan „alle de inwoonders. Ten waare volgende omstandigheden een afwijking daarvan „noodzaakelijk maken, is het hunne intentie zig daaraan stiptelijk te gedraagen „ingevalle aan de tegenswoordige Notificatie word voldaan, door het Fort en „Colonie te stellen onder de bescherming van Zijne Majesteit, door een over-„leevering aan den HoogEdelen Gouverneur-Generaal in Raad.

„(w.g.) B. C. Birch.

gedeputeerde van den Gouv.-Genl. in Rade den 18 Julij 1795.

Het tweede document was de reeds bovenvermelde circulaire van Z. D. H.

Prins Willem V. Het derde stuk „niet minder singulier van aard" verklaard, was de Proclamatie, aldus luidende:

PROCLAMATIE.

„Alzoo een gewapende magt agerende onder de pretense authoriteit van die „geene, welke thans de klemme der regeering in *Frankrijk* in handen hebben, „zig ingedrongen heeft in de Territorien van zijne Groot-Brittannische Majesteits „oude Bondgenooten, de Heeren Staten Generaal der *Vereenigde Nederlanden* en „zig door geweld meester heeft gemaakt van de residentieplaats der Regeering, „waardoor de Stadhouder genoodzaakt is geweest zijn vaderland te verlaaten „en zig een wijkplaats in *Engeland* te zoeken, zoo is het dat wij door deeze „Proclamatie op expresse order van Zijne Majesteit uitgevaardigd, noodigen en „requireeren alle Gouverneurs en Commandanten van Etablissementen, Planta„gien, Colonien en Factorijen in de Oost-Indiën geleegen, den gezegden Heeren „Staten-Generaal toebehoorende, op den eed en verbindtenis van eer en ge„trouwheid aan hunne wettige souvereinen gepresteerd (waarvan zij op allen „tijden de sterkste blijken hebben gegeeven), gezegde Etablissementen, Planta„gien, Colonien en Factorijen in zijn Majesteits possessie over te geven, tot een „generale vrede de differenten nu subsisteerende in *Europa* zal hebben gestild, „en tot zoo lange het God zal behaagen de oude constitutie in het Gouverne„ment der vereenigde provinciën te herstellen; ter zelfder tijd beloovende op zijn „Majesteits Koninklijk woord, dat zoolange als de gezegde colonien, Etablisse„sementen, plantagien en factorijen, zullen continueeren te worden bezeten door „Zijn Majesteit, zij zullen gehouden en gehandeld worden op dezelve wijze be„trekkelijk alle advantagien, privilegien en inkomsten, te genieten door de res„pective inwoonders, op welke de colonien, bezittingen, factorijen in de *Oost-Indiën* „worden gehouden en gehandeld, welke nu subject zijn aan Zijn Majesteits kroon, „of anderzints bezeeten worden door de Compagnieschap van Kooplieden, han„delende van *Engeland* op de *Oost-Indien*, onder Zijn Majesteits roijaale Charter.

„Gedaan bij ons, den Gouv.-Gen. in den raad van *Bengalen*, den zestienden „dag van Julij 1795.

„w.g. J. Stone.
Robt. Abercrombij.
P. Speke.
Wm. Cowper.

„ter zijde een zegul gedrukt in een roode ouwel

„(w.g.) E. Haij, Scrs.

Omtrent de deliberatien, door deze stukken veroorzaakt, deelen de Notulen het volgende mede:

„Alle de voorsz. documenten daarop het voorwerp van een ernstige deli-
„beratie geworden zijnde, vatte de E. Achtbare Heer Gezaghebber het woord op
„zeggende: vooreerst komt het zeer singulier te vooren dat in de tegenswoordige
„gesteldheid van zaaken waarin men zegd dat zich de staat der *Vereenigde Ne-
derlanden* bevind, als zijnde door de fransche zoo verre overheerd, dat Zijne
„Hoogheid den Heere *Prince van Oranje Nassau* de Republicq heeft moeten vaar-
„wel zeggen, van Hoogdezelve anders niet gewoon zijn, beveelen in deeze ge-
„westen, onder deszelfs eigen handschrift af te vaardigen, orders te ontvangen,
„om vreemde troupes in een Colonie van den staat te accepteren, nu Hoog-
„dezelve zig onder de bescherming der Engelsche Natie had gesteld, te meer daar
„men uijt Europeesche berigten deezer dage ontfangen en in de publicque nieuws-
„papieren geinsereerd, de Britten wel niet directelijk als vijanden van onze
„republicq dog als zeer vervreemd van hare belangens had leeren beschouwen,
„in hetwelke men thans te meer bevestigd wierd, door een opeisching van
„'s Comp[ies] bezittingen in deeze gewesten, onder voorwendsel van bedugtheid
„voor een fransche invasie, welk voorwendsel althans in dit rijk so absurd is,
„dat men moet verwonderd staan, hoe hetselve is kunnen gebeezigd worden als
„een mom ter bedekking van oogmerken, welke men voor het tegenwoordige
„nog niet kan doorgronden.

„Want hoe dog, zo de Heeren Engelschen geene bedekte insigten hebben
„en als waare en getrouwe bondgenooten van onzen vrijen staat ageeren, is het
„anders overeen te brengen, dat zij op een aan ons door de Heer Stadhouder
„gedane requisitie (welkers bevoegdheid of onbevoegdheid daartoe, men thans
„niet zal onderzoeken) alleen behelsende om de Engelsche Troupen te admitteeren
„en dezelve te considereeren als een moogendheid met hun Hoog Mogende in
„vriendschap en alliantie staande, terstond begeeren dat deezen Raad de logie
„en 's Comp[e] etablissementen zal stellen in hun bezit, hoe dog anders is het
„moogelijk, dat zij aan hunne gecommitteerde *Birch* hebben kunnen meedegeeven
„een Engelsche vlag, om dezelve in steede van die der staatsche op te heisen; im-
„mers vereischt de vriendschap voor de republicq en de bescherming, die men
„aan haar verleenen wil, teegens de franschen, in geene deele, dat het enkel
„teeken van souvereiniteit door den staat in deeze geweste gevoerd wordende,
„plaats maake voor hunne standaardt en waartoe dog anders is het inleegeren
„hunner Troupen in deeze colonie noodzaakelijk, daar wij beschermd zijn, zoo
„lange zij zich zelve beschermen kunnen en dit niet meer mogelijk zijnde onse
„weerloose logie geen weerstand kan bieden.

„Het aanbod van het Engelsch Gouvernement, om ons bij onze oude consti-
„tutie te bewaaren, nadat alvoorens door hetzelve niet onduijster is te kennen
„gegeeven, dat het Nederlandsch volk een andere constitutie gekoozen had, komt
„ten andere niet minder vreemd te vooren. Niemand dog zal erkennen, dat
„een vreemde Natie regt heeft zig met ons huishoudelijk bestuur te bemoeijen,

„niemand zal ontkennen dat een vrij en souverain volk sodanig een constitutie „mag verkiezen als zij oordeelt met haar waar belang te strooken zonder „daarin door vreemden wetten voorgeschreeven te worden, dog een ieder zal „natuurlijker wijze verwagten, dat wij als getrouwe Neederlanders en ieverige „dienaren de E. Compagnie, die constitutie zullen aankleeven, welke onze wet- „tige souverainen de Staaten Generaal zullen oordeelen, tot welzijn der repu- „blicq te moeten adopteeren.

„Het komt mij derhalven voor, Mijne Heeren, dat wij gezwooren hebbende „Hun Hoog Mogende de Staaten Generaal als onze souveraine Heeren, Zijn „Hoogheid als onze Opper Gouverneur Generaal en algemeen oppergebieder en „de WelEdele Hoog Achtbaare Heeren Bewindhebberen gehouw en getrouw „te weezen, deze Logie nog 's Compagnies etablissementen, niet goedwillig „aan de Engelschen moeten overgeeven, maar dat wij dezelve moeten bewaa- „ren, zoo lange zulks in ons vermooge weezen zal; moeten wij voor geweld „bukken, zulks zal het gevolg van onze ongelukkige gesteldheid zijn, want wij „kunnen ons niet verdeedigen. dog dan zullen wij ten minsten ons zelve niet „te beschuldigen hebben, in onze pogingen nalatig te zijn geweest.

„Alle de Leeden met de E. Achtbare Heer Gezaghebber in gevoelen overeen- „stemmende, zoo is met eenpaarige stemmen goedgevonden en verstaan, het „antwoord aan de gecommitteerde van *Calcuttens* Hoogen Raad, de Heer *Birch*, „ter hand te stellen, aldus te laaten inrigten:

„dat deezen Raade ten allen tijde de Britsche Natie heeft aangemerkt en ge- „acht als een geallieerde van onzen vrijen staat, overeenkomstig den inhoud der „missive van zijn Doorluchtige Hoogheid, dog dat wij, zoodanig als wij ons zelve „in dit Rijk gesitueerd vinden, geen moogelijkheid zien, dat door de fransche „eenige vijandelijkheeden teegens onze colonie kunnen ondernoomen worden. „Dat zoo er eenige schein van gevaar mogt ontstaan, wij in zoo een geval ge- „reed zullen zijn de Britsche Troupen ter onzer defensie interoepen, zoo wij in „der tijd door omstandigheden, welke wij voor als nog niet kunnen voorzien, „worden geregtigd ons van die hulp te bedienen; dat wij intusschen wenschen, „overeenkomstig den eed van getrouwheid, welke wij gezwooren hebben aan „Hun Hoog Mogende de Staaten Generaal, als onze souveraine Heeren, aan zijn „Hoogheid den Heere *Prince van Orange*, Erfstadhouder, Capitain en Admiraal „Generaal van de republicq, onzen Opper Gouverneur-Generaal en algemeen „oppergebieder, en de WelEdele Hoog Achtbare Heeren Bewindhebberen der „geoctroijeerde Oost-Indische Compagnie in hunne name, om van hunnentweege „te houden en te blijven continueeren in de possessie van deeze colonie en het „Fort *Gustavus*, vermits wij tot nog toe door geene brieven van den Heere *Prince „van Orange en Nassau* (1) nog door eenige andere beveelen van onzen souverainen

(1) De circulaire van den Prins aan den Directeur van Chinsura was door toeval in Engeland achtergebleven. Van Citters ontving van dat schrijven eerst kennis door Birch.

„geauthoriseerd zijn, deze plaats aan de Engelsche Natie af te staan, onder wel-„kers protexie, hun aanmerkende als *Duwaan* van het Mogolsche Rijk, wij natuur-„lijkerwijze vorderen het mainteneeren onzer previlegien, en welke wij aanzien als „onze vrienden en geallieerdens, ingevolge de circulaire missive van welmelde „Zijne Hoogheid den Heere *Prince van Orange*, en van welke wij gevolgelijk met „geen schein van reede eenige vijandelijke aanvallen kunnen verwagten. Dat „zoo wij in het een of ander mogten misgist zijn, wij ons zelve buiten staat „van defensie bevinden, onvermogend om de Engelsche magt te wederstaan; „dat wij tot nog toe niet zijn onderrigt van een oorlogsdeclaratie tusschen de „kroon van *Engeland* en de *zeeven vereenigde Provinciën;* dat wij insgelijks onkun-„dig zijn van het adopteeren eener nieuwe constitutie in onze republicq, dog „dat wij altoos ons zelven zulken submitteeren aan zoodanige regulatien, als „onze superieuren noodig zullen oordeelen ons tot een rigtsnoer voor te schrijven."

Van Citters en zijn Raad waren alzoo blijkens het bovenstaande bezield met een klocken geest, en hielden hun positie waardiglijk op. Aan *Birch* gaf de Raad een schriftelijk antwoord mede voor zijne lastgevers. *Birch* vertrok daarmede, doch keerde reeds op Zondag 26 Juli terug, en stelde aan den Raad het volgend schrijven uit *Calcutta* ter hand:

„Achtbaare Heeren!

„Ik heb de eer UwEd. te notificeeren dat de Hoog Edele de Gouverneur-Gene-„raal in Raade in overweeging genoomen hebbende UwEd. brief aan hem, van „den 18 bevoorens en het antwoord welke UwEd. mij de eer deed te geeven „op mijn notificatie van denzelven datum uit welke bleek, dat UwEd. gereed „waard te obedieeren de directie van de Prins Stadhouder, maar dat daar UwEd. „niet considereerde zijn Hoogheids ordre UwEd. te authoriseeren op de requisitie „door mijn, ingevolge de anthorisatie van de Gouverneur-Generaal in den raad „gedaan om *Chinsura* en deszelfs onderhoorigheeden op te geeven, UwEd. begeerde „te blijven zooals gij zijt, geen mogelijkheid voorziende, dat eenige gebeurte-„nissen zullen vereischen te admitteeren de Britsche troupen in Uw Colonie. „Hierin kan hij niet treeden en hij heeft gevolgelijk beslooten dat *Chinsura* zal „worden in bezit genoomen, in de naame van zijn Groot Britannische Majesteit, „onder de reserve en declaratien te vooren aan Uw meedegedeeld en gespeci-„ficeerd in de proclamatie en declaratie, de laatste van welke distinctelijk bevat „wat in de voorige notificatie en thans uitgebreider geannexeerd aan de teegen-„woordige.

„Ik heb gevolgelijk UwEd. te notificeeren, dat ik in obedientie aan de or-„ders door mij ontfangen een genoegzame militaire magt geschikt heb om in „te rukken en possessie te neemen van *Chinsura* en dies onderhoorigheeden.

„Nadien de intentie is om volkomen zeekerheid aan alle Personen en ei-„gendommen, zoo wel publicque als bijzondere te verleenen, vertrouw ik, dat

„UwEd. alvoorens zoodanige ordres zal geeven als dienen kunnen tot tranquiliteit van alle inwoonders en ter wegneeming van alle vrees, welke zij mogten hebben voor een vreemde Militaire magt de plaats intrekkende, dewijl die wijze noodzakelijk een vijandig aanzien hebben moet, zo is de intentie nogthans niets anders als protexie en securiteit aan de Colonie te bezorgen.

„Ten blijke dat de plaats onder de bescherming van zijne Brittannische Majesteit is, zal de Engelsche vlag geheezen worden, zoodra de troupen daarvan zullen bezit genoomen hebben. De vlag zal blijven waaijen als die van de Colonie geduurende de tijd dat de Protexie stand houd en daar zulks niet tengevolge kan hebben eenige moogelijke injurien en inconveniences zal een kleine wagt gesteld worden om die te protecteeren.

„Het is de intentie van het Gouvernement dat de huijshoudelijke Administratie van de Colonie en het gezag van den Directeur en de raad, mitsgaders dat der publicque officieren zal continueeren, zooals hetzelve thans is.

„Zoodra de troupen possessie genoomen en zijn Majesteits vlag geheezen zal zijn, ben ik gelast in het openbaar aan de inwoonders voor te leezen de proclamatie en declaratie, welke ik de eer had UwEd. ter leezing aantebieden, en daarna weder over te geeven de sleutels aan den Achtbaare Heer Actueel Directeur, dan wel aan den Achtbaren Directeur en den raad, voor en van weegens zijn groot Brittannische Majesteit als vriend en bondgenoot van de Prins Stadhouder en Hun Hoog Mogende de Staten-Generaal en publicquelijk te verklaaren dat de administratie blijft zoo als voorheen.

„Ik heb de eer met veel respect te zijn

„Achtbaare Heeren UwEd. zeer gehoorsame Nedrige Dienaar

(w.g.) B. C. Birch.

Chinsura Julij 26, 1705.

„Den Achtbaaren Directeur en de Raad te *Chinsura*.

Birch's brief, in stede van een proeve te zijn van het vele respect, hetwelk hij betuigde voor Directeur en Raad te bezitten, kan, vergeleken met de overwegingen, welke *van Citters* in zijn laatste schrijven had op papier gebragt, gekenmerkt worden als een toepassing van de leer: magt gaat boven regt. Zijn stuk wekte natuurlijk den bitteren wrevel op van *Chinsura's* bestuur. De eisch en het voorwendsel, waaronder die eisch gedaan werd, was even beleedigend als grievend. Helaas! de toestand der kolonie duldde geen verzet! Doch al werden Chinsura's bestuurders, onmagtig als zij waren, overheerd, zij werden geen oogendienaars van de mogendheid, die hen overwonnen en vernederd had; zij behielden in hun ongeluk hun eergevoel en handelden daarnaar. Hiervan doen wederom de notulen blijken. Wij vinden aldaar het volgende:

„daar het Engelsche Gouvernement absolut gedetermineerd heeft met ter-
„zijdestelling van regtvaardigheid en billijkheid, des E. Compagnies etablisse-

„menten met geweld van wapenen te dwingen tot een overgave en men op mor-
„gen ochtend, volgens verklaaring van de Heer *Birch* aan de E. Achtbaare
„Heer Gezaghebber gedaan, het daartoe bestemde detachement kan te gemoet
„zien, alle pogingen om dit te beletten, in onzen weerlooze staat niet alleen
„vrugteloos, maar zelfs roekeloos zijn en van de treurigste gevolgen zou verzeld
„gaan, is mitsdien goedgevonden en verstaan aan geweld en overmagt te sub-
„mitteeren het Fort (of wel de logie) *Gustavus*, met alle des E. Compagnies
„bezittingen zonder verdeediging, aan de Engelsche troupes overtegeeven, en
„zulks niet te verhinderen zijnde, aan te zien, dat zij de vlag van *Groot Brit-*
„tania aan *Nederlands* steng opheisen.

„En nadien het accepteeren der sleutels en het weder overneemen van
„'s Comp. bezittingen uit handen van de Heer Gecommitteerde *Birch* van weegens
„Zijn Groot Brittannische Majesteit, ten einde deselve te houden, en voor en in
„zijne Naame en onder deszelfs vlag te bestieren tot Hoogdeszelfs nader goed-
„vinden zou ontfangen zijn, volgens het unaniem gevoele van alle de Leeden zou
„zijn een strafwaardige daad, strijdende met den eer en pligt van getrouwe
„dienaaren der vrije staat, die daardoor subjecten van *Engeland* zouden worden,
„zoo is, met terzijdestelling van alle bijzondere belangens, eenparig goedge-
„vonden en verstaan, het bestuur der zake deezer Raad, eens met geweld ont-
„rukt, niet weeder op die verneederende en tot hoon der republicq aan te bie-
„dene voorwaarde te accepteeren, maar inteegendeel met indignatie van de
„hand te wijzen.

„Dan vermits het noodzaaklijk geacht wierd, dat de eenige waare reeden,
„welke deezen raad tot het overgeeven van Comp's bezittingen genoopt heeft,
„aan het Engelsche Gouvernement, de geheele wereld en het nageslacht met
„ronde en duidelijke woorde bekend wierd, zoo is goedgevonden en verstaan,
„bij de te doene opeisching op morgen aan de meer gemelde Heer *Birch* over te
„leeveren een geschrift, gecoucheerd in de volgende termen:

„Mijnheer!

„In de notificatie welke UwEd. gisteren aan ons van weegens UwEd. Gou-
„vernement heeft overgeleeverd, heeft UwEd. gelieven ter needer te stellen dat
„de Gouverneur-Generaal in den raad gedetermineerd had, dat *Chinsura* zou
„worden in bezit genoomen voor zijn Groot Brittannische Majesteit volgens den
„teneur der proclamatie te vooren meedegedeeld en de voorwaarde, welke nader
„begreepen zijn, in een declaratie aan onze inwoonders, welke UwEd. teevens
„heeft geëxhibeerd.

„Wij moeten pligtshalve Mijnheer UwEd. bij deeze communiceeren, dat
„wij, welke gevolgen ook uit het antwoord welke wij UwEd. op den 18den
„jongstleeden overgaaven zijn afgeleid, verre zijn van gereed of geneegen te wee-

„sen, om de Colonie en het Fort, of wel de logie genaamd *Gustavus* aan den „Hoogen Raad te *Calcutta* voor zijn Groot Brittannische Majesteit over te geeven. „Dit doende zouden wij billijk den naam van trouwelooze dienaaren van onze „vrije staat verdienen, en betoonen onwaardig te zijn, het vertrouwe, welke „onze Hooge superieuren in ons hebben gesteld.

„UwEd. zijt van weegens uw Gouvernement, in een tijd dat volle vreede „tusschen onzen republicq en de kroon van Groot Brittannia subsisteerd, ja „wat meer is, in een tijd waarin het Britsche volk door de banden van vriend- „en Bondgenootschap aan de *Nederlandsche* republicq verbonden is, ons op Uwer „principaale last met een gewapende magt komen omsingelen, om dus doende „ons met er daad van onder hunne bescherming te rukken. Wij kunnen dus „die last niet anders aanmerken als een waare vijandelijke aanval, de wraak „van welke, wij aan onze republicq overlaaten.

„Was de Gouverneur-Generaal en den Raad van het Fort *William* overtuigd, „door dieper in te zien in het generaal beloop der zaaken, dat hunne bescher- „ming onze Colonie noodzaakelijk was teegens fransche aanvallen, zoo was het „niet meer als regtvaardig, dat Hoogdezelve de vlag van den staat eerbiedigde, „en de in te leegeren troupen stelde, onder het gezag van den alhier bevel „voerende gezaghebber, gelijk zulks wel meermaalen gepractiseerd word, in „plaatsen welke genoodsaakt zijn, vreemde troupen tot hun bescherming te ont- „fangen. — Dog wij herzeggen, het is een daad van geweld Neederlandsch vlag „van deszelfs steng te neemen en die van Uwe natie in deszelfs plaats te stellen „en dat nog onder de mom van vriend- en bondgenootschap, een geweld, waar- „over wij met reede ons op het bitterst beklaagen.

„Wij zijn niet in staat, de magt teegens ons gezonden te weederstaan; wij „onderwerpen ons dus aan geweld, onze logie en 's Comp^s bezittingen overgeevende, „dog wij betuigen bij deeze, voor God en ons Vaderland, op het nadrukkelijkste „dat geene beweegreedenen, hoe ook genaamd, ons daartoe zouden genoopt hebben, „zoo het lot ons niet geplaatst had in een situatie, waarin wij ons moeten on- „derwerpen aan alles, wat Zijn Majesteit door UwEd. Gouvernement gelieft te „doen uitvoeren.

„Het eenige, dat wij nu van Uw als representant Uwer natie begeeren, is, „dat ons en onze onderhoorige worden geaccordeerd de poincten, welke UwEd. „bij deeze worde aangeboden; want wij begeeren als onderdaanen van onzen „vrijen staat, geene bezittingen te houden voor en onder Uwen Koning voor „wien wij anderzints alle verschuldigde eerbied hebben. Dit verbied ons de „trouw welke wij onze souvereinen gezwooren hebben, en ook deeze eisch is „strijdig teegens de Heiligste verbonden.

„Ten slotte moeten wij UwEd. verzeekeren, dat wij niet zullen af zijn van „alles een getrouw verslag te doen aan Haar Hoog Mogende en onze pricipaalen, „in de vaste hoop, dat door Hoogdezelve teegens de beleedigingen hun in onze

„persoonen aangedaan, zoodanig zal worden voorzien, als Hoogstdezelve zullen „geraaden oordeelen."

De voorwaarden der overgave, door *van Citters*, den veroveraar gesteld, waren zaamgevat in 9 artikelen, welke echter met uitzondering van het vierde, van de hand gewezen werden, daar geen vijand maar een vriend (1) de rol van veroveraar vervulde. Het 4de artikel was reeds in de proclamatie aan *Chinsura's* Raad vooruit bewilligd, aangezien in dat stuk beloofd werd, dat de vriendelijke protecteur zijn beschermende handen alleen zou slaan aan 's Comp^e^ eigendommen, maar dat der particulieren sparen zou.

In den morgen van den 27sten Julij had de bezitting van *Chinsura* plaats; Hollands vlag zonk voor die van Engeland en de sleutels van het fort werden aan *Birch* overgegeven. Deze wilde daarna, als had de Raad zich in zijnen brief aan hem nog niet duidelijk uitgedrukt, de sleutels wederom aan *van Citters* ter hand stellen, doch *van Citters* weigerde ze te ontvangen en sprak: „volgens het „geene wij reeds gezegd hebben in het geschrift, hetwelk wij bij de overgave „van 's Compagnie's bezittingen aan U, Mijnheer! ter hand stelden, kunnen wij „als trouwe dienaren van Nederlands vrijen staat, geen goederen of bezittingen „van onze Comp. voor of in naam van Uw Koning en onder zijn vlag bestieren." Met dit antwoord moest Birch zich vergenoegen.

Het Engelsche bestuur deed al het mogelijke om zijn daad van geweld het voorkomen van een vriendschapsdienst te geven. Herhaaldelijk werden de raadsleden te *Chinsura* tot het weder aanvaarden hunner betrekkingen uitgenoodigd. Zulks geschiedde zoowel uit *Calcutta* als door *Birch* zelf, en de laatste ging zoo ver, om van het voldoen aan dat verlangen, de uitlevering der speceriijen, *van Citters*, eigendom, afhankelijk te stellen. Doch eenparig met *van Citters* weigerden alle raadsleden (1). Toen in een uitvoerig schrijven uit *Calcutta*, waarin men opkwam tegen 's Raads beweeren, dat het bezetten van het fort een daad van geweld was, aan het gewezen bestuur zijn oude waardigheid op nieuw werd aangeboden, besloot de raad te antwoorden dat hij besefte hoe groot de voordeelen zouden zijn welke uit het weder aanvaarden van het bestuur voor en onder den koning van *Albion* voor hem zouden voortvloeijen, doch dat hij het aanbod van de hand wees, nadien men als vrijheid minnende *Bataven*, met opoffering van alle eigenbelang, de eer voor rijkdom verkoos. Het volgend schrijven, hetwelk wij in zijn geheel opnemen, doet zien, dat het fiere plan op een cordate wijze werd uitgevoerd.

„Aan *R. C. Birch*, schildknaap Commissaris van *Chinsura*.

„Mijnheer!

„Wij hebben ontfangen UwEd. addres, dragende de datum van den 3^den^

(1) De raadsleden waren *J. W. S. van Haugwitz*, *L. Reael de Bas*, en *J. C. Heining*.

„jongstleeden, in welke
„gelieft te communiceeren
„Wij hadden gedagt
„woorden ons geexplicee
„publicq, de administrati
„aanvaarde konde, op
„zijn Groot Brittannisch
„gesogt, om ons zegul
„hoonend voor de repres
„Wij verwagten va
„taal, hun belgen zal, n
„drag jeegens ons gehou
„te minder, daar UwEd.
„redenen, welke UwEd.
„Wij zijn niet allee
„dat de mesures door h
„beveelen Zijner Groot
„gekomen, dat die me
„Zijn Hoogheid den Hee
„7 Febr. 1795 aan onz
„In deselve word
„zouden worden, als t
„Hun Hoogmogende d'
„schermen teegen de in
„dat wij tot bekragtigi
„sche in steede van d
„Die last, geteekend
„dus onder de onmidde
„wettig door de Heer
„wettigd geensints het
„verleene van beschern
„een inbesitneeming va
„tuiging van vriendsch
„aanvertrouwd, van
„dat er een Commissar
„Wij laaten aan h
„of het geen daad van
„beveiliging niet noodi
„beoordeeling over, of
„aanval gevonden wor
„Gouverneur-Generaal

„jongstleeden, in welke UwEd. op last van de Heer Gouverneur-Generaal ons „gelieft te communiceeren hoogdesselve remarques en resolutien.

„Wij hadden gedagt Mijnheer, dat wij na eenmaal met ronde en duijdelijke „woorden ons geexpliceert te hebben, dat wij als getrouwe onderdaanen der re„publicq, de administratie der Colonie, ons eens met geweld ontrukt, niet weder „aanvaarde konde, op de vernederende voorwaarde van deselve voor en onder „zijn Groot Brittannische Majesteit te houden, andermaal niet zouden zijn aan„gesogt, om ons zegul aan een daad te hegten, welke wij als strafwaardig en „hoonend voor de representanten eener vrije natie beschouwen.

„Wij verwagten van de billijkheid uwer principaalen, dat geen openhartige „taal, hun belgen zal, nu wij genoodsaakt zijn, onze denkbeelden over het ge„drag jeegens ons gehouden nog klaarder open te leggen als voorheen geschied is, „te minder, daar UwEd. ons een flaauwe schets heeft gelieven te geeven van de „redenen, welke UwEd. Gouvernement daartoe hebben gepersuadeerd.

„Wij zijn niet alleen tegenswoordig, maar wij zijn altijd overtuigd geweest, „dat de mesures door hun Excell. geadopteerd, de gevolgen geweest zijn van de „beveelen Zijner Groot Brittannische Majesteit, dog het is nimmer in ons op„gekomen, dat die mesures gewettigd konden worden, door de beveelen van „Zijn Hoogheid den Heere Prince Erfstadhouder; ten minsten de missive sub dato „7 Febr. 1795 aan onzen Gezaghebber gerigt leeverd daartoe geen spoor op.

„In deselve word ons alleen gelast de Britsche troepes die ons gesonden „zouden worden, als troupes van een volk in vriend en bondgenootschap met „Hun Hoogmogende d'Heeren Staaten Generaal, te accepteeren, om ons te be„schermen teegen de invasien der Franschen, zonder eenige mentie te maaken, „dat wij tot bekragtiging van deeze protectie, moeten gedoogen dat de Engel„sche in steede van de Nederlandsche vlag, in deze colonie wordt opgeheeven. „Die last, geteekend van *Kew* in Zijne Brittannische Majesteits possessien, en „dus onder de onmiddelijke influentie van Hoogstdenzelven, gesteld, dat deselve „wettig door de Heer *Prince van Orange* als Erfstadhouder konde gegeeven worden, „wettigd geensints het gedrag van den Hoogen Raad jeegens ons gehouden. Het „verleene van bescherming teegens de Franschen komt geensints overeen met „een inbesitneeming van ons fort en de colonie, en de zoo dikwijls herhaalde be„tuiging van vriendschap vorderde geensints dat de publique eigendommen ons „aanvertrouwd, van onder onse administratie wierden genoomen, veel minder „dat er een Commissaris wierd benoemd om over ons te waaken.

„Wij laaten aan het oordeel van de geheele redelijk denkende waereld over, „of het geen daad van geweld is, ons troupes op te dringen welke wij tot onse „beveiliging niet noodig hadden; wij laaten aan allen zonder onderscheid ter „beoordeeling over, of er geen klaare en duijdelijke intensie tot een vijandelijke „aanval gevonden word, in het gedrag dat die troupes, op last van de Heer „Gouverneur-Generaal in den Raad verpligt geweest zijn te houden, luijdende

„de instructie aan de commandeerende officier medegegeeven, in sin en substantie „niet dat hij besit moest neemen van het fort *Gustavus* en *Chinsura*, des noods „met geweld? dat hij de vlag, het teeken van oppergebied van onsen vrijen „staat, van desselfs steng moest neemen, om in dies plaats, die van Zijn Groot „Brittannische Majesteit op te heisen ten teecken dat wij onder desselfs protexie „stonden? een protexie welke door onse souverainen nimmer, zo veel wij weeten „is begeerd; welke onse situatie nodeloos, ja zelvs overtollig maakte zo als wij „in den aanvang, reeds verklaard hebben.

„Konden wij, daarenboven mijn Heer, al had uw gouvernement verkoosen „het mom van vriendschap en protexie afteligten en ons onder de wesentlijke „gedaante van een openbare vijand aantetasten, erger gehandeld weese, als wij „gehandeld zijn? Heeft men ons niet teegens onsen wil van onder de bescher- „ming onser wettige souverainen gerukt? Heeft men niet de publique goederen „naderhand in besit genoomen? Heeft men niet, tot hoon van hun die wij re- „presenteerde, aan het volk verklaard, dat van nu voortaan Zijn Groot Britan- „nische Majesteit hun beschermer was? Wat schoot er dierhalven over? Niet „anders als onse personen te versekeren en onse goederen aanteslaan, dog zulks „word, in de tans beschaafde tijden, niet meerder gepractiseerd en dit tot hebben „wij gelukkig dan ook niet behoeven te ondergaan.

„Wij ontkennen geensints dat de intentie van Zijne Groot Brittannische „Majesteit, aan ons op de vriendelijkste wijse is medegedeeld; dog, of die vrien- „delijke communicatie in staat is, het geweldadige, dat in de uijtvoering zelve „opgeslote ligt, weg te neemen, laaten wij aan het oordeel van uw gouvernement „gedefereerd, terwijl wij nopens dat onderwerp nog maar alleen zullen ter ne- „derstellen, dat wij alle deese omstandigheeden samengenomen, geene genoegsame „reeden vinden, waarom wij de inbesitneeming van ons fort en onse colonie in „een ander ligt zouden beschouwen, als een vijandelijke aanval. Ja wij schroo- „men zelvs niet, ons op de verstandige waereld te beroepen in 't vaste vertrouwe, „dat deese onse denkbeelden zal regtvaardigen.

„Hoe verre Uwen staatssecretaris regt heeft om 't regt der volken met „voeten te treden, in hoe verre *Calcuttens* Hoogen Raad verpligt is, zig daartoe „als werktuijg te laaten gebruijken, begeeren wij niet te ondersoeken, dog dit „kunnen wij met grond zeggen, dat zo zijn Hoogheid den Heer *Prince van Orange* „hunne Excell. mogt gederigeerd hebben, in het jegens ons te houden gedrag, „gelijk uw adres scheint aanteduiden, de authoriteit uijt welke hoogdeselve „ageeren, wetteloos is, en dat wij vreesen dat *Nederlandsch* volk, de opdringende „vriendelijke bescherming, niet veel verpligting zal hebben.

„Alle vriendelijke insigten van Zijn Groot Brittannische Majesteit is het „onse pligt door dankbaarheid te erkennen. Dan Mijn Heer! is 's konings vriend- „schap 't onswaarts niet een weinig te ver uijtgemeete? Is het behouden onser „bedieningen van welke niemand en vooral niet onse geloofs- en bondgenooten

„regt hebben ons willeke
„gebrek te laaten sterven
„derrigt, dat er geen voo
„Hoofdplaats voortvloeijen
„de E. Comp. in dit lan
„in verre na niet toereike
„in den tijd behaagen za

„Dog hoe groot de v
„vloeijen door het aanvaa
„zouden hetzelve van d
„met opoffering van all
„gevoelens en het daaruij
„zoo wel door Uw Mijnh
„den; ja wij durven hie
„zouden willen handelen,
„tegendeel niet verpligte

„Verre dat wij doo
„koning van Groot Bri
„afstand van onse empl
„dat overmagt ons in o
„keurige eischen, ons
„onder verklaring dat 'h
„beschouwd als een dek
„zig reeds beginnen te
„etablissementen en zic

„Is uw Gouvernen
„welaan dan, dat hun
„vlag weder ten top w
„van onse natuurlijke s
„als vrienden en bondg
„hebben, hun daar om
„bedienen.

„Word ons deese
„blijven aandringen.
„ven gegeeven worden
„Gouvernement op las
„bestaan op een wille
„worde. Wij willen
„Gouvernement te soll
„uwen invloed ons ka

„Hiermeede hebbe

„regt hebben ons willekeurig te ontsetten, regt ingesien, wel anders als ons door „gebrek te laaten sterven? Uw Gouvernement is immers, zoowel als Gij on„derrigt, dat er geen voordeelen voor ons zijn, als die uijt den handel met de „Hoofdplaats voortvloeijen. Dit canaal heeft men ons bereits geslooten, hetgeen „de E. Comp. in dit land heeft is in uwlieder magt en al was zulks niet, is „in verre na niet toereikende om ons te voeden, tot Groot Brittannia's Majesteit „in den tijd behaagen zal ons zijn goedvinden te doen weeten.

„Dog hoe groot de voordeelen ook mogten zijn, welke voor ons souden voort„vloeijen door het aanvaarden van het bestier, voor en onder Uwen Koning, wij „zouden hetzelve van de hand wijsen, en als vrijheid beminnende Batavieren, „met opoffering van alle eigenbelang, de eer voor rijkdom verkiesen. Deese „gevoelens en het daaruijt volgend onwrikbaar besluijt zijn wij verseekerd, dat „zoo wel door Uw Mijnheer, als door *Calcuttens* Hoogen Raad, zal gelaudeerd wor„den; ja wij durven hier nog bijvoegen, dat hunne Excell. ons gaarne anders „zouden willen handelen, als een onvermijdelijke noodzakelijkheid, hun tot het „tegendeel niet verpligte.

„Verre dat wij door het niet accepteeren der directie voor en onder de „koning van Groot Brittannia, zouden willen aangemerkt worden, vrijwillig „afstand van onse emplooijen gedaan te hebben, beweeren wij wel expresselijk, „dat overmagt ons in onse bedieningen gestremd heeft; dat vreemde en wille„keurige eischen, ons onmoogelijk maaken het bestier weder te aanvaarden, „onder verklaring dat het pretext, waaronder wij genoomen zijn, door ons word „beschouwd als een dekmantel tot zeer verre vooruijtziende oogmerken, welke „zig reeds beginnen te ontwikkelen, in de uijtrustingen teegens onse overige „etablissementen en zich weldra nog nader ten toon zullen sprijden.

„Is uw Gouvernement zo begeerig ons aan het roer der directie te zien, „welaan dan, dat hunne Excell. ons zulks mogelijk maake! Laat *Nederlands* „vlag weder ten top worde geheesen. Laaten wij leeven onder de bescherming „van onse natuurlijke schutsheeren; zo zullen wij de Engelsche natie beschouwen „als vrienden en bondgenooten van onse vrije staat, en zo wij hunne hulp nodig „hebben, hun daar om aanspreeken, zoo wij niet belet worden, ons daarvan te „bedienen.

„Word ons deesen eisch niet geaccordeerd, zo moeten wij om subsistentie „blijven aandringen. Het is niet meer als billijk, dat die aan 's Comp^e dienaa„ren gegeeven worden. De menschelijkheid vordert, dat lieden die door uw „Gouvernement op last van den koning, ongelukkig gemaakt zijn en van hun „bestaan op een willekeurige wijze beroofd zijn, voor verdere ellende bewaart „worde. Wij willen ons zeer gaarne verneederen daarom vriendelijk bij Uw „Gouvernement te solliciteeren en wij zullen UwEd. des te meerder achten, zo „uwen invloed ons kan behulpsaam zijn, in ons dat te doen verwerven.

„Hiermeede hebben wij de eere te zijn

„Mijnheer!

„UwEd. zeer gehoorsame nederige dienaren."

volgen de handteekeningen van Chinsura's raadsleden.

„*Hoogly*, den 7den Augustus 1795."

Het waren thans bange dagen, welke *van Citters* doorleefde. Onzeker wat in de toekomst zijn lot zou zijn, van zijn inkomsten schier geheel beroofd, hiervan alleen verzekerd, dat zijn volharding hem het vooruitzigt op de welwillendheid der overheerschers had doen verliezen, ging hij daarenboven nog gedrukt door de vrees, dat de door hem ingestelde poging om het grootste deel van 's Comps goederen te redden mislukken en die mislukking hem in oneer bij vriend en vijand brengen zou. *Van Citters*, door *Chinsura's* verleden geleerd, had naauwelijks berigt ontvangen van den verwarden en dreigenden toestand in het Vaderland, of hij had begrepen dat onder de slagen in *Europa* aan zijne landgenoten toegebragt het weerloos *Chinsura* allereerst zou lijden. Wat bleef den physiek zoo zwakken bewindhebber over dan te vertrouwen op zijn slimheid? Opdat dan ook bij een eventuele overrompeling niet alles wat 's Comps eigendom was, den vijand ten buit zou worden, had hij zijn boeken en wel speciaal die over Junij 1795, zóó ingerigt dat het hem doenlijk zou zijn „het Eng. Gouvernement „een rad voor de oogen te draaijen en voor hun gezigt en navorsching te ver„bergen wel vier vijfde gedeeltens van de schat, welke op dat tijdstip in *Bengale* van de E. Maatschappij gevonden wierd (1)."

Door zijne wel overlegde en handig uitgevoerde plannen, had hij dan ook de voldoening, dat, ofschoon op den noodlottigen 27sten Julij, het totaal der generale restanten Sa. rop. 450,408,19,8 beliep, het grootste deel dier gelden uit des vijands handen gered werd. Had *van Citters* meerder zekerheid gehad omtrent de gebeurtenissen in de Nederlanden, de nu resterende som zou nog kleiner geworden zijn. Hij moest echter alleen afgaan op losse geruchten. De Gouv. Gen. *Stone* zorgde er wel voor, dat de laatste nieuwspapieren niet verder kwamen dan *Calcutta*. *Van Citters*, onzeker van hetgeen hem boven het hoofd hing, vreesde, door te veel te doen, alles te zullen verspeelen. Doch, moest hij gelden den vreemdeling in handen laten, wie zal hem den lof onthouden van gedaan te hebben wat hij kon in zulk een hachelijk tijdsgewrigt, alle verantwoording, zoowel tegenover zijn wettige overheden als tegenover zijn machtige aanvallers, op eigen schouder ladend. Hij begon met van den secretaris en kassier *D. A. Overbeek* uit diens kleine kas in de groote over te nemen twee laks Sa. ropijen — *f* 350,000. In stilte werd die som bij *van Citters* aan huis gebragt, en nu, terwijl de gelden in de directie bleven, nam hij, opdat het den schijn hebben zou, alsof dit kapitaal niet meer aanwezig was, daarvoor 2 wisselbrieven in triplo, ieder 100,000 Sa. rop. groot. De wissels

(1) Van Citters, Memorie

waren betaalbaar drie maanden na zigt en getrokken op den Heer *Christiaan Louis Arnold*, vice-president van Heeren scheepenen te *Batavia* en aan den order van HHEdh. de Ed. Hooge Indiasche Regering. In een missive aan de HH. Commissarissen Generaal deed hij hiervan verslag en quasi werden de prima 's der wisselbrieven bij dat schrijven aangeboden. Doch niets van dit alles was ernst. De geconcipieerde brief werd evenmin verzonden als de wissels. Zij moesten alleen dienen om, ingeval van noodzakelijkheid, de Engelschen op het dwaalspoor te leiden. Hiertoe kwamen zij *van Citters* wel te stade.

Dat deze handelwijze *van Citters* tegen de borst stuitte, blijkt uit zijn beklag er over, dat omstandigheden hem noodzaakten tot een daad, die „als dezelve in het gemeene leven was gepractiseerd, misdadig en strafbaar zou zijn." Hij achtte echter hier het middel wel degelijk geregtvaardigd door het doel, en ging, zooals wij zien zullen, op den ingeslagen weg voort.

Toen op den 3den Julij vendutie van 's Comps. specerijen gehouden werd, hadden deze goederen den marktprijs niet kunnen behalen. Hetzij de kooplieden reeds voorzien waren, hetzij zij meenden de markt te kunnen dwingen, met groote schade alleen konden op die vendutie de goederen van de hand worden gezet. Daarom werd de vendutie gestaakt. Doch wat nu? Een verkoop uit de hand was niet mogelijk. Dergelijke transacties waren verboden. 't Zou, ware dit niet het geval geweest, toch niet gebaat hebben tot het behalen van hooger prijzen. Een tweede vendutie werd daarom tegen 30 Junij uitgeschreven en in dien tusschentijd nam *van Citters* zijne maatregelen. Wel liep deze openbare verkoop ten tweede male vruchteloos af, slechts één koopman bood voor een half moan (1) noten en zes moan nagelen 220 Sa. rop. en voor $^1/_2$ moan foelij en 6 moan nagelen 300 Sa. rop., doch de partij welke hij wilde inslaan werd te klein geacht en hem niet gegund. Nu echter wist de Directeur wat hem te doen stond. Op 1 Julij stelde hij den Raad voor, dat het, met het oog op den staat van zaken in *Europa*, noodzakelijk was 's Comps. schatten te bergen en bood aan, om alle specerijen *zelf*, *in schijn*, te koopen, voor den hoogsten prijs, welke daarvoor op de jongste vendutie geboden was. Bij een onverhoopten aanval, konden die goederen dan worden opgegeven als particuliere eigendommen en als zoodanig bewaard blijven voor de Maatschappij.

De Raad keurde dit voorstel goed. In 's Comps. gewone pakhuizen zouden de specerijen blijven berusten, om later onder den naam van particuliere koopmanschaps goederen bij openbare vendutie te worden verkocht. Ten einde aan alles den schijn van een wezenlijke transactie te geven, zouden voor het bedrag wissels door *van Citters* worden verleend. Wederom werd op den Heer *Arnold*, boven vermeld, getrokken, thans ten bedrage van Sa. rop. 168,172,8.16, welke wissels echter evenmin als de vroegere verzonden werden. Zij dienden alleen,

(1) De moan = circa 2 Eng. ponden.

evenals de brief aan de Commissarissen Generaal dd. 2 Julij 1745, om bij een eventuelen aanval, de aanvallers „zoo mogelijk te bedotten." (1)

Toen kort daarna de overgave van *Chinsura* werd afgedwongen, werd, gelijk de Raad verwachtte, de belofte door de veroveraars gedaan, dat de particuliere eigendommen zouden gespaard blijven. Men meene echter niet, dat daarom de Directeur onmiddellijk in het bezit van zijn eigendom werd gesteld. *Birch* rook lont en het aandringen door *van Citters* was om niet. Het ergste vreezende leende hij het oor aan een voorstel van den koopman *George Tijler*, en deed hem de geheele partij over. De Raad verleende hierop tevens zijn fiat. Doch nog altijd stonden de Engelsche schildwachten voor 's Comp^s. pakhuizen. Uit *Calcutta* zocht men, langs allerlei omwegen, de zaak tot klaarheid te brengen; maar de maatregelen, door *van Citters* genomen, waren zoo wel doordacht, dat niets bewezen worden kon.

Eindelijk op den 20sten October werd de vergunning tot het afgeven der specerijen verleend.

Minder gelukkig was *van Citters* in zijn streven om 2 paketbooten, *de Zeemeeuw* en de *Lugtbol*, mede het eigendom der Comp^s. op voordeelige wijze van de hand te zetten. Met den Directeur der Deensche faktorij *Olle Bie* was hij overeengekomen om deze vaartuigen onder Deensche vlag en als Deensch eigendom te doen vertrekken. De *Lugtbol* werd daartoe in *Castor*, de *Zeemeeuw* in *Pollux* herdoopt. Wel werd voor de twee schepen de som van 24300 Sa. rop. bedongen, doch door allerlei vexatieën werd *van Citters* zooveel afhandig gemaakt, dat hij slecht 3711,11$^{3}/_{25}$ Sa. rop. behield. De som der geredde gelden werd echter ook nog door een andere oorzaak verkleind. De Engelsche regeringsraad weigerde de particuliere pretentien op de Comp^s. uit te betalen Het raadslid *Laurens Reael de Bas* eischte nu, dat *van Citters* hem voldoen zou en vorderde ook kwijtschelding van de hem opgelegde vergoeding wegens levering van salpeter. *Van Citters* weigerde, maar nu begon de Bas tegen den Directeur op te spelen. „Nooit zeide hij, o. a. heb ik aan de Comp^ie. het minste verdiend" en grofheid op grofheid stapelende, dreigde hij alles wat omtrent de specerijenkoop in den Raad, onder geheimhouding, was verhandeld, aan *Birch* te zullen openbaren, indien zijne eischen niet werden ingewilligd. Het raadslid kennende als laag genoeg om zijne bedreiging ten uitvoer te brengen, voelde *van Citters* zich gedwongen tot toegeven. Hij voldeed nu ook *alle* particuliere pretentien en betaalde aan diverse personen 20284,6,$^{1}/_{25}$ Sa. rop. uit. Het montant der resterende gelden verminderde daardoor tot op 371,649,14,$^{3}/_{25}$ Sa. rop., maar dit bedrag bleef dan ook behouden.

De Bas werd later tot zijn straf uit alle zijne betrekkingen bij de Comp^ie. ontslagen.

---

(1) Van Citters, memorie.

Het was echter niet genoeg de bovengenoemde som uit de handen der Engelschen gered te hebben, zij moest ook veilig aan de eigenaren worden verzonden. Het werd hoog tijd om daartoe naar middelen uit te zien. De toedragt van den verkoop werd al meer en meer ruchtbaar; 't gevaar dreigde *van Citters*, dat men hem, ter elfder ure, nog het geredde afhandig zou maken. Doch hij voorkwam het gevaar. Met *G. Tijler*, reeds vermeld, sloot hij een contract, waarbij deze hem 546 kisten Patnasche opium zou leveren, tegen 600 Sa. rop. de kist. Deze goederen zouden onder Deensche vlag en pas naar *Batavia* verscheept worden. Voor de nakoming van het contract stelde het huis *Colvins en Bazett* zich borg.

Van Citters had thans zijn taak te *Chinsura* volbragt. Bij een missive uit *Batavia* dd. 29 April 1795, was hem de vergunning verleend, om, indien hij niet verkoos het gezag in de Bengaalsche kolonie te blijven uitoefenen, zijne waardigheid over te dragen aan het oudste lid in den Raad *Haugwitz*. Wat zou hij onder de bestaande omstandigheden nog langer op een plaats vertoeven, waar hij niets vermogt en alles hem ergerde? Uitgeput door een langdurig verblijf tusschen de keerkringen, ter neergedrukt door het verdriet de hem toevertrouwde gewesten in handen van den vijand zijns lands te moeten zien, stelde hij het resterend saldo van de geredde gelden aan zijn opvolger (van Haugwitz) ter hand en vertrok naar het Vaderland, de bewustheid met zich nemend van in de moeijelijkste omstandigheden, zich gedragen te hebben als een man van eer.

Hoe het *Chinsura* verging onder het Engelsch bestuur laat zich begrijpen. Nog sterker dan over de onaangename behandeling hun door *Birch* aangedaan, klagen *van Haugwitz* en *Heijning* over den achteruitgang der plaats. Armoede verving den vroegeren welstand. De handel verliep, de gebouwen vielen in puin. Wel schonk de vrede van Amiëns (1802) nog een oogenblik hoop op herstel; maar de spoedig daarna, met nieuwe woede uitgebarsten krijg deed alle hoop verdwijnen, en al zou, jaren later, de Hollandsche driekleur nogmaals wapperen op het fort *Gustavus*, sedert 1795 was de winstgevende kolonie *Chinsura* voor de Hollanders verloren en zouden hun voetschappen in *Bengalen* niet meer merkbaar zijn.

AANHANGSEL.

Ter wille van den merkwaardigen blik in de huishouding eener Hollandsche kolonie in de vorige eeuw, vindt het onderstaande als aanhangsel aan het verhaal van Chinsura's vermeestering in 1781, hier eene plaats. Uitvoeriger rapport omtrent den toestand van het regtswezen in die dagen onder het Hollandsch bestuur, dan de geheime notulen van de Engelsche Raadsvergadering van 7 Sept. 1781 ons mededeelen, is waarschijnlijk schaarsch te vinden. Het rapport is van Sir Robert Chambers, president van den Raad van Justitie te Chinsura en van den volgenden inhoud:

Hoog Edele Heeren!

„In de vergadering van Uwen Edelen Raad op 7 Julij jl. hebt gij besloten „te Chinsura een hof van Justitie te vestigen, hetwelk regtsbevoegdheid hebben „zou over de Hollandsche en Fransche nederzettingen. Gij hebt toen als Uw „gevoelen verklaard, dat dit geregtshof, voor zoover de omstandigheden en het „openbaar welzijn het zouden toelaten, regt zou spreken, zonder afwijking van „de regtsbedeeling, welke tot nu toe vigeert.

Gehoor gevende aan die opdragt en ten einde het menschlievend doel door „U beoogd bereikbaar te maken, heb ik het mijn pligt geacht een onderzoek „te doen naar den aard der hoven, magistraten en dienaren als ook naar de wijze, „waarop onder het Hollandsch bestuur te Chinsura het regt bedeeld werd en „vrede en orde werden gehandhaafd. Een dergelijk onderzoek naar bovengenoemde personen en toestanden heb ik ingesteld met betrekking tot Chandernagoor, tijdens deze nederzetting nog behoorde aan Frankrijk.

„Ten einde mij van al deze zaken op de hoogte te stellen, heb ik mij te „Chinsura gewend tot den heer Ross. Deze heeft mij omtrent hetgeen ik wenschte „te weten uitvoerig ingelicht, dank zij zijne kennis, verkregen door eene veel„jarige dienst onder de Hollandsche Compagnie en door het ambt van Directeur „van Chinsura.

„Ik heb U den bron medegedeeld, waaruit mijne kennis vloeit, opdat gij U „over zijn zuiverheid een oordeel zoudt kunnen vormen. Ik neem nu de vrijheid „om aan Uwen Raad het resultaat mijner onderzoekingen mede te deelen, en „na eerst op den vroegeren toestand te Chinsura gewezen te hebben, zal ik het „wagen aan Uwe aandacht de maatregelen te onderwerpen, welke mij toeschijnen,

„dat onmiddellijk v
„nederzettingen (1).
„In de eerste pla
„aan wien, te Chi
„en de politie war
„Deze waren:

1. *De raad v*
acht leden.

Dezen raad ver
recteur en de Raad
der Compagnie. Zij
pagnie gepleegd, als
tredingen te groot o
treders crimineel ver

Had de Raad v
geen verdere vervol
Justitie, maar stond
aan te vangen.

In elke zaak, on
gevoelen van alle led
zich aan de uitspraak

2. In sommmig
had over de militaire
nog beschouwd word
vele regterlijke bedien

Hij had een soort
bij hem in appel kon
het licht kwamen, k
hunne betrekkingen
verneur Generaal en d
den Raad van Justiti
overging. Deze contro
waarbij de Directeur
uit te oefenen over de
voor eene goede bedeeli
De lastbrief van den

(1) Wij deelen alleen d
te Chandernagoor behoort hie
ziet of slechts voor zeer kort

„dat onmiddellijk verdienen genomen te worden voor het behoud en de rust dezer „nederzettingen (1).

„In de eerste plaats vermeld ik de verschillende raden en magistraatspersonen, „aan wien, te Chinsura, onder het Hollandsche Gouvernement, de regtsbedeeling „en de politie waren toevertrouwd.

„Deze waren:

1. *De raad van Politie*, bestaande uit den Directeur als president en acht leden.

Dezen raad vermeld ik het eerst wegens zijne waardigheid, hoewel de Directeur en de Raad geen ander regterlijk gezag uitoefenden dan over de dienaren der Compagnie. Zij konden deze beboeten wegens eenig misdrijf tegen de Compagnie gepleegd, als ook wegens schending van de orde en rust. Waren de overtredingen crimineel vervolgd worden voor den Raad van Justitie, door den Fiscaal.

Had de Raad van Politie eenmaal een boete opgelegd, dan kon de Fiscaal geen verdere vervolging instellen wegens hetzelfde delict, voor den Raad van Justitie, maar stond het den beleedigden vrij een civiel proces om vergoeding aan te vangen.

In elke zaak, onverschillig van welken aard, was de Directeur verpligt het gevoelen van alle leden te hooren. Hij kon echter, op eigen verantwoordelijkheid, zich aan de uitspraak van de meerderheid onttrekken en zelfstandig handelen.

2. In sommmige opzigten moet de Directeur, die alleen het commando had over de militaire magt en alzoo een vrij aanzienlijk politiek vermogen, ook nog beschouwd worden als de hoogste regterlijke magistraat, hoewel hij niet vele regterlijke bedieningen vervulde.

Hij had een soort van controle over den Raad van Justitie. Niet, dat men bij hem in appel kon komen, maar als er bewijzen van onregt of dwaling aan het licht kwamen, kon hij revisie gelasten, of de leden van den Raad uit hunne betrekkingen ontslaan, totdat het gevoelen gehoord was van den Gouverneur Generaal en den Raad te Batavia. Hij moest, in zulk een geval, aan den Raad van Justitie de redenen ontvouwen, waarom hij tot deze uitersten overging. Deze controle steunde zoowel op bevelen uit Batavia, als op den last, waarbij de Directeur werd aangeschreven en geauthoriseerd het hoogst gezag uit te oefenen over de dienaren en onderdanen der Compagnie, en zorg te dragen voor eene goede bedeeling, zoowel van het crimineel als van het burgerlijk regt. De lastbrief van den heer Ross is in Bijlage A hier achter medegedeeld.

(1) Wij deelen alleen het rapport mede omtrent den toestand van het regtswezen te Chinsura; die te Chandernagoor behoort hier niet, en het voorstel van Chambers verliest alle beteekenis omdat het niet of slechts voor zeer korten tijd in werking trad.

De Directeur had het hoogste regterlijk gezag zoowel in civiele als in criminele zaken over de inboorlingen van de stad en het district. Van deze magt kon hij, zooveel hem nuttig voorkwam, overdragen aan den Fiscaal, en in deze hoedanigheid droeg de Directeur den titel van *Hoofd Zemindar* of *Jammatdar* en de Fiscaal dien van *assistent Jammatdar*. In het hollandsch luidde de naam *Dorpmeester*, d. w. z. *Superintendent van de Politie*. De Directeur droeg den titel van *Opperdorpmeester* en de Fiscaal den titel van *onderdorpmeester*.

Het ambt van onderdorpmeester of assistent Jammatdar was aan de betrekking van Fiscaal verbonden krachtens een order van Batavia, 30 of 35 jaar geleden, uitgegeven. Maar met dien verstande, dat hij geheel onder de controle van den Directeur stond, die, wanneer hem zulks noodig toescheen, den Fiscaal in de uitvoering der betrekking van Jammatdar kon schorsen, totdat de beslissing hieromtrent van den Gouverneur Generaal en den Raad van Indië was afgekomen, aan wien de oorzaak der suspensie onmiddellijk moest worden berigt. Zelfs kon de Directeur, indien zich daartoe eene geschikte gelegenheid aanbood, den Fiscaal geschorst zijnde, hem naar Batavia zenden om zich daar te verantwoorden.

Daar de Directeur hoofd-Jammatdar of Dorpmeester was, stonden onder zijne onmiddellijke en volstrekte controle alle Sheickdars, Tanadars, Pijkes, Indische voetknechten in dienst der Compagnie (Peons), wachtlieden en andere politiedienaren, binnen het district Chinsura (Mirzapoor ingesloten) en binnen de stad en het district Baranagore. Om aan den Directeur velerlei beslommering te besparen, werden zij gewoonlijk door den Fiscaal als onder Dorpmeester uitbetaald, maar de maandelijksche betalingsmandaten moesten door den Directeur voor gezien geteekend zijn, wilde men daarop geld ontvangen bij den Compagnie's kassier.

De heer Ross had de vriendelijkheid mij een lijst van de dienaren der politie ter hand te stellen, en hij oordeelt, dat men goed zal doen de politie in stand te houden op den tegenwoordigen voet. Zie Bijlage B.

3. *De Raad van Justitie* was zamengesteld uit 1 President en 6 leden. Een vaste regel was het, berustende op een order uit Europa, dat de tweede persoon in het Gouvernement, d. w. z. de persoon, die onmiddellijk op den Directeur in den Raad van Bestuur volgde, tot president van den Raad van Justitie benoemd werd.

Eertijds gold de regel, dat de Gouverneuren en Directeuren van de verschillende kolonieën onder het gezag van Batavia, qua tales, president waren van de respectivelijke raden en hoven van Justitie. Doch in 1738 is de constitutie van de verschillende kolonieën gewijzigd en bovengemelde order uitgevaardigd.

Dit geschiedde naar aanleiding van het gedrag van een Gouverneur op Ceylon (1), door wien verschillende geregtelijke moorden waren gepleegd, en

(1) Waarschijnlijk *Pieter Vuist*.

door wien onder den vorm van regt ook andere geweldenarijen begaan waren.

Deze raad sloeg vonnissen zoowel in civiele als criminiele zaken. Onder zijn ressort behoorden alle onderdanen van de Vereenigde Provincieën, en alle andere Europeanen en Armenieërs, levende te Chinsura, beschermd door de Hollandsche vlag. Van alle vonnissen, door den Raad geveld, kan men appeleren aan het Geregtshof te Batavia.

De Raad velde zijn vonnissen overeenkomstig de burgerlijke wet, gewijzigd naar de placaten zoowel van de zeven provinciën als van de provincie Holland en West Friesland. Voor de procedures in burgerlijke zaken golden vooral als autoriteiten, de Hollandsche burgers *Grotius*, *Merula*, *van Leeuwen* en *Wassenaer*.

In burgerlijke zaken kon ieder als klager optreden, maar in criminele was de Fiscaal de eenige aanklager. Diens emploojj schijnt dan ook overeen te komen met dat van *Attorney General* in Engeland of met dat van *Procureur-Generaal* in Frankrijk. Hem kon gelast worden eene vervolging te stellen, zoowel door den Directeur alleen, als door den Raad. Ook kon hij dit doen ex officio. Zoo dikwijls eene beschuldiging, de gevangenzetting van den geincrimineerde eischte, moest de Fiscaal zich allereerst wenden tot den Directeur, ten einde verlof te bekomen om den beschuldigde te arresteren.

Het Hollandsche Bestuur te Chinsura was eigenlijk niet bevoegd om schuldigen aan den lijve te straffen. Toch werd, wanneer iemand, op beschuldiging van den Fiscaal voor den Raad van Justitie gebragt, schuldig werd bevonden aan een misdaad, door de wet met lijfstraf bedreigd, het vonnis bij monde van den *Griffier* uitgesproken, in open zitting van den Raad en op last van den President. Onmiddellijk na de uitspraak kon de veroordeelde appeleren aan het geregtshof te Batavia, waartoe hem ook nog 3 dagen na de uitspraak van het vonnis tijd gelaten werd. Appeleerde hij niet, dan zond men hem om geëxecuteerd te worden buiten de provinciën. Vroeger zond men de veroordeelden ter fine van executie, naar Batavia; later gingen zij niet verder dan naar de ree van Balasoor, alwaar zij aan boord van een der schepen geregt werden.

Mindere straffen als b. v. boeten en gevangenisstraf, werden toegepast te Chinsura. Naar beslissing van den Raad van Justitie kon ook een veroordeelde gebannen worden, hetzij buiten de Provinciën, het zij naar Europa of naar Batavia. Het was geen gewoonte, dat de Raad van Justitie te Chinsura lijchaamsstraffen toepastte, anders als gevangenisstraf.

De wettige kinderen van Europeesche vaders, al waren het kinderen bij inlandsche vrouwen verwekt, werden gerekend tot de Europeanen. De onwettige kinderen van dergelijke ouders, behoorden tot de klasse van de zwarte Portugezen of inlandsche Christenen. Deze zwarte Christenen werden wegens misdrijven, welke aan den lijve strafbaar waren, alleen vervolgd voor den Raad van Justitie, aangezien de Gouverneur-Generaal en de Raad te Batavia, wegens de godsdienstige belijdenis dezer lieden, den magistraten te Chinsura niet wilde

veroorloven hen ter vonnissing over te leveren aan het Mohamedaansche Bestuur, gelijk had moeten geschieden, indien zij aangeklaagd waren door den Jammatdar (1). Misdadigers van genoemd ras werden daarom behandeld alsof zij Europeanen waren. Maar in burgerlijke zaken mogten deze lieden gedagvaard worden voor den Directeur als Hoofd Jammatdar, of voor diens assistent den Fiscaal, evenals zulks met de inboorlingen het geval was. Ook moesten zij voor den Directeur gebragt worden, wegens die overtredingen, welke te Chinsura gestraft werden. Tot geesseling veroordeeld ontvingen zij, omdat zij Christenen waren, deze straf uit de handen van een Christen soldaat, en niet uit die van een Mohamedaansch voetknecht en werd de straf met minder gestrengheid voltrokken, dan waarmede die aan inboorlingen werd ten uitvoer gelegd. Ook werden lieden van bovengenaamd ras bij zulk eene strafuitoefening niet aan de paal gebonden.

Indien de stemmen staakten had de President van den Raad van Justitie een beslissende stem. Overigens kon hij op geenerlei wijs op den Raad influenceren.

De stemmingen waren geheim. Ieder regter, wiens stem verschilde van de uitspraak der meerderheid, kon zijn oordeel bij den Secretaris van den Raad (Griffier) gemotiveerd indienen. Hij deed zulks onder zegel, en dergelijke stukken werden, in geval van appel, naar Batavia opgezonden.

De voornaamste beambte bij dit hof was de *Fiscaal*. In civiele zaken had hij een stem, evenals de regters; in criminele processen trad hij op als aanklager en stemde dus niet mede. Dit ambt van openbaar aanklager werd onder het Nederlandsch Bestuur, als volstrekt noodzakelijk beschouwd; maar daar de meeste personen, voor dezen Raad crimineel vervolgd, lieden waren, beschuldigd van misdrijven, gepleegd aan boord van schepen der Compagnie, welk geval zich nu niet meer zal voordoen, en anderen vervolgd werden wegens overtredingen van de wetten en bepalingen der Hollandsche Compagnie, waarvan, onder het Engelsche Bestuur, geen spraak meer kan zijn, acht de heer Ross, dat de Fiscaal, qua talis, voor den vervolge weinig dienst zal presteren, en dat deze betrekking gevoegelijk ingetrokken kan worden. Men heeft dan slechts te bepalen, dat het geoorloofd zal zijn verzoekschriften tot het instellen van vervolging in te dienen bij het nieuwe Hof van Justitie, om bij voorkomend geval een der notarissen of een ander ambtenaar te benoemen om op te treden als fiscaal pro ista vice.

Op den Fiskaal volgde de *Griffier*. Dezen naam draagt hij bij sommige Hollandsche geregtshoven evenals in Frankrijk. Te Chinsura was zijn titel *Se-*

(1) Te Chandernagoor stonden deze lieden met inlanders gelijk; hunne godsdienstige belijdenis gaf hun onder het Fransch bestuur geen enkel voorregt boven de Hindoes en Mohamedanen. Evenmin was dit met de Armeniers het geval, die te Chinsura de regten en verpligtingen hadden van de Europeanen. Armeniers werden dan ook in het fransch district bijna niet, in de hollandsche kolonie in groote getalen aangetroffen.

cretaris bij den Raad
was dezelfde als on
Sect. 1

Griffiers zijn be
decreten, vonnissen
nemen, terwijl dan
het hun taak is aa
lichtingen of copijen
verstrekt op last van

De Griffier van
klerk op de griffie. Zo
komen hierop beneden
nieuw Hof van Justiti
de inwoners van Chan
van de fransche of de
zakelijk voor een sub
talen door en door ker
komen vertrouwd met
en daar de inboorlinge
onder het hof ressorter
noemd worde voor de
de Griffier zelf, gemagti
tuut in te roepen, waa

Op den Griffier volg
in één persoon. Diens
op de erfenis van lieden
verdeelen, al naarmate

Het gebeurde zeer
van den naasten bloed
wet was de naaste bloe
pligt tot betaling der sc
daartoe uit de nalatensc
wanneer iemand stierf,
bloedverwant weigerde d
belast mogt worden me
natuurlijke erfgenamen g
gen hadden, en bedroeg
ontgingen hun die baten

De *procureurs* bij de
klaard om in die qualite
den Raad, uit de klerke

cretaris bij den Raad van Justitie. Doch hoe hij ook werd genoemd, zijne bediening was dezelfde als omschreven wordt bij d'Ornat, Public Law. Lib. 2. Fis. 5. Sect. 1

Griffiers zijn beambten, aangesteld om na de uitspraak der regters alle decreten, vonnissen en uitspraken, i.e.w. alle judiciële stukken in ontvangst te nemen, terwijl dan aan hunne zorgen het te bewarene blijft toevertrouwd en het hun taak is aan belanghebbenden de noodige inlichtingen te geven. Inlichtingen of copijen van stukken konden echter door den Griffier alleen worden verstrekt op last van den Raad van Justitie of van diens President.

De Griffier van den Raad van Justitie had een substituut, wiens titel was 1ste *klerk op de griffie.* Zoowel deze als de griffier konden als notarissen optreden. Wij komen hierop beneden terug. Nu echter door het Engelsche Gouvernement een nieuw Hof van Justitie te Chinsura is gevestigd, dat ook regt zal spreken over de inwoners van Chandernagoor en over de personen, vroeger onder bescherming van de fransche of de hollandsche vlag, komt het den heer Ross en mij noodzakelijk voor een subsistuut aan te stellen, die de Engelsche en Hollandsche talen door en door kent, voor de Hollandsche zaken, een 2den te benoemen, volkomen vertrouwd met de fransche en engelsche talen, voor de fransche zaken; en daar de inboorlingen van de hollandsche en fransche nederzettingen evenees onder het hof ressorteren, zal het verder noodig zijn, dat een 3de subsistuut benoemd worde voor dezen tak van dienst, of dat met deze zaken belast worde de Griffier zelf, gemagtigd om de hulp van den franschen en hollandschen subsistuut in te roepen, waar en wanneer hij die hulp behoeft.

Op den Griffier volgde de *Sequester.* Gewoonlijk waren beide ambten vereenigd in één persoon. Diens hoofdbezigheid was beslag te leggen op last van den Raad, op de erfenis van lieden, die insolvent stierven, die te verkoopen, te beheeren of te verdeelen, al naarmate door den Raad bevolen werd.

Het gebeurde zeer dikwijls, dat door hem beslag werd gelegd op goederen van den naasten bloedverwant des overledene. Want volgens de burgerlijke wet was de naaste bloedverwant, indien hij eene nalatenschap aanvaardde, verpligt tot betaling der schulden van den overledene, onverschillig of hij de gelden daartoe uit de nalatenschap kon vinden of niet. Het was daarom gewoonte, wanneer iemand stierf, wiens boedel insolvent werd verondersteld, dat de naaste bloedverwant weigerde de erfenis te aanvaarden, en verzocht, dat de Sequester belast mogt worden met het beheer der nalatenschap. In dat geval liepen de natuurlijke erfgenamen geen gevaar van te moeten betalen hetgeen zij niet onvangen hadden, en bedroeg de erfenis meer dan de schulden van den erflater, dan ontgingen hun die baten niet.

De *procureurs* bij den Raad waren personen, door den Raad bevoegd verklaard om in die qualiteit op te treden. Zij werden doorgaands gekozen door den Raad, uit de klerken op de Griffie, en de Griffier kon zonder toestemming

van den Directeur geene klerken op zijn bureau in dienst nemen. Op het oogenblik zijn er 6 of 7 procureurs (alle Gouvernements dienaren), doch slechts twee hebben dit vak inderdaad uitgeoefend.

Elk burgerlijk proces werd aangevangen met de dagvaarding, door den Griffier den beklaagde op verzoek van den klager toegezonden. Dit geschiedde door middel van den *Gerechtsbode*, die tevens pedel was bij den Raad, en ook de betrekking van cipier waarnam. Hij had voor beide betrekkingen een salaris van S. R. 22,— per maand, en eene vrije woning in de gevangenis, binnen de wallen van het fort gelegen.

De *geweldige* of Tipstaff legde de criminele vonnissen ten uitvoer. Hij werd beschouwd een dienaar te zijn van den Fiscaal, en genoots. R. 22,— per maand. De persoon, die het laatst het ambt van Geweldige vervulde, is als gevangene naar Madras gevoerd.

4. Hoewel de betrekking van Fiscaal als beambte van den Raad van Justitie, reeds ter sprake is gekomen, valt er van denzelfden ambtenaar nog melding te maken als *onder-jammatdar*, in welk emplooi hij, onder de bevelen van den Directeur, met de zorg voor de stedelijke politie belast was.

Als onder-jammatdar had hij niet alleen het bestuur over het politiewezen, maar sprak ook bij politieovertredingen de vonnissen uit, voor zoover hem dit door den Directeur werd vergund. Gewoonlijk was het hem opgedragen om regt te doen over de Inlandsche bevolking, zoowel in civile als in criminele zaken, ten minste in zaken van ondergeschikt belang. Maar voor hem, als Assistent-Jammatdar konden noch de kooplieden der Compagnie noch voorname Indische kooplieden gedaagd worden. Ten gevolge eener reeds voor langen tijd afgekomen order van Batavia, werden van tijd tot tijd door den Directeur de namen opgegeven van de personen, die tot deze kategorie moesten gerekend worden.

De Fiscaal kon als onder-Jammatdar geene hoogere boeten opleggen dan van 30 ropijen. Voor hoogere boeten werd de speciale vergunning van den Directeur geeischt. Dit was voorgeschreven bij een order van den Gouverneur-Generaal en den Raad te Batavia. Achtte de Fiskaal de oplegging van hoogere boete noodig, dan wachtte hij op de komst van den Directeur om daartoe vergunning te erlangen, of zond den *Dorp-Banian* (Openbaar Jammatdary Banian) voor dat doeleinde naar den Directeur. In de laatste jaren bezat de Fiscaal de magt ook tot andere straffen te veroordeelen, maar de eenige lijfstraffen, welke hij vermogt uit te spreken, waren geesseling en gevangenzetting. De gevangenzetting, onverschillig of dit plaats greep als straf of als veiligheidsmaatregel kon niet lang geheim blijven, daar de Fiscaal aan het einde van elke maand aan den Directeur eenen staat moest indienen van de in de verschillende gevangenissen gedetineerden, met opgaaf van de redenen hunner inhechtenisneming.

De voornaamste
tegenwoordig in een
te worden om hierin
Somtijds werden
openbare tentoonstelli
van den Directeur ge
op een ezel, met den
langs de Bazars rijden.
worden opgelegd, waa
niet mogten uitstrekke
Hierboven is reeds ver
over Europeanen, Arm
Mahomedaan of Hindo
eene zwaardere straf
Fousdar en de beschuld
vernement had in dat
te laten. Somtijds verz
vonnis te mogen doen
De Fiscaal was als
inzameling van de *Raio*
van de Hollandsche Com
nagoor. Eveneens zorg
pendix C.
De Khazanah betas
gelden vond de Compagn
der wie zij hare gronden
De Fiscaal moest de
zelf die gelden al of niet
van de Seyr Mahal al de
hem verpligtten.
De Directeur en de
ter pacht aan.
Het onderhoud der w
was mede opgedragen a
af op de publieke kas, we
kassier voldaan werden.

5. De *Commissarissen*
Raad, die, behalve met he
de authenticiteit te staven
genwoordigheid verleden.

De voornaamste *Cutcherry* of huis van arrest voor zoodanige gevangenen is tegenwoordig in een huis van den heer Ross. Er dient een Bungeloh opgerigt te worden om hierin verandering te brengen.

Somtijds werden misdrijven gestraft met verbanning buiten de stad, of met openbare tentoonstelling der misdadigers. Hiertoe werd de speciale vergunning van den Directeur gevorderd. In het laatste geval plaatste men den delinquent op een ezel, met den rug naar den kop van het dier gekeerd en deed hem alzoo langs de Bazars rijden. Ook kondeu, bij directoriale toestemming, ligchaamsstraffen worden opgelegd, waardoor leven noch ligchaam in gevaar kwam, en welke zich niet mogten uitstrekken tot het afkappen van een oor of ander ligchaams deel. Hierboven is reeds vermeld, hoe dergelijke zwaardere staffen werden uitgesproken over Europeanen, Armenieërs en Inlandsche Christenen. Gold de aanklagt een Mahomedaan of Hindoe, en moest deze volgens de Mahomedaansche wet zulk eene zwaardere straf ontvangen, dan gaf de Directeur hiervan berigt aan den *Fousdar* en de beschuldigde werd aan hem uitgeleverd. Het Hollandsche Gouvernement had in dat geval zich noch met het proces noch met het vonnis in te laten. Somtijds verzocht de Fousdar aan den Directeur vergunning, om het vonnis te mogen doen uitvoeren binnen Chinsura.

De Fiscaal was als onder-Jammatdar ook door den Directeur belast met de inzameling van de *Raiot Khazanah* of grondrente, betaalbaar voor landen, gehuurd van de Hollandsche Compagnie, in Chinsura (Mirzapoor ingesloten) en in Baranagoor. Eveneens zorgde de Fiscaal voor de *Seyr Mahal*. Zie voor beide Appendix C.

De Khazanah betaalde hij uit aan den Compagnie's kassier, en uit deze gelden vond de Compagnie de belasting aan zekere Zemindars verschuldigd, onder wie zij hare gronden bezat.

De Fiscaal moest de Seyr Mahal maandelijks afdragen, onverschillig of hij zelf die gelden al of niet ontving. Het was dus zijn eigen belang den pachter van de Seyr Mahal al de hulp te verleenen, waartoe de bevelen der Compagnie hem verpligtten.

De Directeur en de Raad boden aan het eind van elk jaar de Seyr Mahal ter pacht aan.

Het onderhoud der wegen, stadspoorten, gevangenissen, waterleidingen, enz., was mede opgedragen aan den onder-Jammatdar. Hij gaf daartoe mandaten af op de publieke kas, welke door den Directeur geteekend en vervolgen door den kassier voldaan werden.

5. De *Commissarissen van den Raad van Justitie* waren twee leden van den Raad, die, behalve met het ambt van regter, ook belast waren met de taak om de authenticiteit te staven van en geldigheid te geven aan acten in hunne tegenwoordigheid verleden. Voor hen, bijgestaan door den Griffier, werden alle

contracten in zake van koophandel, alle overdragten en hypotheken gepasseerd, i. e. w. alle die stukken, welke volgens de Hollandsche wet boven de bevoegdheid van eenen notaris lagen. Ontbrak er een geestelijke, dan konden deze commissarissen ook huwelijken voltrekken. Verder hadden zij controle over den Sequester, en konden hem bijstaan in de administratie van goederen aan zijne zorgen toevertrouwd.

6. De *Curator ad lites* was een vast beambte, wiens pligt hem voorschreef zorg te dragen voor nalatenschappen van die dienaars der Compagnie, die stierven zonder haeres ab intestato, of wiens natuurlijke erfgenamen zich niet in dit district bevonden. Hem was opgedragen de vereffening van al dergelijke nalatenschappen, de verkoop van alles, wat daartoe behoorde, de afdoening van alle rekeningen; het restant der nalatenschap had hij te storten in de kas der Compagnie, waar die gelden bewaard werden voor de wettige erfgenamen van den overledene in Europa of elders. De Curator ad lites genoot voor zijne moeite 5% van de goederen, welke hij aldus administreerde. Bevond hij dat de boedel insolvent was, dan moest hij binnen 6 weken dien overgeven aan den Sequester, aan wien, gelijk boven gezegd is, het beheer van zulke insolvente boedels was opgedragen.

De Curator ad lites deed ook dienst als Compagnies vendumeester. Hij genoot in die betrekking geen tractement uit de Compagnie's ks, maar ontving 5% van de particuliere vendutiën.

7. De weeskamer was onder het beheer van eenen raad, bestaande uit 1 president en 4 leden, weesmeesters geheeten. Ook nu nog oefent deze raad zijn toezigt uit, niettegenstaande, zoover mij bekend is, hij door het Engelsche Gouvernement onbevoegd is verklaard.

Deze kamer zorgde voor de goederen van Europeanen, overleden in deze kolonie met nalating van minderjarige kinderen. Zij moest die goederen beheeren zooals zulks het voordeligst was voor de kinderen, in het bijzonder letten op het uitzetten van gelden, en zooveel mogelijk die gelden beleggen in hypotheken op vaste goederen. Tevens had zij toe te zien, dat de kinderen onder haar voogdij, onderhouden en opgevoed werden, zooals hunne respectievelijke bezittingen dat vergunden.

Van de 5 weesmeesters moesten de president en 2 leden ambtenaar zijn in dienst der Hollandsche Compagnie; de vicepresident en 1 lid moesten gekozen worden uit de vrije kooplieden. Minstens eenmaal 's jaars moesten zij rekening en verantwoording doen aan den Directeur, doch waren ook hiertoe verpligt, zoo dikwijls als dit van hen werd gevorderd.

8. Voor de verpligtingen van de armverzorgers wordt verwezen naar een brief van den heer Ross aan den Commissarissen te Chinsura (1).

(1) De inhoud van dezen brief is boven reeds in den tekst vermeld.

9. Publieke *notarissen* welke hier ter plaatse resideerden en wettiglijk in Europa waren toegelaten en beëedigd, werden hier niet gevonden. De Nederlandsche O. I. Compagnie had echter het regt bij octrooi aan personen vergunning te geven om op te treden als notarissen. Zij had die magt overgedragen aan den Gouverneur-Generaal en den Raad te Batavia en deze hadden krachtens hunne bevoegdheid bepaald, dat te Chinsura de 1ste klerk op de secretarie (doorgaans de Griffier) en de adjunctklerk (doorgaans de subsistuut griffier) de bevoegdheid hadden om als notarissen op te treden. Acteu, voor hen gepasseerd waren van kracht, ook in de Vereenigde Provincieën.

Ziedaar de berigten, welke ik heb kunnen verkrijgen over den toestand van het regtswezen te Chinsura onder het laatste bestuur.

Bijlage A. (1)

Jeremias van Riemsdijk, Gouverneur Generaal, de Raad van Staten der Ver. Nederlanden, en de Edele gepriviligieerde Oost Indische Compagnie aan allen die dit zien of hooren, Saluut.

Aangezien door den Edelen Johannes Bacheracht ter onzer kennisse is gekomen, dat de betrekking van Opperbestuurder in Bengalen is komen te vaceren, en willende in deze betrekking plaatsen eenen beambte, op wiens bekwaamheid en deugd, wij ons kunnen verlaten, hebben wij onzen aandacht gevestigd op het hoofd van Kossimbazar den opperkoopman J. M. Ross, die in al de betrekkingen vroeger door hem bekleed, ons bijzonder heeft voldaan, en wij vertrouwen dat hij de noodige kennis bezit van de belangen der koloniëen op die kusten, eveneens alle kundigheden welke in een goed directeur verlangd worden. Wij hebben daarop in den Raad van Indië besloten te kiezen en te benoemen, den voorzeiden J. M. Ross, tot Directeur over de nederzettingen en den belangrijken handel van de Ned. Compagnie in boven genoemd district, en dien ten gevolge stellen wij hem aan en authorizeren hem, bij dezen open lastbrief, om uitteoefenen het hoog gezag over de dienaren en onderdanen der Compagnie, hen te besturen overeenkomstig de wetten en besluiten, reeds uitgevaardigd of nog uit te vaardigen, de daar aanwezige ambtenaren in hunnen rang te handhaven, den handel der Compagnie nadrukkelijk te bevorderen, en dien zóó te besturen als hij bestuurd worden moet, maar immer, zooveel mogelijk, te verhinderen den handel van particulieren, voor zoo ver deze verboden is, te handhaven goede vriendschap en overeenstemming met het Moorsch Gouvernement, zorg te dragen dat civiel en crimineel recht aan ieder worde verleend, en eindelijk ten allen tijde, overeenkomstig de omstandigheden, de belangen der Ed. Compagnie te behartigen, zoo als een trouw en goed Directeur past.

Alle Opperkooplieden, kapiteins, kapitein-luitenants, kooplieden, scheepsgezagvoerders, luitenants, onderkooplieden en in het algemeen alle ambtenaren, zoo civiele, maritieme als militaire, alsmede ook alle dienaren in lageren rang, hetzij te land of ter zee, alle soldaten en matrozen en verder allen die staan onder het Gouvernement der Ed. Compagnie, zoowel zij die op het tegenwoordig oogenblik zich in Bengalen bevinden, als daar later zich zullen ophouden, niemand uitgezonderd, bevelen wij den voorzeiden J. M. Ross te erkennen, te eeren

(1) Wij behoeven niet te zeggen, dat in de notulen slechts de Engelsche vertaling van het oorspronkelijk Hollandsche stuk gevonden wordt, en dus wat hier volgt wederom eene vertaling uit het Engelsch is.

en te gehoorzamen als hun Directeur, en hem te geven allen mogelijken bijstand, in raad en daad, overeenkomstig den eed door ieder aan de Generaal geprivilegieerde N. O. I. Comp afgelegd, gelijk wij zulks noodig hebben geacht voor hunne dienst.

Gegeven op het kasteel Batavia, op het eiland Groot Java, onder het zegel van de Generale N. O. I. Comp. op den 20sten Junij 1776.

De Gouverneur Generaal van de Ned. O. Indieën.

J. VAN RIEMSDIJK.

JACOB RELAND THOMASZEN.

Secretaris.

BIJLAGE B.

Lijst van personen in dienst der politie enz., met opgaaf hunner bezoldiging,

STAD CHINSURA.

Inlanders in vaste dienst der Compagnie.

		CR.	A.	P.	S.	R.	A.	P.	S.	R.	A.	P.
22.	Geemploijeerden bij de Jammatdar's Gevangenis:											
	1 Dewan											
	1 Naib						15	"	"			
	1 Sercar						6	12	"			
	1 Do.						5	"	"			
	1 Do. (Kassier)						12	"	"			
	1 Do.						2	4	"			
	1 Banian						6	"	"			
	1 Munshij						2	4	"			
	1 Jammatdar } 12 Oppassers }						36	"	"			
	1 Doftarie						3	"	"			
										88	4	"
30.	Geemploijeerden op Sichterman's Bazar:											
	1 Sheickdar	4	"	"								
	3 Sercars	9	9	"								
	6 Oppassers	15	2	"								
	9 Piekeniers (met het ophalen der grondrente belast)	22	"	"								
	2 Piekeniers (om op de dieven en roovers te passen	4	12	"								
	1 Mahadas (belast met het register der publieke vrouwen	2	4	"								
	1 Trompetter	2	8	"								
	16 Nachtwachts (2 hoofdlieden, 14 gewone wachten)	65	1	$1/2$								
							125	$4\frac{1}{2}$				
	Gaat af $12\frac{1}{2}$ pCt., blijft zuiver.						S.	13	$14\frac{1}{2}$			
										111	6	"
12.	Geemploijeerden in de gevangenis van Camarpara Bazar:											
	1 Sheickdar	3	"	"								
	1 Sercar	3	3	"								
	10 Piekeniers	29	$7\frac{1}{2}$	"								
							35	$10\frac{1}{2}$				
	Gaat af $12\frac{1}{2}$ pCt., blijft zuiver.						4	$2\frac{1}{2}$				
										31	8	"
	Transporteren									231	2	"

			Per transport		231	2 "
8.	Geemploijeerden in de Gevangenis van Horijgens Gens. (?) (1):					
	1 Sheickdar	5	6 "			
	2 Oppassers	4	15 "			
				10	5 "	
	Gaat af 12½ pCt. blijft zuiver.			1	2 "	
					9	3 "
59.	Personen als wagten op verschillende posten:					
	24 Tannadars	73	8 "			
	35 Inlandsche soldaten	101	8 "			
				175	" "	
	Gaat af 12½ pCt., blijft zuiver.			19	7	
					155	9 "
	12 Inlandsche soldaten als wacht bij den Directeur . . .			37	4	
	3 Matrozen belast met de vlag, ...			6	11	
	3 Hurrij Murdaferash			5	12	
					49	11 "
	2 Sercars, voor de reparaties aan de gebouwen				9	" "
	Totaal generaal				454	9 "

MIRZAPOOR.

17.	Inlanders in vasten dienst:			
	11 In de gevangenis,			
	1 Sheickdar.			
	1 Sercar.			
	1 Tannadar.		26	4 "
	1 Trompetter.			
	7 Inlandsche soldaten.			
	6 aan de poorten.			
	2 Tannadars.			
	4 Inlandsche soldaten.		14	4 "
			40	8 "

BARANAGOOR.

40.	Inlanders in vaste dienst:			
	1 Sheickdar.			
	5 Sercars.	24	" "	
	2 Tuinlieden	4	13 "	
	7 Tannadars	21	" "	
	17 Piekeniers en Inlandsche soldaten	36	1 "	
	8 Nachtwachts of Chokidars	25	11 "	
		111	9	
	Gaat af 12½ pCt., blijft zuiver.	12	6	
			99	3

(1). Blijkbaar heeft de klerk te Calcutta, den eigennaam aldus schrijvend, niet verstaan wat hier in 't oorspronkelijk stond. Of hier eenvoudig dient gelezen „Huijgens", den naam van den boven reeds genoemden Raad extra-ordinaris, glorieuser gedachtenisse?

	S.	R.	
Chensura	454	9	"
Mirzapoor	40,8	"	
Baranagoor	99,3	"	
	594,4	"	Totaal Generaal.

BIJLAGE C.

'Staat van de opb
de Distr

Het distri
1 het
2 *Mirz*
De *opb*
Chinsu
Mirzap
Het di
sura, b

De *Seyr*
Bazars voor Chinsura (Mirzapo
voor het jaar 1781.

De Hoofdpachter betaa
op zijn beurt de Seyr M
uit. Iedere onderpachter b
moet, en vindt deze, ben
regten te heffen op de goed
Van deze regten bestaat ee
welk aangeslagen is of be
bekend, dat door de bedien
gehéven worden dan het ta
menigvuldig vóórkomen, t
op de personen met deze b

BIJLAGE C.

Staat van de opbrengst der grondrente en bazarpacht in de Districten Chinsura en Barara[illegible]or.

Het district Chinsura is in twee deelen verdeeld.
1 het eigenlijk *Chinsura*.
2 *Mirzapoor*.

De *opbrengst van de grondrente* in:

Chinsura is	Sa. R.	2100	p. jaar.
Mirzapoor	"	1245	p. jaar.
Het district Baranagoor, behoorende tot Chinsura, betaalt aan grondrente	"	435	p. jaar.
Totaal per jaar. . . .	Sa. R.	3780	
De *Seyr Mahal* of pacht van de regten op de Bazars voor Chinsura (Mirzapoor ingesloten) en voor Baranagoor was voor het jaar 1781.	"	7850	
Totaal. . . .	Sa. R.	11630	

De Hoofdpachter betaalt gemelde som van 7850 Sicca Ropyen, en besteedt op zijn beurt de Seyr Mahal van de verschillende Bazars aan onderpachters uit. Iedere onderpachter brengt voor zich zelven de som op, welke hij betalen moet, en vindt deze, benevens zijn winst, door dagelijks in de Bazars zekere regten te heffen op de goederen, welke aldaar ter verkoop worden aangeboden. Van deze regten bestaat een tarief in de Hollandsche en Bengaleesche talen, hetwelk aangeslagen is of behoort te zijn op alle publieke plaatsen. Maar het is bekend, dat door de bedienden van de onderpachters somtijds veel hoogere regten geheven worden dan het tarief vergunt en zulke misbruiken moeten natuurlijk menigvuldig voorkomen, tenzij de Jammatdar een naauwkeurig toezigt houdt op de personen met deze heffing belast.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

REPUBLIK INDONESIA

